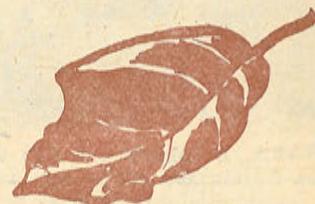

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • NOVEMBER • LISTOPAD 1988 (ČÍSLO 366) CENA 50 ZŁ

MILAN RÚFUS

Neskorá jeseň

Po prstoch sa kradne dáždik tichý.
Súka nebo tenké pradivá.
Vyzlečená vetrom z dávnej pýchy
ošumela jeseň márnivá.

Do kalúž jak vetchý popol leta
zosypala listy hrdých krás.
O päť vŕškov hlavou podopretá
trpezlivu čaká na svoj čas.

Hotová tú slávu chvíľou každou
oželief jak lúbosť nevernú,
chríplym hláskom padajúcich dažďov
pesničku si spieva večernú.

A na lúke na zhorených trávach
zahulákal kaviek čierny zbor.
Sedí hmla jak sliepka popolavá
na kŕdliku učupených hôr.

Mokrou dlaňou hliadac pusté brehy,
z polospánku riečka hovorí:
sniežik, príd. A plný mûdrej nehy
zakry stud tej nahej pokory!

VARŠAVA. 12. októbra, v deň slávnej bitky prvej poľskej divízie Tadeusza Kościuszku pri Lenine, sa v celom Poľsku konali oslavy 45. výročia vzniku Poľskej ľudovej armády. Vo Varšave pri hrobe Neznámeho vojaka sa konala slávostná výmena stráže, počas ktorej vedúci predstaviteľia strany a štátu na čele s Wojciechom Jaruzelským a obyvatelia hlavného mesta vzdali hold účastníkom oslobodeneckých bojov v okupovanom Poľsku a na všetkých frontoch druhej svetovej vojny. V preddeň sviatku PEA sa vo Varšave konala slávostná akadémia a viaceri príslušníci armády dostali štátne vyznamenania a nominácie na vyššiu hodnosť. Na snímke: defilé reprezentačných jednotiek počas slávnosti vo Varšave.

VARŠAVA. Mimořádný a zplnomocnený velvyslanec Československé socialistické republiky v Poľskej ľudovej republike Josef Havlík, ktorý nedávno odevzdal pověrčovací listiny námestkovi predsedu rady ministrů PLR K. Barcikowskemu, usporádal na velvyslanectví ČSSR ve Varšavě tiskovou konferenciu v prieležitosti národného svätka ČSSR, 70. výročí vzniku nezávislého československého štátu. Velvyslanec ve svém projevu na konferenci hovořil o vzniku Československa, o sedmdesáti letech jeho existence, o historii predválečných let, okupace a poválečné výstavby socialismu v ČSSR. Mnoho mesta věnoval období od 17. sjezdu KSC v roce 1986, období realizace přestavby hospodářských mechanismů a demokratizace života celé československé společnosti. Závěrem zdůraznil, že Československá socialistická republika je trvalým článkem rodiny socialistických států; vysoce cení svou spolupráci a přátelství se socialistickými státy a bude tyto vztahy nadále prohlubovat, rozvíjet a upevnovat.

POZNAŇ. Mezinárodní rolnický a průmyslový veletrh „Polagra 88“ přinesl obrat ve výši 5 milionů rublů a 5 milionů dolarů. Nabídky předložilo několik desítek polských i zahraničních firem, pracujících pro potravinářské hospodářství. Mezi výrobky odměněnými zlatými medailemi byly kombaajn Bizon Gigant 80 (na snímku).

Ignacy Daszyński – prvý predseda Ludovej vlády (tzv. lublinskej) Poľskej republiky

Predstaviteľ nejvyšších orgánů položili na hrobě Neznámeho vojána věnec od národa.

Jednotky Poľskej ľudovej armády, reprezentujúce všechny vojenské obvody a druhy zbraní, prešly Ujazdowskými alejemi, Nowym Światem, Krakowským Przedmieściem a Królewską ulicí.

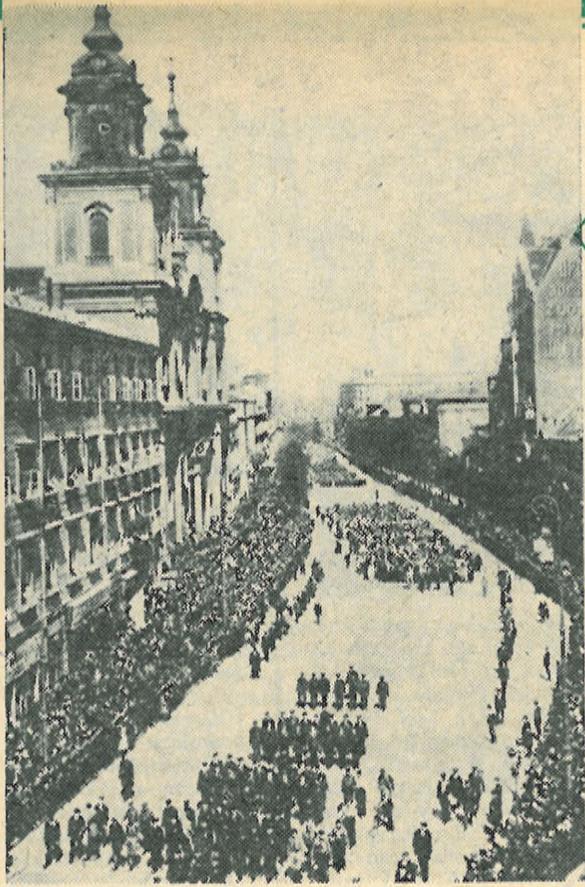

Wojciech Jaruzelski v rozhovoru s vdovou po generálovi Sosnkowském v kuloárech Veľkého divadla, kde se pred slávnostním koncertom setkali členové Celostátního čestného výboru oslav 70. výročí nezávislosti.

V ČÍSLE:

Milan R. Štefánik	6
Zmeny na Zamagurí	7
Martin Růžek	8
Naše deti v Bratislavе	10
Podvlnčania na Slovensku	11
Česi v Poľsku	12
Střelecké památky	13

Pochod vojsk po uliciach Varšavy pri príležitosti oslobodenia Poľska

Tvorcom legií bol Józef Piłsudski (na snímke v prvom rade v strede)

70 ROKOV NEZAVISLOSTI

11. novembra, pred 70 rokmi Poľsko získalo vlastnú štátnosť. Po 123 rokoch poroby sa splnila vízia obrodenia Poľska, stvárhovaná v boji a utrpení, v túžbach a práci niekoľkých pokolení Poliakov. Po všetky tieto roky, poznamenané drámami hrdinských národných povstani, napriek politickej zrejnosti, poľský národ úporne a s celou determináciou v bojoch o nezávislosť dokazoval svetu, že Poľsko nezahynulo...

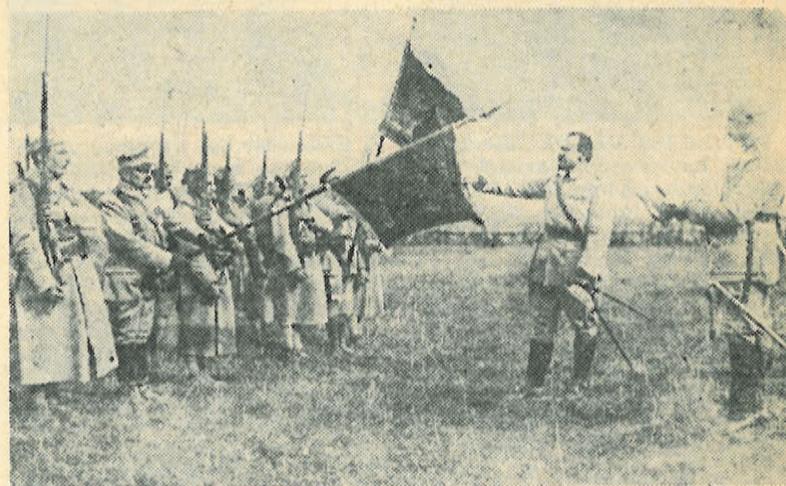
V roku 1914 sa postavili proti sebe dva obrovské ozbrojené tábory: v prvom, zvanom koaliciou alebo dohodou, boli hlavnou silou Francúzsko, Veľká Británia a Rusko; v druhom, nazvanom centrálnymi mocnosťami pre ich zemepisnú polohu v Európe, sa nachádzalo Nemecko a Rakúsko-Uhorsko. Vybuchla prvá svetová vojna. Ako plynuli vojnové roky, obom táborom pribúdali partneri, v tom aj mimoeurópski. Po prvýkrát od roku 1815, od Viedenského kongresu, dva záborci poľského územia sa stretli s tretím. Neexistovalo už ruské impérium, rok neskôr roztrhnuté Veľkou októbrovou socialistickou revolúciou. Na sklonku roku 1918 sa rozpadlo impérium rakúsko-uhorské, otriasané revolúciou zomieralo nemecké.

Prinavrátenie suverenity poľského štátu sa stalo samozrejmosťou nie len pre poľský národ. Jedným z prvých medzinárodných aktov sovietskej vlády bola deklarácia národov padlého cárizmu zverejnená 15. novembra 1917, hľásajúca ich právo na samourčenie. 8. januára 1918 prezident Spojených štátov, Thomas Woodrow Wilson, sa obrátil na Kongres s programom, v ktorom v 14 bodoch navrhol mier a normalizáciu medzinárodných vzťahov po skončení vojny. V trinástom bode tohto programu bolo prinavrátenie nezávislosti Poľsku so zaistením prístupu k moru. 29. augusta 1918 sovietska vláda vyhlásila dekrét anulujúci zmluvy týkajúce sa deľby Poľska, podpísané v 18. a 19. storočí medzi Ruskom, Pruskom a Rakúsko-Uhorskom. Ako sa rozvíjalo oslobodenecké hnutie Józef Piłsudski sformoval Poľské légie a Poľskú vojenskú organizáciu (POW). 22. júla 1917 ho Nemci uväznieli a umiestnili v Magdeburgskej pevnosti. Po oslobození 10. novembra 1918 prišiel do Varšavy, kde nasledujúci deň mu Regenčná rada odovzdala plnú vojenskú moc a 14. novembra plnú moc nad krajinou. 12. novembra sa mu podriadila lublinska vláda s ministerským predsedom Ignacom Daszyńskym. Piłsudski sa stal jedným z hlavných organizátorov poľského štátu. 20. februára 1919 prvy poľský Sejm mu udeliil titul Náčelníka štátu, ktorým bol do voľby na funkciu prezidenta Gabriela Narutowicza. V marci 1919 bol vymenovaný za maršala Poľska. Bol organizátorom a vrchným veliteľom poľských ozbrojených síl.

Predtým, 26. júna 1919, bola vo Versailles podpísaná najdôležitejšia zo zmlúv — Mierová zmluva, ktorá ukončila prvu svetovú vojnú. Nemci uznali úplnú nezávislosť Poľska a Československa. Uznali tiež, že spôsobili vypuknutie prvej svetovej vojny. Na základe Versailleskej zmluvy Poľsku prinavrátili Veľkopoľsko a Gdanské Pomorisko, bez Gdanska, ktorý obdržal štatút slobodného mesta so zvláštnymi právami republiky.

11. novembra 1988 v celej krajine sa neobvykle slávnostne oslavovalo 70. výročie získania nezávislosti.

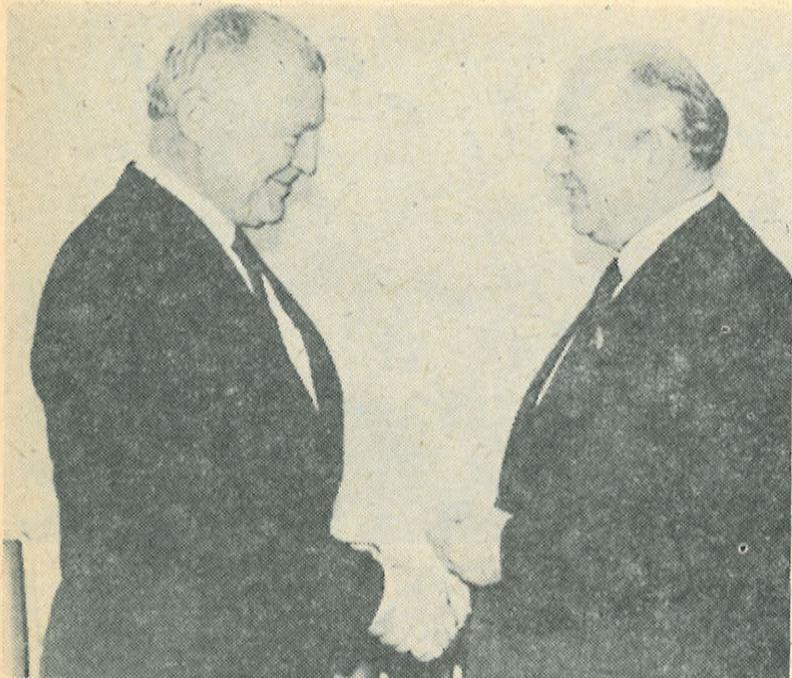
ACH

Poľska stráž na uliciach oslobodenej Varšavy

Chvíla odpočinku vo frontových zákopoch

PREDSEDA VLÁDY Mieczysław F. Rakowski bol na prvej zahraničnej návštive v Sovietskom zväze, kde sa stretol medziiným s generálnym tajomníkom ÚV KSSZ Michailom Gorbačovom a predsedom Rady ministrov ZSSR Nikolajom Ryžkovom. Rozhovory boli venované hlavne aktuálnym otázkam poľsko-sovietskej spolupráce a perspektívam jej rozvoja, ako aj niektorým medzinárodným problémom. Objektívnym základom spolupráce na kvalitatívne novej etape — ako sa konštatovalo v spoločnom vyhlásení — je zhodnosť hlavných cieľov a smerov socialistickej obnovy v Poľsku a prestavby v ZSSR. Bolo dohodnuté, že v krátkom čase budú dopracované mechanizmy vzájomnej ekonomickej súčinnosti v najbližšom období, ako aj koncepcia hospodárskej a vedecko-technickej spolupráce na obdobie 15—20 rokov. Na snímke: Mieczysław F. Rakowski v roz- hovore s Michailom Gorbačovom

NOBELOVÁ CENA za mier na rok 1988 bola udelená mierovým silám Organizácie Spojených národov. Nórsky Nobelový výbor tak ocenil takmer 500 000 príslušníkov mierových jednotiek OSN z 58 krajín, ktorí vo svojich známych modrých prilbách pomáhajú od roku 1948 zamedzovať konfliktom po celom svete. Desiateho decembra cenu prevezme generálny tajomník OSN Javier Pérez de Cueliar.

V POĽSKU bol na oficiálnej návštive zástupca amerického štátneho tajomníka John C. Whiteheada (na snímke vpredu v strede, vitaný na letisku Okęcie mästrem ministra zahraničných vecí Janom Majewským). Amerického hosta prijal o. prvý tajomník ÚV PZRS Wojciech Jaruzelski a predseda vlády Mieczysław F. Rakowski. Počas oboch rozhovorov sa konštatovalo, že v posledných dvoch rokoch bol v oblasti vzájomných poľsko-amerických vzájomov dosiahnutý badateľný pokrok a existujú možnosti pre ich ďalšie zlepšenie a rozšírenie najmä v ekonomickej sfére.

LONDÝN. Na vojenskom cvičišti v Longmoore bola skupina sovietskych vojenských expertov. Robila inšpekciu vojenských cvičení Drake's Drum, ktoré sa konali vo Veľkej Británii. Táto inšpekcia sa stala možné v štátoch NATO a Varšavskej zmluvy po podpísaní dohody o budovaní prostriedkov vojenskej dôvery v Štokholme v roku 1986.

PRAHA. Prezident ČSSR Gustáv Husák vymenoval na návrh ÚV KSC a Predsedníctva Národného frontu novú federálnu vládu ČSSR. Jej predsedom sa stal člen predsedníctva ÚV KSC, doterajší premiér Českej socialistickej republiky, 62-ročný Ladislav Adamec (na snímke). Zmenili sa aj vlády v oboch republikách. Za predsedu vlády Slovenskej socialistickej republiky bol menovaný (na miesto Petra Colotku) Ivan Knotek a vlády Českej socialistickej republiky — František Pitra.

KOLUMBIE býva zvaná zemí neustáleho teroru. Terorismus je zde problém již čtyřicet let. Ve větších městech rádi bandy mládeže, jejichž specialistou jsou loupežná přepadení se střelnou zbraní. Druhým zdrojem teroru jsou spory mezi výrobci a distributory kokainu. Kolumbie je světovým střediskem výroby tohoto narkotika. Třetí skupinou jsou levicoví partyzáni, kteří považují attentáty za nejúčinnější formu boje s režimem. Na snímku: Jedna z obětí teroru na ulicích Bogoty.

litnění ideologické práce. Ideologická práce musí objasňovat smysl, cíl a cesty přestavby, její spojitost s uspokojováním zájmů a potřeb lidí. Vyžaduje to přestavbu ideologické práce samotné, jejího obsahu, forem a metod. Při analýze současné etapy rozvoje socialismu má pro ČSSR velký význam spolupráce se Sovětským svazem a podněty z 19. všeobecné konference KSSS.

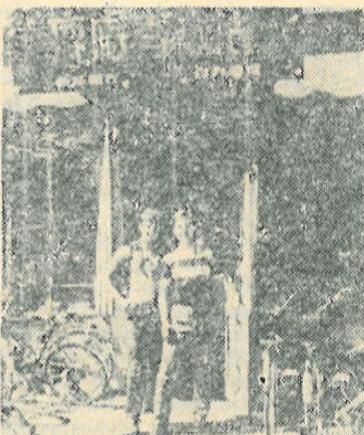
Dále Miloš Jakeš věnoval pozornost důležitým schváleným politickoorganizačním opatřením, jejichž smyslem je přispět ke zvýšení účinnosti práce řídících stranických a státních orgánů.

Velmi důležitým rysem v jeho vystoupení byla pozornost věnovaná postavení strany v současné době. Jak zdůraznil, zárukou socialistického rozvoje československé společnosti, klíčem k řešení všech úkolů přestavby a demokratizace a urychlení sociálněekonomického rozvoje je právě komunistická strana. Především komunisté musí vytvářet ovzduší napomáhající zvládnutí požadavků, které před lidem Československa staví dnešní doba.

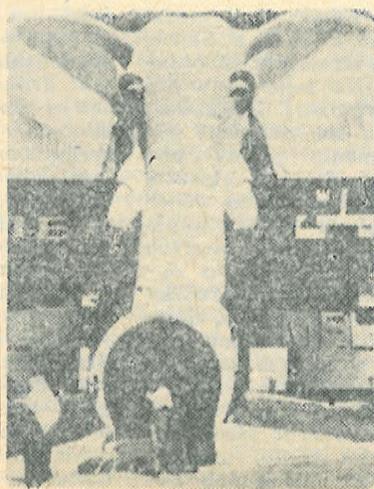

nespokojenost mládeže pro své politické cíle.

TEHERÁN. Chobotem tohoto obrovského slona se vcházel na mezinárodní veletrh, který se konal v hlavním městě Iránu. Přijeli obchodníci z 36 zemí, ale z arabských států ani jeden. Irácko-iránský konflikt se projevuje i v obchodě.

PEKING. Rozvíjí se pohraniční spolupráce mezi Čínou a Sovětským svazem. V mnoha čínských pohraničních obcích vznikly například restaurace podávající pochoutky ruské kuchyně. Na snímku taková restaurace v městě Mamzhouli. V nejbližší době mohou být otevřeny ve městech ležících na sovětské straně hranice obchody s čínskou konfekcí.

DOBA ŽÁDÁ NOVÉ PŘÍSTUPY K ÚKOLŮM. Ve Španělském sále Pražského hradu se konalo 10. zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa. Bylo věnováno především projednání ideologické práce strany v podmírkách přestavby a některým organizačním a kádrovým otázkám. Generální tajemník UV KSC Miloš Jakeš v závěrečném slově zdůraznil názorovou jednotu UV na hodnocení uplynulého období i na další postup při řešení hospodářské a společenské přestavby a zkvalitnění ideologické práce. Ideologická práce musí objasňovat smysl, cíl a cesty přestavby, její spojitost s uspokojováním zájmů a potřeb lidí. Vyžaduje to přestavbu ideologické práce samotné, jejího obsahu, forem a metod. Při analýze současné etapy rozvoje socialismu má pro ČSSR velký význam spolupráce se Sovětským svazem a podněty z 19. všeobecné konference KSSS.

Dále Miloš Jakeš věnoval pozornost důležitým schváleným politickoorganizačním opatřením, jejichž smyslem je přispět ke zvýšení účinnosti práce řídících stranických a státních orgánů.

Velmi důležitým rysem v jeho vystoupení byla pozornost věnovaná postavení strany v současné době. Jak zdůraznil, zárukou socialistického rozvoje československé společnosti, klíčem k řešení všech úkolů přestavby a demokratizace a urychlení sociálněekonomického rozvoje je právě komunistická strana. Především komunisté musí vytvářet ovzduší napomáhající zvládnutí požadavků, které před lidem Československa staví dnešní doba.

10 ROKOV PONIFIKÁTU pápeža Jana Pavla II. uplynulo v októberu. Pri tejto príležitosti sa vo Vatikáne konali oslavy, na ktorých sa zúčastnili i oficiálni predstavitelia Polska. Predseda Štátnej rady Wojciech Jaruzelski poslal písme k jeho desaťročnému jubileu blahoprajný telegram. Od začiatku svojho ponifikátu uskutočnil Ján Pavol II. 40 zahraničných cest, v tom tri do Polska v rokoch 1979, 1983 a 1987.

Posledná bola cesta do Francúzska, počas ktorej navštívil Alsasko a Lotrinsko. Na snímke: záber zo stretnutia pápeža s deťmi v Štrasburgu.

RÍM. Na tamom šom letisku Leona da Vinciho došlo ku katastrofe lietadla typu Boeing 707, patriaceho uganskému leteckému linkám. Z 52 osôb nachádzajúcich sa na palube lietadla zahynulo 29. Ku katastrofe došlo počas hustej hmy.

VO VELKEJ BRITÁNII vyhlásili v septembri amnestiu pre všetkých obyvateľov tejto krajinu, keď odovzdajú v Scotland Yard zbraň a strelivo, ktoré prechádvali nelegálne doma. Netrvalo dlho a občania doniesli až 35 tisíc pušiek a pištoľ a vyše milióna kusov streliva. Niektoré z donesených zbraní pochádzajú zo 17. storočia a zanedlho sa stanú cennými exponátkami v múzeach.

Snímky: CAF, TASS, AP, REUTER, ČTK

BUDAPEŠT. Maďarskí archeológovia objavili a vytiahli z Dunaja fragment keltského stĺpa, na ktorom boli vyryté inskripcie. Jeho vek sa odhaduje asi na 3 tisíce rokov. Bude umiestnený v archeologickej múzeu v neďalekom Dunaföldvare. Vykopávkové práce v tejto oblasti majú trvať ešte niekoľko rokov. Vede predpokladajú, že nájdu ešte ďalšie pamiatky z keltského obdobia. Na snímke: prvý bádanie vyzdvihnutého stĺpa po vytiahnutí z Dunaja.

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK

Milan Rastislav Štefánik, slovenský národnovec sa narodil 21. júla 1880 na Slovensku, v Košariskách pri Brezovej pod Bradlom v mnohodetnej rodine evanjelického farára Pavla Štefánika. V mladých rokoch študoval v Bratislave, Soproni a Sarvaši. Po maturite roku 1898 odišiel do Prahy, kde na Karlovej univerzite úspešne ukončil štúdium astronómie a filozofie. Bol popredným predstaviteľom pražského slovenského akademického spolku Detvan, ktorý vznikol v čase, keď prenasledovaná v Uhorsku slovenská mládež začala vo väčšine študovať v Prahe. Jeho cieľom bolo všeobecné vzdelávanie a rozvíjanie národného povedomia, ale aj podpora nemajetných študentov. Jeho príslušníci boli až do r. 1918 prívržencami martinškého vedenia Slovenskej národnej rady, pričinili sa k upevneniu idey čs. vzájomnosti a spolupráce.

V novembri roku 1904 Štefánik odišiel do Francúzska, kde od apríla 1905 r. bol asistentom významného francúzskeho astronóma, prof. P. J. Janssena, zakladateľa v r. 1876 Meudonskej hvezdárne pri Paríži. Od r. 1908 ako astronóm a meteorológ sa zúčastnil mnohých pozorovaní v Severnej Afrike, Južnej Amerike, Tichomorí a inde. Vedecké výsledky, ktoré dosiahol, uznávali francúzske i ďalšie svetové astronomické strediská. Zvlášť kladne ich hodnotila Francúzska akadémia vied.

M. R. Štefánik za pobytu vo Francúzsku nadviazal široké politické, diplomatické, umeniecké a novinárske styky. Od počiatku prvej svetovej vojny postavil na porážku Rakúsko-Uhorska a tomuto cielu venoval všetky sily. Vynakladal mimoriadne úsilie v procese protimonarchistického, národooslobodzovacieho boja i na vytváranie samostatného československého štátu. Vo svojom poslaní získaval krajanské vystahovalectvo v Európe a Spojených štátov severoamerických pre ich aktívnu účasť v národooslobodzovacom hnutí českého a slovenského národa. Roku 1912 sa naturalizoval. Po absolvovaní leteckej školy slúžil od mája roku 1915 vo francúzskom letectve. V r. 1916 Štefánik v spolupráci s Tomášom Garrigue Masarykom a Eduardom Benešom bol spoluzačladeľom v Paríži Národnej rady československej — ústredného orgánu československého zahraničného odboja. Na jeho čelo sa postavil T. G. Masaryk, neskôr podpredsedom bol M. R. Štefánik a tajomník E. Beneš. Z titulu svojej funkcie a z poverenia francúzskej vlády i Národnej rady československej Štefánik organizoval v rokoch 1916–18 nábor dobrovoľníkov do československej legie v Taliansku, Rusku, Rumunsku a USA. Významne sa zaslúžil o ziednotenie hnutia českých a slovenských krajanov a upevnenie medzinárodnej autority Národnej rady československej.

Mimoriadne predpoklady pre národooslobodzovacie hnutie vytvárali česki a slovenski vystahovalci v USA, kde podľa vtedajšieho súťažania obyvateľstva bolo takmer 700 000 Slovákov. Odtrhnutí od svojej rodnej vlasti a tiež izolovaní od dejiska prvej svetovej vojny nevedeli hneď nájsť jasného orientácia. Prvé určitejšie správy o českom a slovenskom oslobodzovacom hnutí a Masarykové odaky prišli do českých a sloven-

ských stredisk v Spojených štátach v jeseni r. 1915. Medzi krajanmi sa začalo organizovanie prvých dobrovoľníkov a materiálnej pomoci pre československý oslobodzovací odboj.

Americkí Slováci a Česi mali už pred prvou svetovou vojnou významné kultúrno-sociálne organizácie a spolky i rozsiahlu národnú a náboženskú tlač. Avšak vtedy medzi Čechmi a Slovákm neboli takmer žiadne styky. Iba postupne prenikala k nim myšlienka spoločného vystupovania Čechov a Slovákov. Ešte pred príchodom Štefánika do Ameriky, Slovenská liga v USA založená v r. 1907 v Clevelande vyhlásila 2. septembra 1914 Memorandum amerických Slovákov o práve na sebaurčenie slovenského národa. Bol to prvý dokument, ktorým sa Slováci v USA zapojili počas prvej svetovej vojny do boja za práva slovenského národa; upozorňovali v ňom americkú i svetovú verejnosť na bezprávne postavenie Slovákov v Uhorsku a žiadali zákonom nariadené práva Slovákov, úplnu samosprávu a právo na sebaurčenie v politickom, hospodárskom a kulturnom živote.

Po niekoľkomesačných rokovaniach medzi predstaviteľmi amerických Čechov a Slovákov došlo k významnému stretnutiu 22. októbra 1915 v Clevelande. Na tejto spoločnej konferencii zástupcov Slovenskej ligy a Českého národného združenia bol schválený dôležitý programový dokument, známy pod menom „Clevelandská dohoda“, na ktorú v máji r. 1918 nadviazala Pittsburghská dohoda. V Clevelandskej dohode sa formulojo nasledujúci program: „Samostatnosť českých zemí a Slovenska. Spojenie českého a slovenského národa vo federativnom zväzku štátov, s úplnou autonómiou Slovenska, vlastným snemom, vlastnou správou, úplnou kulturnou slobodou, teda i s úplným používaním slovenského jazyka, s vlastnou finančnou a politickou správou, so štátnym jazykom slovenským. Volebné právo: všeobecne, tajne, priame.“ Schválením týchto podmienok sa rozprúdila činnosť amerických Če-

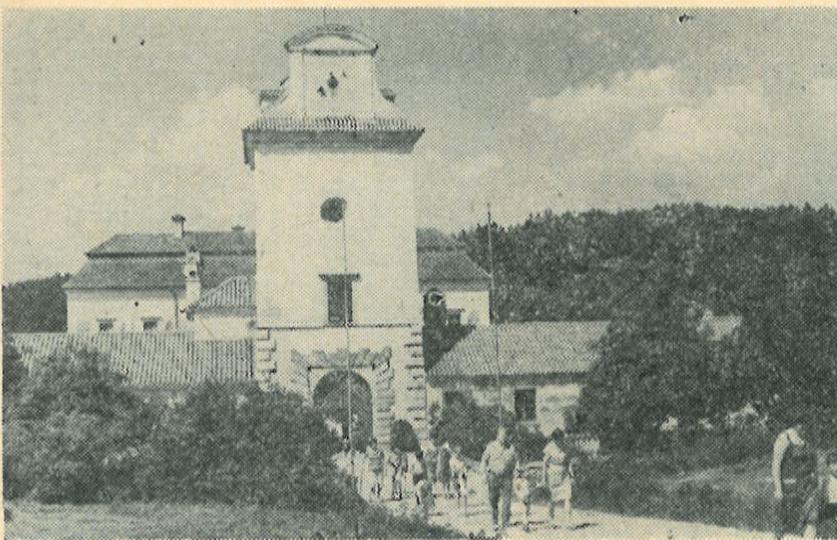
chov a Slovákov. Pre svoju vec získali amerických politikov a štátovcov. Robili širokú propagáciu československej otázky.

Na tomto základe sa rozvíjala spolupráca oboch národných skupín za oslobodenie a osamostatnenie českých krajín a Slovenska a za utvorenie spoločného štátu Československej republiky. V tomto smere mali spoľahlivý cieľ s odbojovou akciou T. G. Masaryka a Národnej rady československej.

V novembri roku 1918 M. R. Štefánik z povolenia Národnej rady československej prišiel k československým légiam v Rusku, kde okrem českých a slovenských vyslancov (asi 100 000) zvlášť dôležitému zložku predstavovalo asi štvrt milióna českých a slovenských vojakov rakúsko-uhorskéj armády, ktorí sa v rokoch 1914–15 dostali do ruského zajatia. V tom čase už bol generálom francúzskej armády. V Légiach, ktoré Červená armáda vytlačila z celej Povolžia až na Ural, sa začali väzne nepokoje. Štefánikovou hlavnou úlohou bolo obnoviť bojachopnosť československého vojska, podriaďať légie zákonom Československej republiky a vyhlásiť ich za expedíčny zbor. Koncom decembra 1918 informoval československú vládu a odporúčal, aby légie boli čo najskôr evakuované do Československa.

V druhej polovici januára 1919 Štefánik odišiel do Paríža, kde sa začali rokovania mierovej konferencie. Mal rozhovory s jej predsedom Clemenceauom, hlavným veliteľom dohodových vojsk maršálom Fochom a ďalšími činiteľmi o evakuovaní československého vojska z Ruska do vlasti. V apríli 1919 prišiel Štefánik do Talianska, mal riešiť spor medzi francúzskou a talianskou vojenškou misiou na Slovensku. Bol prvým ministrom vojny nezávislého Československa. 4. apríla 1919 zahynul v leteckej havárii pri Bratislave.

M. R. Štefánik bol významnou osobnosťou, ktorá svojimi vedeckými výsledkami a bojom za slobodu i štátnu samostatnosť Čechov a Slovákov zaujíma historické miesto v československých dejinách.

Jihočeský zámek Kratochvíle, v němž byla v roce 1981 otevřena výstava československých animovaných filmů.

Foto ČTK

ba v bažinatém terénu pokračovala pomalu; trvala od roku 1583 do 1589. Vzniklo však architektonické dílo, které patří k nejkrásnějším renesančním památkám na sever od Alp.

Interiéry zámku Kratochvíle byly před několika lety pečlivě obnoveny a v roce 1981 zde byla otevřena stálá výstava československého animovaného filmu. Návštěvníci se ocitnou v pohádkovém světě moderního filmového umění. Ve třinácti výstavních síních je 183 loutek a 25 figurek různých zvířat. Kromě maket jsou tu vystaveny kulisy pro 240 filmů — pohádek a jiných představení. Jsou to díla 65 režisérů a 85 výtvarníků umělců, kteří v největší míře přispěli k dosažení a udržení slávy československých animovaných filmů. Malí i velcí diváci obdivují díla národních umělců Jiřího Trnky, Hermíny Týrlové a Karla Zemana, zasloužilých umělců Jiřího Brdecky a Eduarda Hoffmanna a mnoha jiných tvůrců.

Všichni tu mohou prožít pěkné chvíle s hrdiny kreslených a loutkových filmů, těmi už dlouho oblíbenými i těmi novými. A kromě toho se dovezou mnoho zajímavého o tom, jak se dělá animovaný film. Krásná památka jižních Čech má tedy i dnes úlohu odpovídající jejímu názvu, i když v mnohem modernější formě.

ZUZANA RÖSSLEROVÁ
T.A. Orbis

FILMOVÝ ZÁMEK

Zámek libeňské nazvaný Kratochvíle není z pohádky. Leží nedaleko města Netolice v jižních Čechách. Dodnes se zachoval v podobě, v níž ho postavil jihočeský šlechtic Vilém z Rožmberka jako lovecký zámek, který mu

daleko od rušného života měl poskytnout klid a odpočinek. Proto se také jmenuje Kratochvíle. Stavitelem byl Ital Baltazar Majo de Vomio, tvůrci výzdoby italský štukatér Antonio Melana a malíř Jiří Widman. Stav-

PRESTAVBA NA ZAMAGURÍ

Prestavba na Zamagurí je zameraná predovšetkým na úspešný rozvoj turistiky v tejto dnes preferovanej turistickej oblasti. Od slov sa prechádza k činom a začínajú sa realizovať plánované akcie. Pre oblasť Zamaguria a rozvoj turistiky v Pieninách je vypracovaný nový územný plán, ktorý zahrnuje miliónové investície a je rozdelený do štyroch zón. Zóna pre poskytovanie informácií, zóna služieb, rekreácie a rozvoja kúpeľníctva. Pri vstupe do Pienin pod Troma korunami bude sa nachádzať informačná zóna. V obci Červený Kláštor umiestnia zónu služieb a vybudujú tam nové plátnické nástupište. Obec Lechnica pri Kláštore je určená na oddychovú rekreáciu v drevinách a celý areál na Smerdžonke, kde boli kedysi očistné kúpele s dobrou sŕníou liečivou vodou, sa prebuduje a bude slúžiť kúpeľníctvu. Slubná perspektíva pre rozvoj kúpeľníctva sa rysuje aj pred obcou Jezersko, kde geologovia uskutočňujú zemné výfity, aby zistili prietok vody. Ak jej bude dostatok (prietok 6 litrov na sekundu) vybudujú tu štátne kúpele. Na týchto miestach sa nášiel prameň horúcej liečivej vody.

Rozvoju turistiky v Zamagurí, konkrétnie v Červenom Kláštore, iste prospeje aj športový rybník. S jeho výstavbou sa už začalo hneď vyše obce Červený Kláštor, kde kedysi už aj mnisi mali rybník.

V súčasnosti sa uskutočňuje rekonštrukcia gotického kostola zo 14. storočia v starobylem objekte Červeného Kláštora a po jeho obnove bude v ňom umelecko-historická expozícia. Návštěvník múzea pri prehliadke uvidí 6 expozícií (Zamagurie, historickú, etnografickú, farmaceutickú, archeologickú a umelecko-historickú expozíciu), ktoré na seba nadvážajú a dajú celkový historický

pohľad na severnú časť Spiša — Zamagurie od najstarších čias do dnes. Všetky expozície sú moderne zreinštalované a vyhľadávané turistami.

Turisti majú mimoriadny záujem o atraktívnu plavbu na plátiach po Dunajci, ktorá má staré tradície. Rozšírili a zmodernizovali plátnický park. Pri budli montované stánky s novým provizórnym nástupištom, zmechanizovali práce pri manipulácii plátnami. V tlači je nový prospekt Pieniny, Dunajec, Pltnictvo, ktorý rozšíri návštěvníkom vedomosti o Pieninách. Cestujúci plátnami majú k dispozícii dva autobusy na prevoz po plavbe z Lesnice do Červeného Kláštora. Problémom pltnictva na Dunajci sa zaobrajú tak okresné, ako aj krajské orgány a riešia ich k plnej spokojnosti turistov. Postupne sa počíta s rozšírením plátnického parku, ktorého pre-vádzku zabezpečuje Okresný podnik Reštaurácie v Staréj Lúbovni so svojou plátnickou prevádzkárňou v Červenom Kláštore.

Jednota SD z Popradu zabezpečuje ďalšie služby v Pieninách prostredníctvom prevádzkárni vo výletnej reštaurácii na verejném táborku, ktoré bolo prednedávnom rekonštruované. Pred kláštorom sú ďalšie montované stánky s predajom suvenírov, občerstvením, pohľadnicami a zmrzlínou. V kláštore majú hostinec, v obci ďalšiu reštauráciu a dve predajne potravín. Zišla by sa ešte pojazdná predajňa do Pieňa. Prevádzky modernizujú a poskytujú dobré, rýchle a kvalitné služby.

Veľmi navštievované a vždy obsadené sú turistické chaty v Lesnici a motorest v Haligovciach s peknými interiérami. Turisti radi navštievujú aj verejný táborku pod Troma korunami, ktoré patrí Pieňu. Aj tu vynovili zariadenia a pobyt pod stanami v Pieninách na verejnem

táborku si turisti veľmi pochvalujú.

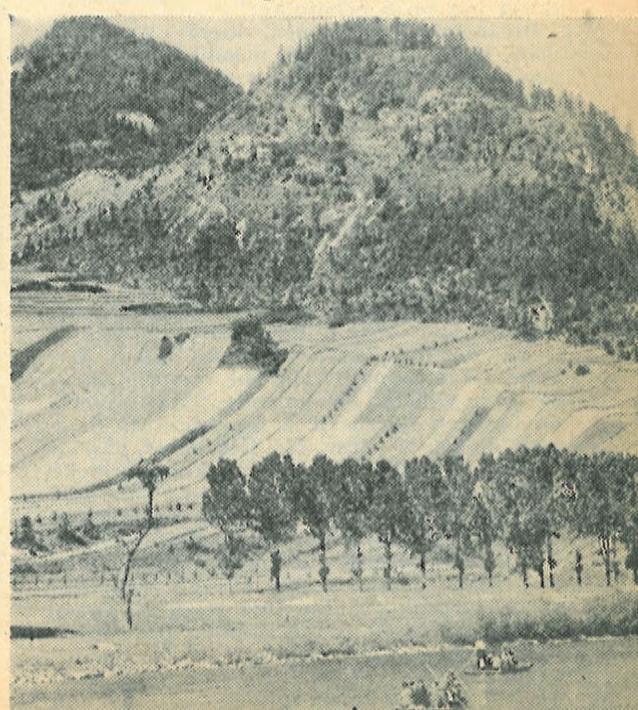
Dobré meno Zamaguriu robia aj také akcie, ako sú Zamagurské folklórne slávnosti v Červenom Kláštore, ktoré sa uskutočňujú už tradične v polovici júna (17. a 18. júna 1988 XII. ročník ZFS, ktorých organizátorom je odbor kultúry ONV, okresné osvetové stredisko v Poprade, MsNV v Spišskej Staréj Vsi a MNV v Červenom Kláštore). Je to folklórny sviatok celého Zamaguria. Druhou takooto významnou spoločenskou akciou Zamaguria je Medzinárodný pieninský slalom na Dunajci, ktorý sa už tradične uskutočňuje v prvú septembrovú sobotu a nedelu. Na tomto športovom zápolení sa schádzajú vodáci z celého sveta. Tohto roku sa 35. ročník MPS uskutočnil v dňoch 3. a 4. septembra 1988.

Pre lyžiarov vybudovali v tejto oblasti päť lyžiarskych vlekov —

v Lesnici, Haligovciach, Červenom Kláštore, Spišských Hanušovciach a Jezersku. Rozvoju turistiky osozi aj riešenie problému rozvoja ovčiarstva v tejto oblasti. JRD vybudovali tri ovčiny v Čer. Kláštore, Spišských Hanušovciach a na Veľkej Franskej so stádom 20 000 oviec.

Účelom tohto príspevku je zo- známiť našich krajanov žijúcich v PLR so životom a prácou ľudí na Zamaguriu, ktoré priamo hrajiú s Poľskom, s tým, čo sa robi na úseku prestavby a úspešného rozvoja turistiky v tejto kedysi zanedbanej oblasti. Kraj za Magurou sa od oslobodenia zmenil na nepoznanie. Ľuďom sa žije dobré. Vec prestavby je záležitosťou všetkých Zamagurčanov, ktorí si počinajú ako dobrí hos-podári.

FRANTIŠEK SOSKA
správca múzea Č. Kláštor

Okolie Červeného Kláštora z druhé strany Dunajca
Foto: archív

let začal využívat jeho výrazného filmového talentu velmi často.

„Pamatujete se ještě na toto období? S jakými pocity jste vstupoval na naši první scénu?“

„Byl to pocit zbožné úcty k těm, kteří tu hráli přede mnou, a ten trvá dodnes. Pro každého herce je čest hrát na prknech Národního divadla. Není to jenom dané tradici, ale osobně pro každého je to i čest hrát s těmi, kteří byli nebo jsou považováni za špičky dané epochy českého divadelníctví. Já osobně jsem měl velké štěstí, že jsem hrál vedle umělců, kteří budou provždy zapísni zlatým písmem v dějinách českého divadla, že jsem se od nich mohl učit.“

„Co podle vás dělá velkého herce velkým hercem?“

„Na to je jednoduchá odpověď: talent, píle, schopnosti a jeho mravnost.“

„Měl jste při své profesi štěstí? V čem spočívalo?“

„Štěstí jsem, myslím, měl. Bylo v tom, že jsem potkával lidi, kteří mi pomáhali. V mnoha zdánlivě nepříznivých situacích se vždycky našli přátelé, kteří mne povzbudili, snad i posunuli kousek dál, dali mi sílu. Je dobré, když má člověk v životě alespoň trochu štěstí. Když ho má více, je to pro něho výhoda na celý život.“

„Jsou však chvíle, kdy se štěstí od člověka přímo odvraci. Jak jste překonával tyto okamžiky, které jistě potkaly i vás?“

MARTIN RŮŽEK, jeden z nejlepších

Národní umělec Martin Růžek je člověk milý, vlnidný, opravdový. Má rád smích, lidi, přírodu, fotbal. Šíří kolem sebe fluidum důvěry, přátelství a pohody. Patří dnes k největším hercům své generace, divákům je cten a milován. Jeho sedmdesátiny, které oslavil 23. září 1988, byly tedy nejenom jeho jubileem; spolu s ním jej oslavila celá kulturní veřejnost.

Je jedním z nejlepších československých herců, a přítom se ke své profesi dostal vlastně oklikou. Mladému adeptu herectví, který se chtěl dostat na konzervatoř, bylo tehdy důrazně doporučeno, aby se věnoval něčemu jinému... Divadlo prý pro něho nebude.

Dnes se tomu může Martin Růžek už jenom smát. Ale tehdyn?

„Nechtěj mne vzít na školu? Tak jsem to zkusil bez ni. S ochotníky!“

Divadelních společností, které v letech 1939–42 vystřídal, bylo několik. Až si jej povšimla kritika. Bylo to v době jeho působení v divadelku Rokoko v Praze, kde soubor s názvem Živé jeviště nastudoval čtyři zdramatizované povídky z Boccacciova Dekameronu. V té době však byla válka...

„Roky ztraceného času. Mladá generace nemá poněti, co to válka je. Neznamená jen omezení fyzické, ale i duševní. Nemám dobré vzpomínky. Válka nám probrala rodinu, bida, zažil jsem tehdy hodně strachu.“

Rok 1945 přinesl světu mír. Co plánů měli všichni, kdo přežili. Co plánů divadelníci. Cesta Martina Růžka vedla do Mladé Boleslavi, kde se po osvobození vytvořilo Středočeské divadlo. Již po roce však přesídlil do Českých Budějovic a brzy poté do Státního divadla v Brně. Na této scéně působil až do roku 1956 a měl zde vynikající herecké příležitosti. Poslední postavou jeho brněnské éry byl Shakespearův Othello. Tedy jeden ze splněných snů, který byl však zaplacen léty poctivé divadelní a herecké dřiny.

A potom přišla Praha. Divadlo československé armády, v roce 1963 Národní divadlo. A film, který již od počátku padesátých

„Byl jsem vždycky velký optimista a držel jsem se zásady, že všechno nějak dopadne.“

„Díky své profesi jste viděl jistě velký kus světa...“

„To je pravda. Byl jsem na Javě, v Barém, Kampúii, v Londýně, Moskvě, v Paříži... S velmi úspěšným představením činohry Národního divadla Ze života hmyzu jsem projel celou Evropu.“

Clověka vždycky táhnou dálky. Nakonec

Záběr z divadelní inscenace „Stará dobrá kapela“ autora Jiřího Hubače, ve které Martin Růžek hraje jednoho ze čtyř bývalých spolužáků, setkávajících se po letech (na snímku vpravo).

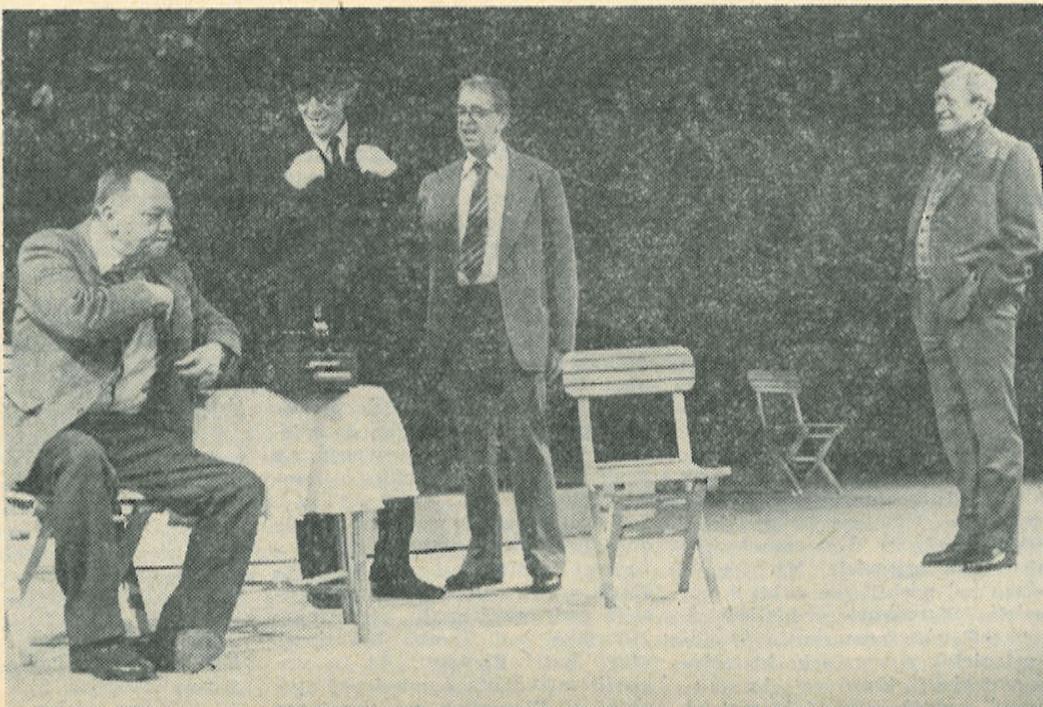

Národní umělec Martin Růžek jako soudní rada Walter ve hře „Rozbitý džbán“.

však zjistí, že je podvědomě zakotven natrvalo v kraji svého dětství. Zil jsem ve svém rodišti pouhých čtrnáct let, ale přesto se do těchto míst znovu a znovu rád vracam. V Cerveném Kostelci, kde jsem vyrostal, jsem prožil ta nejkrásnější léta. A i dnes, být doma, být obklopen důvěrně známou krajinou a věcmi, to je jeden z nejhezčích pocitů, které znám.“

Televizní diváci v Polsku znají Martina Růžka ze seriálu, mj. Okres na severu a Dnes v jednom domě.

MONIKA KEMMLEROVÁ
T.A. Orbis

JUDITA BELÁKOVÁ

Na Ondreja

Ondreju, Ondreju,
na teba olovo lejú...

Aká som,
olovko,
aká?
Povieš mi,
čo ma čaká?

Olovo
vo vode
praská.

Ktože vie,
aká je láska?
Ci si ma všimne
a či si na mňa počká,
či sa mi nerozplynne,
nezmizne pod rukami
ako snehová vločka?

DONÁT ŠAJNER

Deště

Klusejte, klusejte,
koníčci deště,
kopýtka v kalužině.
Kol návsi
do polí běžte,
naproti meluzíně.

O listí zvoňte,
bubeníci šera
a zimy opratě.
Tu píseň miluji,
co dozrálo včera,
odkluše po blátě.

Rozbředlé cesty,
vítr bosonohý
a chvění osiky,
jeřabin rudý stesk,
zulibaný hlohy,
rákosí, rybníky.

Všechno je omoklé,
na řasách kapky
spánkem přivírané.
Klusejte, klusejte,
kopýtka ťapky,
severákem hnané.

SLOVNÍK ŽIVOTA (165)

POUŽIVANIE A VÝSLOVNOSŤ SAMOHLÁSKY ä (2)

Po v je ä v týchto slovách a ich odvodeninách: väčší (väčšina, zväčší, zväčšenina, zväčša), vädnút (zvädnutý), väzy, väzba, väzeň (väznica, väzniť), nadväzovať, úväzok, obväz (obväzok), záväzok, záväzný, zväz (zväzový, zväzák), zväzok, hovädo (hovädzi, hovädzina), nevädza (nevädzový), svätý (svätiti, svätec, svätyna, Svatopluk, Svätoj), deväť (devätnať, devätoro, devätoraký, devätnásť, deväldesiat), rukoväť, odkväcnút.

V slove veža píšeme e (nie „väža“). Výslovnosť „svätí, svaliť, Svatopluk“ je nesprávna. Po m je ä v týchto slovách a ich odvodeninách: mäkký (mäkši, mäkčiť, mäkčeň, mäknút, mäkkosť, mäkušký, mäkunký, mäkučký, mäkkýš, odmäk), mäso (mäsový, mäsko, mäsiar, mäsiarstvo), mäta (mäťový, mäťka), omäť, mädlit (sa), mätiem (mätieš — mätie — mätieme, mätiete — mäti; mätiež, zmätok, pamätený, pomätenec), pamäť (pamätný, pamätlivý, pamätať, pamätník, pamätnica, rozpamätať sa, zapamätať si, spämäť, nas-pämäť), smäď (smädný, smädiť, vysmädnút), najmä, Demänová (Demänovská jaskyňa).

POLSKY

moszna
mościć
mościć drogę

SLOVENSKY

mošna, kapsa; miešok
vystieľať
razit cestu

ČESKY

mošna, taška, šourek
vystýlat
razit cestu

motač
motek
motel
motloch
motocykl
motocyklista
motopompa
motor, silnik
motor-
niczy,
motorower
motorówka
motorowy
motoryczny
motoryzacja
motorzysta
motowidło
motyka
porywać się z
motyką na słońce
mo-
tyl
motylek
motylí
motylkowy
motylkowate
motyw
motywacja

motať; intrigovať
pradenko
motel
zberba
motocykel
motocyklista
motorové čerpadlo
motor
strojvodca:
vodíč električky
moped
motorový čln
motorový
motoricky
motorizácia
motorista
motovidlo
motyka
usilovať sa o
čosi nemožné
motýl: prelietavý
milenec
motýlik
motýli
motýlkový
motýlkovaté
motív
motivácia

navíjet; dělat intriky
přadeno
motel
chátra
motocykl
motocyklista
motorové čerpadlo
motor
řidič tram-
vaje
moped
motorový čln
motorový
motoricky
motorista
motovidlo
motyka
usilovat o
něco nemožného
motýl: přelétavý
milenec
motýlek
motýli
motýlkový
motýlokveté
motív
motivace

Záber z maškarného plesu v tábore. Snímka: M. Surmová

Dva týždne v Bratislave

Krásnych 14 prázdninových dní strávilo 19 krajanských detí zo Spiša a Oravy v nadduajnejšej metropole — Bratislave. Dostali sa tu vďaka Matice slovenskej, ktorá každoročne organizuje v starej vlasti letné rekreácie pre krajanské detí zo zahraničia.

V tomto roku naše deti boli ubytované v peknom zelenom prostredí na Búdkovej ceste, v areáli mladých prirodovedcov. Bývali spolu s 23 deťmi z Bardejova, s ktorími za krátko nadviazali prvé kontakty a spriadiali nite priateľstva. Počas celého dvojtýždňového pobytu (od 15. do 29. júla) boli v Bratislave veľké horúčavy, teplota vzduchu dosahovala 38°C. Avšak vďaka tomuto peknemu, zelenemu prostrediu sme tieto horúčavy ani zvlášť nepociťovali, veď sme mali k dispozícii aj pekný bazén.

Počas pobytu v Bratislave sa naše deti nie lenžené nenuďili, ale zabudli túžiť po domove a rodičoch. O veľmi zaujímavý a pestrý program pre účastníkov letného tábora sa stala jeho vedúca Ľubica Sobíhardová. Režim dňa v tábore sa v podstate nelíšil od života v iných pionierskych taboroch: začínal sa budíčkom a raňajkami, potom bolo prvé zamestnanie, obed, druhé zamestnanie, večera, tretie zamestnanie a večierka. Jednotvárný rozhodne nebol.

Náš pobyt v Bratislave sa začal od jej spoznávania. Skoro každý deň boli niekoľkokrátne vychádzky do mesta, počas ktorých sme boli na Slavíne, pri televíznom vysielači na Kamziku, na bratislavskom hrade, moste SNP, pozreli sme si múzeum hodin, zbraní a chodili sme po starých bratislavských historických uličkach. Zúčastnili

sme sa aj viacerých podujatí bratislavského kultúrneho leta, napr. vystúpení kúzelníkov, šermiarov, sokoliarov a pod.

Veľmi zaujímavý a bohatý bol aj program v našom tábore. Skoro každý deň sa konalo nejaké podujatie zábavy, spoločenské hry, turnaje a diskoték. Mali sme letnú táborovú olympiadu, na ktorú naše dievčatá obsadili prvé miesto. Podobne bolo v branných pretekoch. Aj tu boli prvé dievčatá zo Spiša a Oravy. Písom dievčatá, lebo v celkovom počte 19 detí boli na rekreácii iba 4 naši chlapci. Preto, nečudo, že vynikli predovšetkým dievčatá. Aj v súťaži o táborového slávika zvíťazila naša mladá krajanka — Žofia Pacigová.

Pekné neopakovateľné zážitky si odnesli naše deti z dvoch celodenných zájazdov. Počas prvého zájazdu sme navštívili Banskú Štiavnicu, kde sme si pod zemou pozreli Banské múzeum a zároveň sme sa oboznámili s fažkou prácou stredovekých baníkov, ktorí tuná tažili zlato a med. Svojim bohatstvom a krásou nás očaril aj kaštieľ v Antole, kde sa nachádza múzeum drevárstva, lesníctva a poľovníctva. Deti si tu mohli vyskúšať svoje vedomosti z prírodotopisu a biológie. Každý si tu prišiel na svoje. Uvideli sme nespočitatelné množstvo zvierat, vtákov, hmyzu a loveckých trofejí, ktoré pochádzajú zo slovenských lesov.

V kráse prírodných vápencových útvarov sme sa mohli pokochať aj počas druhého celodenného zájazdu na Moravu. Nezabudnuteľná bola najmä návšteva jaskyne Macocha a plavba v jej útrobách na loďkach. Vypočuli sme si i povest spojenú s jaskyňou a neskôr sme ešte navštívili zámok v Lednici.

Pekných 14 dní rýchlo ubehlo. Účastníci tábora sa lúčili, hoci bolo leto, maškarným plesom. Deti sa mohli preukázať svojim vtipom a vynalezavosťou. A skutočne, masky boli veľmi nápadité, často komické, ale veľmi originálne.

Pobyt na Slovensku dovolil našim deťom spozať kus starej vlasti, zdokonalit si materský jazyk a priniesol množstvo zaujímavých poznatkov.

Za tie pekné dni na Slovensku vďačíme vedeniu tábora na Búdkovej ceste, ale predovšetkým Matice slovenskej, vďaka ktorej sme sa letnej rekreácii zúčastnili.

Domov sme sa vrácali spokojní a šťastní, avšak s túžbou vrátiť sa sem ešte raz.

MÁRIA SURMOVÁ

L'UDIA • ROKY • UDALOSTI

NOVEMBER — LISTOPAD

1.XI.1896. — V Krakove umrel Jan Matejko, jeden z najvýznamnejších poľských maliarov českého pôvodu, tvorca monumenálnych historických obrazov z poľských národných dejín: Bitka pri Grunwalde, Lublinska únia, Ústava 3. mája, Stančík, Rejtan, Kázeň Piotra Skargu, Pruský hold, Kościuszko pri Racławiciach a in. Člen zahraničných akademij, riaditeľ školy krásnych umení v Krakove. Jeho žiacmi o. i. boli: M. Gotlieb, J. Malczewski, J. Mechoffer a S. Wyspianski.

2.XI.1938 — V dôsledku mnichovskej dohody vo Viedni bola podpísaná tzv. viedenská arbitráž, ktorá nanútila pripojenie južného a východného Slovenska k Maďarsku. Do marca 1939 Československo už len dožívalo.

3.XI.1918. — Kapitulácia Rakúsko-uhorskej ríše v prvej svetovej vojne. 11. novembra 1918 nastal jej úplný rozklad; posledný cisár Karol zbehol do Švajčiarska.

4.XI.1821. — V Trstenej na Orave sa narodil Martin Hattala, slovenský jazykovedec a publicista; pôvodne rim. kat. knaz, neskôr stredoškolský profesor v Bratislave, od r. 1861 profesor Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe. Medzi jeho významné jazykovedné diela patrí najmä Mluvica jazyka slovenského, Grammatica Linguae Slovenicae, ktorá vyšla v slovenčine r. 1852 ako Krátká mluvica slovenska. V nej na základe dohody Stúra, Hodžu, Hurbana, Paláriká,

Radlinského a Závodníka Hattala upravil štúrovskú slovenčinu a slovenský pravopis. Jeho kodifikácia sa stala základom jazykovedného združenia Slovákov (um. 11.XII. 1903 v Prahe).

4.XI.1906. — V Dolnej Lipnici (dnes Malá Lipnica) na Hornej Orave sa narodila Sára Alexyová, manželka Janka Alexyho, slovenského národného umelca. Vyrástla v rodnom kraji, kde bol jej otec hlavným služným. Ludovú školu ukončila v Námetove, strednú v Košiciach. Študovala na Filozofickej fakulte v Bratislave, v Prahe a na Sorbone v Paríži. Literárnej tvorbe sa venovala od 20. roku svojho života pod dievčenským menom Sára Buganová. Tažisko jej tvorby bolo vo veršoch a v básnach v próze, ktoré uverejňovala v časopisoch: Vatra, Rozvoj, neskôr Živena, Slovenské pohľady, Slovenský národ, Slovenské dielo a iné.

Do Vatry prekladala básne Charlesa Baudelaire a anglického básnika i dramaturga Oscara Wildea. Do Živeny písala články, v ktorých propagovala ženské hnutie. Jej básne boli písané na motívy prírodné, ľubostné a etické. Niektoré boli vydané r. 1925 v zberke Borina — Básne v próze, pod pseudonymom Júlia Divinská (um. 1.VI.1987 v Bratislave).

5.—6.XI.1943 — Prvá československá samostatná brigáda v ZSSR a na jar 1944 Prvý československý armádny zbor i Druhá československá paradesantná brigáda v ZSSR významne zasiahli do bojov proti nemecké-

mu okupantom o Sokolovo, Kyjev, pri Vasilkove, Fastove, Rude, Bielej Cerkvi a Zaškove. Neskôr sa armádny zbor v počte asi 16 tis. mužov po boku Sovietskej armády zúčastnil bojov v Karpatsko-dukelskej operácii, pri oslobodzovaní východného a severného Slovenska, v povodí horného toku Hornádu a Váhu, bojov na Branisku, pri Liptovskom Mikuláši, pri prechode Malej a Veľkej Fatry, na linии Žilina-Vsetín-Kroměříž-Prostějov a Boskovice, kde 10.V.1945 zakončil svoju bojovú činnosť.

V radoch prvého armádneho zboru a II. paradesantnej brigády bojovali tiež Slováci z Oravy a Spiša v Poľsku, podobne ako proti nacistom bojovali Česi z Lodžského vojvodstva v septembri 1939 a Slováci vo Varšavskom povstánii v r. 1944.

6.XI.1917. — Vladimír Iljič Lenin prišiel do Smolného v Petrohrade, aby sa ujal vedenia Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie.

7.XI. — 71. VÝROČIE VELKEJ OKTOBROVEJ SOCIALISTICKEJ REVOLÚCIE. Sústavy sviatok Zväzu sovietskych socialistických republík.

7.XI.1918. — V Lubline bola utvorená Dočasné ľudová vláda Poľskej republiky s ministarským predsedom Ignacom Daszyńskym, tzv. lublinská vláda, prvá po 123 rokoch záborov. Iniciátorom jej vzniku boli činitelia: — Poľskej socialistickej strany (PPS), PPS — Revolučná frakcia, Poľskej strany — Osloboodenie (PSL-Wyzwolenie), Poľskej vojenskej

Dni 16. a 17. október 1988 boli pre jeden z našich najstarších divadelných krúžkov, pôsobiacich pri Miestnej skupine KSSCaS v Podviku, dňami mimoriadne slávnostnými. Po viac ako desiatich rokoch tento divadelný krúžok opäť navštívil Slovensko s novonastudovanou hrou Václava Klimenta Klicperu „Potop sveta“ a 16. októbra tr. ju dvakrát hrali pre divákov v Okresnom kultúrnom dome v Námestove a v Mestskom kultúrnom dome v Trstenej. Jedno dejstvo tejto divadelnej hry naši krajania už videli v rámci osláv 40. výročia KSSCaS v Nedeci v minulom roku. Avšak tentokrát Podvlčania predvedli celú hru, ktorá sa divákom skutočne páčila a vyvolala pozoruhodný záujem.

Veľký vplyv na záujem divákov, ktorý sa prejavil na oboch predstaveniach, mal aj výber hry, ktorá je tematicky tradičná, hlboko zakotvená v ľudovom prostredí, plná stereotypných situácií, priam klasicky zamotaných dedinských vzťahov, v ktorých ozajstný ľudový hrdina často zápasí s rôznymi povierami vlastného „skutočného“ sveta alebo sveta „vysnívanej“ fantázie.

Prostredie slovenských, luxusne vybavených kultúrnych domov, v ktorých hrali amatéri z Podviku spôsobilo, že sa im hralo výborne a tréma, ktorá na nich obvykle dolieha v novom prostredí, sa rýchlo stratila — ako hovorili po predstavení. Zmizla v okamihu, keď pocitili, že diváci živo reagujú, keď s nimi nadviazali živý kontakt. Hru režirovala Mária Gribáčová.

Zájazd divadelníkov z Podviku nadviazal na dávnejšie formy spolupráce medzi našou Spoločnosťou a slovenskými pohraničnými okresmi, ktorá krajanským kolektívom pomáhala udržiavať si slovenské národné poviedomie a trvale pokračovať v kultúrnych vzťahoch so Slovenskom.

Toto cestou divadelný krúžok MS KSSCaS v Podviku srdečne ďakuje vedúcemu Mestského kultúrneho strediska v Trstenej Miroslavovi D. Rybárovi a všetkým zodpovedným za organizáciu celého podujatia. Cítili sme sa u vás, na Slovensku, veľmi dobre. Dovidenia u nás, v Malej Lipnici v novembri.

EUDOMÍR MOLITORIS

Pamiatočná snímka
Podvlčanov: Kristína Gribáčová, Eugen Bošák, Genoveva Prylinská, Vladislav Pieronek, Tereza Gajeršká a vedúca Mária Gribáčová

Foto: Milan Lackovič

OCHOTNÍCI Z PODVĽKA NA SLOVENSKU

Záber z vystúpenia ochotníkov z Podvľka. Na snímke: Kristína Gribáčová a Vladislav Pieronek

organizácie (POW), Strany národnej nezávislosti (SNN), Zjednotenia demokratických strán (ZPD) a Poľskej sociálnodemokratickej strany (PPSD). Členmi lublinskej vlády boli o.i.: Tomasz Arciszewski, Jędrzej Moraczewski, Edward Rydz-Śmigły, Wincenty Witos a Stanisław Thugutt. 12.XI.1918 vláda Dassyńskiho sa podriadila Józefovi Piłsudkemu a podala demisiu.

8.XI.1920. — V období stavovského povstania v Čechách vojská sicára Ferdinanda II. z rodu Habsburgovcov porazili na Bielej horre (v západnej časti Prahy) české povstalecké vojsko. Po porážke zosilnel útlak habsburskej nadvlády, obmedzená bola právomoc Snemu, české krajiny stratili Lužicko, Kladsko, Svidnicko, Sliezsko a časť Opavská a v r. 1648 aj štátnu samostatnosť. V krajinie drancovali cudzie vojská, nastal hlboký politický, hospodársky i kultúrny úpadok, germanizácia postupne vyradila češtinu z úradov a spoločenského života (nastala tzv. doba temna v 17.—18. stor.).

8.XI.1921. — V Dolnom Kubíne na Orave umrel Pavol Országh Hviezdoslav, v.l. menom Pavol Országh, najvýznamnejší slovenský básnik, vedúci predstaviteľ slovenského literárneho realizmu. Pochádzal z roľníckej zemianskej rodiny. Z dejstva si vyniesol spomienku srdcnej domácej atmosféry, akú tvorila milovaná matka; verný materinskéj reči, reči slovenského ľudu, s ktorým sa cítil zviazaný. V rokoch 1876—99 bol advokátom v hornooravskom Námestove, od r. 1899

v. Dolnom Kubíne. Spoločne so spisovateľom Kolománom Banšcom vydal v r. 1871 almanach Napred, ktorý znamenal nástup novej generácie v slovenskej literatúre v druhej polovici 19. stor. Už jeho prvé slovenské básne vydané pod pseudonymom — Básnické prvosienky Jozefa Zbranského, odlišujú Hviezdoslava od tvorby rovesníkov i pokračujú v započiatom diele vlasteneckej poézie staršieho pokolenia. Okrem lyriky sa venoval dramatickej tvorbe, ale úspechy dosiahol epickými veršovanými skladbami (Agar, Hájnikova žena). Počas pobytu v Námestove dosiahol vrchol rozsiahlymi epickými dielami (o.i. Ežo Vlkolinský, Gábor Vlkolinský), tvoril v menej básniké diela, najmä zo života dedinského ľudu (Poludienok, Večera). Ďalší okruh tvoria básne s biblickou tématikou (Agar, Ráchel, Kain, Vianoce, Sen Šalamúnov). Súčasne tvoril reflexívnu lyriku (cyklus Letorosty, Žalmy a hymny, Prechádzky jarom, Stesky, Dozvuky a in.), ktorá vyvrcholila protivojným protestom (Krvavé sonety). K dráme sa vrátil v neskorom roku hrou Herodes a Herodias. Prekladal súťovú poéziu, o.i. W. Shakespearea, I. S. Puškinu, W. Goetheho, F. Schillera, A. Mickiewicza, S. Petöfymo a in. (nar. 2.II.1849 vo Vyšnom Kubíne).

9.—19.XI.1918. — Vojaci Poľskej vojenskej organizácie (POW), robotníci a študenti odzbrojovali nemeckú vojenskú posádku vo Varšave a na ďalšom území okupovanom nemeckým vojskom.

10.XI.1918. — Do Varšavy sa vrátil Józef Piłsudski po prepustení z Magdeburga, kde bol väznený; veliteľ Poľskej vojenskej organizácie (POW).

11.XI.1918. — Po 123 rokoch rozdelenia do troch záborov a dramatických udalostach prvej svetovej vojny POĽSKO ZÍSKALO NEZÁVISLOST. Štátny sviatok nezávislého medzivojnového Poľska.

11.XI.1918. — V Compiégne vo Francúzsku bola podpísaná kapitolácia Nemecka. Rozpadlo sa Pruské cisárstvo. Skončila sa prvá svetová vojna, ktorá trvala od 28.VII.1914. Zúčastnilo sa jej 33 štátov, zahynulo ok. 20 miliónov ľudí.

12.XI.1918. — Na troskách Rakúsko-Uhorska bola vyhlásená Rakúska republika.

14.XI.1918. — Dekrétom Regenčnej rady, ktorá vládla vo Varšave, bola odovzdaná plná vojenská a civilná moc Józefovi Piłsudskému, ktorý 18.X.1918 utvoril vládu s ministarským predsedom Jędrzejem Moraczewským.

14.XI.1848. — V Londýne sa konal posledný verejný koncert Fryderyka Chopina.

14.XI.1918. — V Prahe sa konalo prvé zasadnutie Národného zhromaždenia Československej republiky, ktorá 28.X.1918 získala nezávislosť. Za prvého prezidenta ČSR bol zvolený Tomáš Garrigue Masaryk.

16.XI.1918. — Veľká národná rada vyhlásila Maďarskú republiku.

ZAMĚSTNÁNÍ ČESKÉHO OBYVATELSTVA PO ROCE 1945

Ve Slezsku lze odlišit dvě střediska českého zemědělství: Husinec (Gęsiniec), ztrácející postupně svůj význam, poněvadž české obyvatelstvo opustilo svá hospodářství a vystěhovalo se za hranice, a okres Ratiboř (Raciborze) s těmi obcemi, jejichž obyvatelé se po druhé světové válce považovali za Moravané. Sousední okres Głubczyce české obyvatelstvo většinou opustilo.

HUSINEC. V prvním roce po zakončení druhé světové války se ve středisku okrese usadilo mnoho Poláků-repatriantů, jimž polské úřady přidělily hospodářství opuštěná Čechy. Později však na základě direktiv nadřízených orgánů, nařizujících jednat s příslušníky spojenecckých států stejně jako s polskými osídlenci, střediskový starosta nařídil vrátit Čechům jejich 192 hospodářství s celým majetkem, který převzali polští osídlenci. Již v roce 1948 bylo Čechům vráceno 48 hospodářství. Prakticky byl tento problém vyřešen do konce roku 1949.

V Husinci byla převážně velká a střední hradbařství (5 — 10 ha) s dobrou půdou. Pěstovala se zde především pšenice a cukrová řepa, vyžadující půdu lepší jakosti. Rodiny z nepočetných malých hradbařství (2 — 4 ha) doplňovaly své příjmy prací v místních lomech nebo v průmyslových závodech v nedalekém Střelině.

OKRES RACIBORZ. Obce Krzyżanowice, Krzanowice a Velké Petrovice, v nichž žijí Moravané, patří k oblasti s dobře rozvinutým rolnictvím. Obec Krzyżanowice zaujímala 6948 ha, z toho 5660 ha, čili 81,4%, bylo zemědělské půdy a 4803 ha orné půdy. Na větší části, téměř na 60% celkové rozlohy hradbaři soukromí rolníci. Zbývající půdu obhospodařují mj. čtyři družstva: Krzyżanowice, Zabelkow, Biernowice a Bolesław. V obci je rovněž státní statek a družstvo zemědělských kroužků Krzyżanowice. Na jedno hradbařství v obci připadá průměrně 4,1 ha. Ve vesnici Owscisze však bylo v roce 1950 70,6% malých hradbařství a ani později se jejich podíl příliš nezměnil. Na malá hradbařství připadalo 320 osob, na 27 středních hradbařství 115 osob a na 13 velkých 67 osob. Většina mužů byla nucena pracovat v průmyslu a celou tihu práce v hradbařství nesly ženy. Přes mechanizaci polních prací a rozšíření pěstování cukrové řepy se nadále k polním pracím užívají koně. V roce 1940 bylo ve vesničce Owscisze na 246 ha zemědělské půdy 30 koní. Znamená to, že na jednoho koně připadalo 8 ha půdy, což je dostatečná obsada, ale koně měla především střední a velká hradbařství. V malých hradbařstvích byly jako tažná síla užívány krávy, podobně jako ve většině vesnic v okrese Raciborze.

KRZANOWICE jsou další obcí, jejíž obyvatelé se zabývali hlavně zemědělstvím. Obec měla 4706 ha, z toho 967 patřilo státnímu statku, 716 ha druztvům, 276 ha jiným formám zlepšenstveného hradbařství a pouze 2746 ha vlastnili soukromí zemědělci. 90 ha půdy soukromých rolníků leželo za hranicemi CSSR.

Přes 70% tvořila drobná soukromá hradbařství, která majitelům nedávala plnou obživu. Velká hradbařství, přes 10 ha, byla zpravidla zaměřena na vysokou zbožnou výrobu. Plány nákupu obilnin a okopanin byly plněny a překračovány. V roce 1933 bylo ze soukromých hradbařství nakoupeno 1209 tun obilí a z druzstev 590 tun. V témže roce bylo nakoupeno 830 tun jatečného dobytku. Svědčí to o vysoké specializaci hradbařství.

dářství. Značná část moravského obyvatelstva pracovala v družstvech a státních statcích. Základem krzanowického zemědělství bylo obilí, pěstované na 1613 ha, značná plocha byla určena na pěstování cukrové řepy. To vše svědčí o zámožnosti této obce a o vysoké zemědělské kultuře.

VELKÉ PETROVICE, třetí obec s moravským obyvatelstvem, měla 8 zemědělských družstev (Velké Petrovice, Cyprzanów, Lekartów, Kornica, Pawłów, Maków, Adamów a Krowiarki). Ve vesnici Gródczanki je státní statek. V roce 1931 v družstvech pracovalo 1470 Moravanů. Tato družstva měla nejlepší hradbařské výsledky v Polsku. Družstevníci v roce 1933 vydělávali měsíčně průměrně 25—30 tisíc zł.

OKRES GLUBCZYCE. Během vojenských operací v roce 1945 bylo téměř všechno obyvatelstvo tohoto okresu evakuováno. Po přechodu fronty se část obyvatelstva moravského původu vrátila do svých hradbařství. Celkem v jejich rukou zůstalo asi 17% hradbařství v Branicích, Chrzelowie, Lubotyni, Boboluskách, Jablonce a Gródczance. Po roce 1956 se část moravského obyvatelstva vystěhovala za hranice.

Válečné operace značně poškodily hradbařství v tomto okrese. Stav dobytka se snížil na 9,5% stavu z roku 1939, čili na 8,1 na 100 ha zemědělské půdy. Ještě horší byl stav vepřového dobytka, kterého zůstalo sotva 0,4%. Trochu lepší situace byla s koni, kterých bylo 5,3 na 100 ha zemědělské půdy.

Díky usilovné práci rolníků se zničená hradbařství brzy vrátila do předválečného stavu. Půda I. a II. třídy umožnila pěstování nejcennějších plodin: pšenice, ječmeny a ovsy. Pěstovala se zde rovněž cukrová řepa.

KUDOWA — PSTRAŽNA. Z 97 hradbařství v Kudowě v roce 1945 půda zůstala v českých rukou ve 44 případech. Přes polovinu připojili ke svým hradbařstvím repatrianti z východu, protože během válečných operací část Čechů odjela a už se do svých hradbařství nevrátila. Další Češi se vystěhovali z toho důvodu, že půda byla v této oblasti nízké jakosti, málo úrodná. V hornatém terénu bylo těžko mechanizovat polní práce. Námaha nebyla úměrná výsledkům. Mládež se přestala zajímat o zemědělství a nechtěla převzít hradbařství po rodičích.

V letech znovuvýstavby okresu Raciborze po válečných škodách (1945—1949) se značně zvýšil potenciál tohoto okresu. Tírna lnu ve Velkých Petrovicích zpracovávala suroviny pěstované v moravských vesnicích. Mnoho lidí z obce Krzyżanowice pracovalo v raciborském palivovém, potravinářském, stavebním a chemickém průmyslu. Asi 450 osob, z toho 96 Moravanů, bylo zaměstnáno v dolech Rybnického uhelného revíru.

V moravských vesnicích obyvatelstvo, které nenašlo práci v zemědělství ani v průmyslu, pracovalo v místních podnicích a družstvech. Ve Velkých Petrovicích vzniklo krejčovské družstvo Jednoč, zaměstnávající 647 osob, z toho polovinu Moravanů. V obci Krzyżanowice asi 210 Moravanů pracovalo v okolních zemědělských družstvech. 160—180 osob, z toho 78 Moravanů, zaměstnalo v obchodě a nákupu obecní družstvo Samopomoc Chlopska ve Velkých Petrovicích. Nejvíce Moravanů našlo práci v již zmíněném uhelném průmyslu. Z typicky moravské obce pracovalo v rybnických dolech 1200 Moravanů.

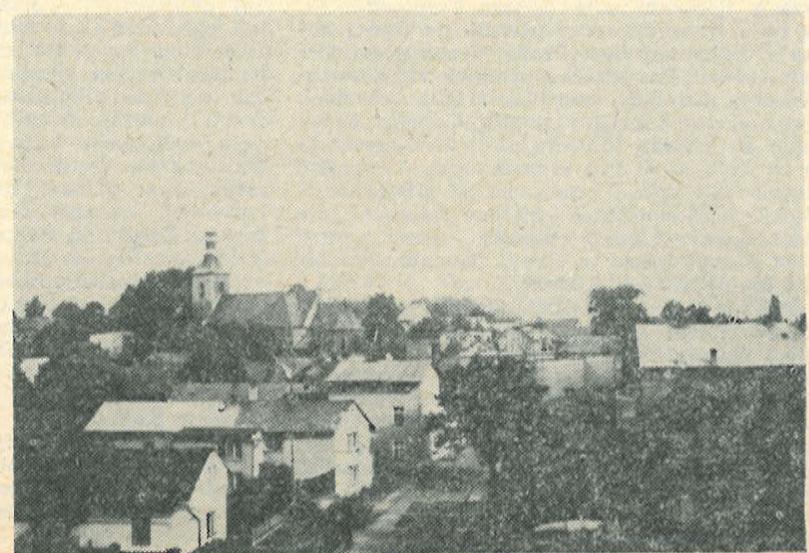
Přes 800 osob, z toho 450 Moravanů, bylo zaměstnáno v průmyslových závodech v Československu v rámci malého turistického ruchu. Starší obyvatelé moravských vesnic se zabývali remeslem, ale neustále jich ubývalo.

V okrese Głubczyce zůstalo 114 zaměstnávých Moravanů, z nichž 71 pracovalo v průmyslu a obchodě. Po roce 1957, kdy mnoho Moravanů odjelo, jich zůstalo 26, zaměstnávých hlavně v průmyslu. V okrese Głubczyce převládaly drobné remeslnické podniky, dobré se zde rozvíjelo zpracování dřeva. Po roce 1945 se rozvinul nerostný průmysl s místní surovinovou základnou. Bohatá ložiska hliny a ohnivzdorné hlinky v okolí Baborova vytvořila podmínky pro vznik průmyslu stavebních materiálů. Moravané našli práci v těchto závodech na území okresu. Češi z Kladské kotliny pracovali v remesle. V roce 1948 jich bylo zaměstnáno v Kłodzku 1186, v Kudowě 60, v Polanici 80, v Dusznikách 46 a v Nové Rudě 26. Bylo to jen málo přes 1% registrovaných remeslníků. Ženy pracovaly většinou v lázních, v obchodě a několika osob v textilních závodech v Kudowě.

Češi z oblasti Střelin-Husinec byli zaměstnáni v místních žulových lomech, cukrovaru a továrně na nábytek ve Střelině a mechanické cihelně v Kosotě.

V Těšínském Slezsku v nových polských hranicích bylo po roce 1945 810 Čechů. Pracovali mj. v cukrovaru v Chybiu a cementárně v Goliszewě, ve strojírnách a slévárnách v Cieszyně. Většina dospělých osob pracuje současně ve vlastním hradbařství a v průmyslu. Netvoří větší skupiny v jednom městě. Jednotlivé rodiny žijí v těšínských městech a vesnicích.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE
ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Pohled na moravskou vesnici Krzyżanowice. Foto: Z. Tobjański

Lov na jeleny; olej na dřevě z 1867 r.; terč věnovaný princu Fürstenbergovi, veliti 7. setmíny pražského střeleckého sboru

STŘELECKÉ PAMÁTKY

Návštěvnici Muzea hlavního města Prahy mohou shlédnout zajímavou a unikátní expozici střeleckých terčů, které muzeum převzalo v roce 1918 po zrušení Pražského privilegovaného střeleckého sboru. S terči převzalo i další střelecké památky: trofejní stříbrné poháry, spolkové prapory a pušky.

Historie pražského střeleckého sboru spadá až do středověku; založil jej v roce 1360 německý císař a český král Karel IV. (1316–1378). Sbor byl původně určen k obraně města. Po vzniku pravidelné armády byl používán jen v době nepokojů nebo k posílení pražské posádky. V 18. a zejména v 19. století pozbyl pražský sbor – obdobně jako střelecké sbory v jiných městech – svůj původní polovojenský charakter. Členství v Pražském privilegovaném střeleckém sboru se stalo formálním projevem vyššího společenského postavení.

Vystavené terče, památky na střelecká cvičení a slavnosti, pocházejí z konce 18. a z první poloviny 19. století, z doby společenského rozkvětu měšťanských střeleckých sborů. Některé vyšly z rukou nadaných řemeslníků. Jiné vznikly v ateliérech významných českých malířů, jako byli např. sourozenci Mánesovi nebo Mikoláš Aleš.

Nímty střeleckých terčů — obrazů na dřevě — zahrnují vše samostatných okruhů. Jsou na nich výjevy a postavy antické mytologie a alegorie vízství. Nejčastěji se objevuje Diana jako bohyňa lovu a alegorie vízství, Apollón jako lučištník a další. Druhá skupina je námětově daleko rozmanitější. Obvyklým tématem je spolkový život pražských měšťanských střelců popsaný do nejmenších podrobností: od motivu střelnice na Střeleckém ostrově, kde bylo sídlo sboru, až k ceremoniálnímu přijímání nových členů, pořádání střeleckých slavností, loveckým motivům aj.

Do další námětové sféry patří historická témata, jako je např. Dobytí bosenské Gradišky z konce 18. století, malba plná lidové bádlosti s atmosférou zkázy. Patří sem rovněž vyobrazení symbolu státní moci a alegorie Prahy.

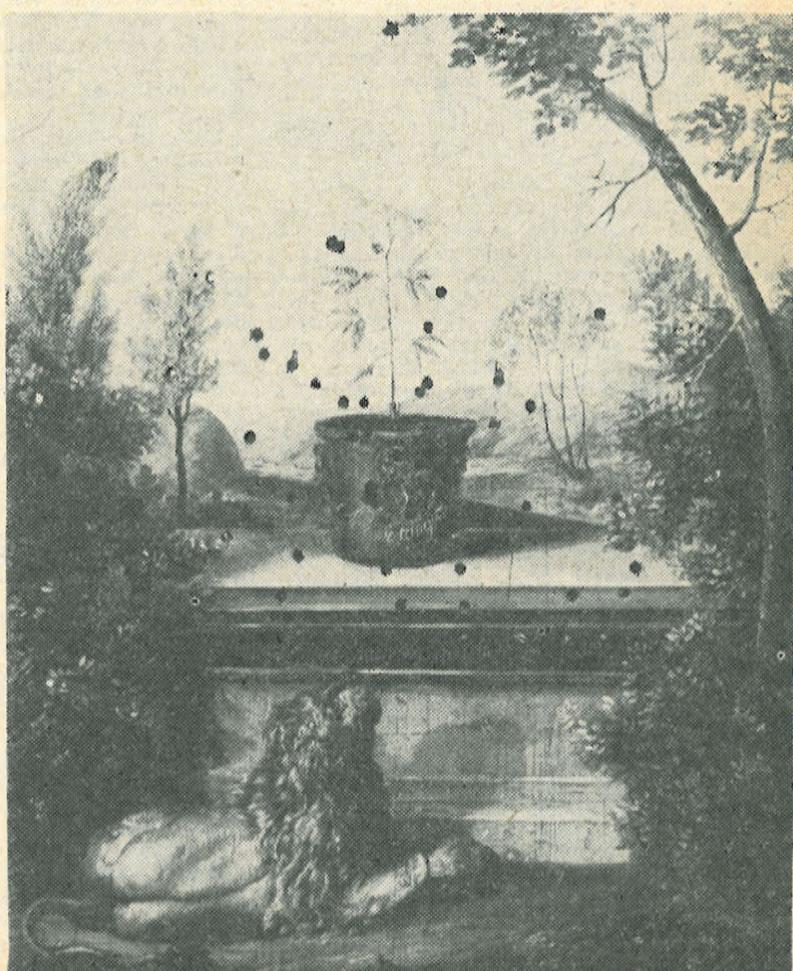
Běžně zobrazovaným námětem jsou lidské vlastnosti. Malíři své morality zpřístupňují mj. symboly známými z dobových snářů. Jsou to např. Amor a planoucí srdce — lásku, hodiny — čas nebo lichvířství personifikované starou ženou u truhlice s penězi a ženská lítost a manželská nevěra s tradičním motivem parohu.

Střelecké terče navozují atmosféru Prahy na přelomu 18. a 19. století; jsou pozoruhodným dokladem užitého výtvarného umění.

Tajemství je u žen voda v sítě. Olej na dřevě z 1797 r.

Noli me tangere! Nedotýkej se mne! olej na dřevě z 1819 r. (Nápis na květináči položeném na antickém oltáři nebo snad náhrobku)

EDUARD BASS

CIRKUS HUMBERTO

(III)

Je překrásná neděle v březnu, podél nábřeží poletují rackové, z věže Sv. Pavla odvíjí desátá hodina. Slečna Růžena Langermannová přichází dlouhými kroky ke vchodu do městských sadů. Spěchá a musí se přitom usmívat, neboť onen mladý muž v šedivém paletu, který tam přechází, je přece Vašku, obdivovaný krotitel šelem v Cirkuse Humberto. Už na ni netrpělivě čeká a ona se přece nezpozdila! Což nezašepťal včera „Přesně v deset“?

Božičku, co je vlastně k tomu zapotřebí, aby došlo k štastnému dostaveníku? Měla toho Vašku ráda od dětských let, kdy se k nim přihrnul s tátou a velitelesky vpadl do jejich nevinných her. A když na jaře odjížděl, taková opuštěnost ji přepadla, smutek a stesk – tu najednou viděla, jak ho má ráda, bratra by snad taklik nemilovala. Neměl ani potuchy o tom, jak k němu vzhlížela. Přijížděl k nim rok za rokem stejně osmahý, svalnatý, klidný a vyravnán v každém pohybu, choval se k ní se stejně srdečným kamarádstvím... ale právě že jen tak. Teprve tehdy nedávno se na ni zadival jinak než dosud, horko jí z toho bylo a zmatené. A včera... včera za ní vklouzl, když poklázel pokoj, stiskl ji odzadu za ramena a tiše řekl: „Růženko... my dva... neměli bychom si my dva co říci?“ Všecka se zajíkla a ani neví, jak ze sebe vypravila: „Když myslíš, Vašku...“ A on, ten silný, sebevědomý Vašku, který pohledem zvládne tygry a lvy, se bojácně ohlédl a zašeptal: „Tak přijd... zítra v deset... k bráně parku...“ A pak rychle utekl. A teď tu je, tu čeká, už ji spatřil, už jí jde vstříc, smeká klobouk a říká nějak dojatě:

„To jsi hodná, Růženka, že jsi přišla!“ (...) Na věži Sv. Pavla odbíjí poledne a při-
vášku s Růženkou kráčejí zavěšení a při-
tulení domů k obědu, k paní Langermannové, k otci Karasovi, aby jim zvěstovali vel-
kou a slavnou novinu, o svém zasnoubení.
Jde jaro, cirkus zase vyrazí do světa, ale
až se na podzim vráti, vystrojí se svatba.
A Růženka Langermannová se stane Růženou Karasovou, manželkou Vašku, jezdce a kroti-
tele v Cirkuse Humberto.

Je překrásná neděle v březnu, podél nábřeží poletují rackové, z věže Sv. Pavla odvíjí desátá hodina. Slečna Helena Berwitzová vybíhá drobnými krúčky z domu svých rodičů. V chůzi si ještě zapíná rukavičku. Za rohem se zastavuje, rozevírá pompadúrkou chvatným pohybem a vytrhává z ní malé psaníčko:

„Milovaná Helenko!

Pamatuješ se ještě na slib, který jsme si kdysi dali na stupních Cirkusu Humberto? Já na něj nezapomněl, po celou dobu nosím v srdci Tvůj drahý obraz a vzpomínka na Tebe hoří v mé touze, ať mne umělecká cesta vede ve světě kamkoliv. Nyní však mne přivedla do Tvého domova, jsem angažován jako první tanečník k hamburskému divadlu a dneska jsem přijel. Má první vzpomínka

platí Tobě, Ty kouzelná lásky mého dětství a hvězda mého života. Cítíš-li ještě nějakou náklonnost ke mně přijď, prosím, v neděli o 10. hodině k divadlu a přines mi před mým vystoupením kus štěstí a naděje. Libá Tě Tvůj věrný a nezapomínající

Paolo Roméo.“

Ano, už je to hrozně dávno, skoro jen sen, Ale Helena je tím lístekem vzrušena. Paolo, krásný Paolo... Co s ním bylo, s tím snědým hochem? Přece jen je z něho tanecník, jak tehdy chtěl? A že na ni nezapomněl, je od něho opravdu roztomilé... Jen jestli ho pozná po tolika letech! Tenhle tlustý vousák u divadelního kandelábru to nemůže být, tamhleten v haveloku taky ne, ale... Paolo! Bože, ten je krásný!

Jako z nějakého obrazu vystoupil před ní, štíhlý a elegantní! Bez svrchníku, má modrý kabátec, upjatý v úžasném úzkém pase, má brokátovou vestu a světlé kalhoty, žlutou kravatu s červenými kvítky a v ní zabodnutou velkou perlou, má hnědou buřinku s prohnutým okrajem nad černými kučerami, ale co je to všechno proti jeho jemnému, snědému obličeji, kde září dvě veliké, temné, zasněné oči pod dlouhým hedvábným řas! Jeho nos je neuvěřitelně jemný, opravdu aristokratický, ústa jsou krásná, jako rezaná, a z nich se třpytí svítivý chrup.

Ale také Paolo je překvapen půvabem mladé krasojezdyně, když přímhouří levé oko a znalecky si jí změří od hlavy k patě, než zase rozžehne oheň pohledu a vykročí jí vstříc.

„Oh, ma bella, bellissima Helena,“ říká měkkým, lahodným hlasem, libuje jí ruku, „teď vidím, jak neskonale slabá je má obrazotvornost, že takhle krásnou jsem si tě v mysli nedovedl představit. Jsi rozkošná, dítě, opravdu rozkošná.“

Hebký hlas jí zní lichotivě do uší, zářný pohled jí každé chvíle vnikne naplně do očí, že jí projede lehké chvění, hlava, ruce, boky se hravě naklánějí a letmými doteky jí sdělují svou žavost. (...)

(...) „Slyšel jsem o tobě, hned jak jsem přijel. Bylo to přímo jako pokyn osudu. Přijel jsem si do divadla obhlédnout si to, do satny ... a šatnářka tam je stará babice, Italka, signora Delaglio. A jak jsem se začal vyptávat na vaše, ona hned, že tě zná, že tě kdysi učívala tančit. Nabídla mi, že ti doručí bilet doux, a kdybychom se prý chtěli sejít docela nerušeně ... že má tichý, bezpečný byt... kde lze aranžovat intimní večeři nebo jen vypít láhev vína. Představ si, Helenko, dostat takovou nabídku při prvním vzkročení do města, kde jsem nebyl od chlapcích let!“

„To je hrozně... Doufám, že té kupliřce odmítli?“

„Ale kde,“ zasmál se Paolo tichounce, „přijal jsem to, Helenko, s nadšením přijal... a nemáš-li nějakou závažnou překážku, můžeme tam zrovna teď zajít...“

„Paolo!“ vykřikla Helena v úplném ustrnutí. „Cos tady pro mne připravil, je přinejmenším opovážlivost. Jsme ovšem cirkusáci, jsme snad bez domova, cikáníme po světě, ale žádná z nás není k tomu, aby si někdo mohl jen zakývat prstem...“

Po Paolově tváři jako když přejde stín. Třpyt očí pohasi, úsměv zmizel, vička s dlouhými řasami poklesla. Když po chvíli vzhledí, byly jeho oči plny litosti.

„Och, běda, Helenko, teď teprve vidím, do jakého ohavného omylu mne uvedla ta babice, ta Delaglievá. Proboha tě prosím, odpust mi to. Nikdy bych si nebyl dovolil... kdyby ona nebyla naznačovala... Fuj, jak hnusné je prostě o tom mluvit!“

„Delaglievá... To je jí podobno!“

„Nu právě! Přísaďám ti, že jí sám... můj bože, přece je to jasné, vždy to byla jen vzpomínka z dětství! Nejčistší obrázek! Nejnevinnější city! Při naši vzpomince z dětství, prosím tě, zapřísaď tě, dopřej mi přiležitost, abych to mohl napravit!“

Zastavil ji lehounkým dotykem paže a podíval se jí dlouhým prosebným pohledem do očí. A Helence bylo, jako by se půda pod ní propadala.

„Slib mi, Helenko, že se zítra zase uvídíme. Třebas nakrátko. Na půl hodinky. Na čtvrt. Jakkoliv. Potřebuju tě. Toužím po tobě. Jsi pro mne víc, než tušíš. Ty, Helenko... jediná... mne může zachránit...“

Ríkal to tiše, s prudkou naléhavostí. Jeho ruka sáhla žhavě. Jeho oči volaly. Helence se totíž hlava. Cítila, že podlehá jeho nesmírnému kouzlu a že se musí rychle z toho dostat.

„Hleď, Paolo, především už musím běžet domů... A co se zitřka týče, já nevím... já mám strach... aby mi doma na to nepřišli... ale když myslíš, tedy snad... ve tři odpoledne...“

„U divadla jako dnes, ano? Díky, Helenko, neskonale díky. Dovol, abych ti zlibal ruku za tvou laskavost. A těším se na zítřek. Ve tři. U divadla. Sbohem, má krásná Helenko!“

„Sbohem, Paolo!“

Na věži Sv. Pavla odbíjí poledne a Helena Berwitzová půdí domů, aby přišla včas k obědu. A Paolo Roméo, tanecník, jde opačným směrem, pohvizduje si, otáčí hůlkou, pak jí najednou udeří o zem:

„Alláh ill Alláh — neviděl jsem krásnějšího děvčete. Ale oheň v ní už hoří. Bude moje.“

Je překrásná neděle v březnu, podél nábřeží poletují rackové, z věže Sv. Pavla odvíjí desátá hodina. V hale hotelu Réunion přechází mladý muž, velmi světacky nafintoněný, s vysokým cylindrem na kučeravých vlasech. Pak konečně vběhne do dveří premovaný hoch s kyticí v růžovém papíře, mladý muž ji uchopí, vyříti se ven, vskočí do čekajícího fiakru a jede k Cirkusu Humberto na Reeperbahnu.

V neděli dopoledne se zkouší jen to nejnutější. V onu hodinu je ředitel Berwitz volný a usedl ve své kanceláři. Vyrůstla ho paní Hammerschmidtová. Nějaký pář si pří přeje s Berwitzem mluvit. Berwitz se podívá letmo na navštívenku a kývne hlavou. Paní Hammerschmidtová s libezným úsměvem vpouští muže z hotelu Réunion a zmizí.

„Cím vám mohu vyjít vstříc, pane hrabě,“ tázá se ředitel, odkládaje důstojným gestem brýle.

„Pane řediteli,“ odpovídá mladík s kyticí v ruce, „přicházím k vám v záležitosti velmi delikátní.“ Mladý muž je velmi rozechvěn, na některá slova se rozbihá, jako by koktal. „Přál bych si, abychom spo... abychom spolu mluvili co muž s mužem, pří... přímo a otevřeně. Co mne k vám pudí a jaký je můj vztah k vašemu podniku, naznačím... naznačím snad nejkratčejší, když vám odevzdám... tu kytici.“

Chvějící se ruka strhává růžový papír a podívá řediteli několik snítek bílého šeříku.

„Ach, pane hrabě, tedy vy jste onen tanecník neznámý, který vyznamenával náš podnik tak vzácnou pozornost?“

„Ano. Váš podnik... lépe řečeno jednu osobu... vaši slečnu dceru. (...) Já nevím, jak se vy v cirkuse díváte na lásku... já jsem se tomu slovu vždy posmíval... ale teď vím, co to je. Trýzeň, pane, trýzeň a muka a soužení a strach... jsem úplně jako ochromen a jenom každý večer běžím na vaše předsta-

vení. A tak ve mně vzklíčilo jedno rozhodnutí... promluv... porad se... dohovoř se s mužem, který stejně bude o všem rozhodovat. Tím mužem jste ovšem vy, pane řediteli. Víte... na jedné straně je to ohromně obtížná věc... morganatický sňatek, vydědění, ztráta majetku a pozice... na druhé straně, kdybych to rizikoval, padl bych vám na krk... a co vy se mnou, já umím jezdit jen tak v sedle, ale bez sedla bych spad, to je mi jasné... a skákat neumím, a nic neumím... a život bez ní si nedovedu představit. Prosím vás, poradte mi: smím vás za takových okolností požádat o ruku slečny dcery?"

"To je opravdu těžký případ, pane hrabě," pomalu odpovídal Berwitz, "vy chcete, abych rozhodoval v něčem, v čem se musí rozhodnout člověk sám. Rekněte mi: mluvil jste již s Helenou?"

"Ne, pane řediteli... ani slova... nemohu se odvážit."

"A své rodině jste také nic neřekl?"

"Ne, starý pán není zde, rozumíte? Ten sedí doma, v Hogy-Mezö-Vásárhely... víte, to je u Segedína..."

"U Segedína?" vykřikl Berwitz a začal se ohlížet po odložené navštívence. „Jak je pro-sim ctěně jméno?"

"Herbert Remigius Maria hrabě Pallachich..."

"A na svém panství pěstujete lipicány?"

"Ano, máme tak říkajíc sekundogenituru po hřebci Dahaby... odkud to víte... proč se tak smějete?"

Berwitz se skutečně rozesmál. Nejprve tiše, ale nepřemohl se, slzy mu vstoupily do očí a Berwitz zahlaholil mohutným chechotem.

"Tohle je báječná situace, hrabě, jedinečná situace... až to pochopíte."

"Zatím nic nechápu, pane řediteli!"

"Ano, ale já vám to povím. Ta švanda je v tom, že vy nejste první Pallachich, který se zamiloval v Cirkuse Humberto. První byl váš otec. A víte, do koho se zamiloval? Do mne, pane hrabě, do mne, do Petra Berwitz! Není to komické?"

"Jak je to možné, pane řediteli?"

"Chtěl libat moje útlé ručky, a to jsou, pane, tyhle pažaty, hohohó..."

"Dovolte, nechápu..."

"Vrhal se k mým božským nožkám, chachachá, a to jsou, pane, tyhle moje haxny, hohohó..."

"Jak si to mám vysvětlit?"

"Šílel po mé úbělové plati, chachachá, a to je, pane, tahle moje svinská kůže, hohohó..."

"Proboha, řekněte mi..."

"Můj zlatý vlas ho uváděl v opojení, chachachá, ale to nebyly tyhle myje štětiny, to byla paruka, neboť já jsem byl kluk a byl jsem převlečen za krasojezdyni, rozumíte... Bože, jakou jsme s ním měli v Segedínu švandu! Každý den jsem měl od něho kytku a koše s vínem a někdy i šperk..."

"Ano, papá byl vždy na tom lépe než já!"

"A on seděl každý den v lóži... a když jsem vyjel, zrudl jako rak... a já s ním koketoval, já jsem se před ním pýřil, já dělal stydlavou, chachachachá, já se upejpala a zase na něho mrkla, všechni chlapci v cirkuse se chechtili..."

"Och, což bylo to jeho poblouznění tak veliké?"

"Veliké? Obrovské! Grandiózní! Gigantické! Poblouznění jako hrom! A tomu se říká neomylný pud lásky!"

"Ale jak mohl starý pán..."

"Nu, tenkrát nebyl starým pánum, tenkrát byl on tak ve vašem věku. Jenže to nevzal tak společensky jak vy, on nepřišel na námluvy s kytkou, ale s pistoli a div mne nebouchl!"

"To je strašné... já jsem taky už myslil na revolver, ale netroufal jsem si..."

"To vás táta, hrabě, si troufl a málem by ho byli za to zavřeli. Tak to je má historie s hrabětem Pallachichem v Segedíne a teď pochopíte, že se musí smát, když mi na stará kolena přijde jeho syn vyznávat lásku k mé holce. Človíčku, vždyť vy taky nevítate, jestli je to vůbec holka! Co je-li to zase převlečený mužský? My cirkusáci jsme prevíti, my sehrajeme světu všelijaké komedie!"

Mladý hrabě Pallachich seděl na židli s očima vytřeštěnýma a jenom si hedvábným kapesníkem stíral pot s čela. Toto nenadálé odhalení mu úplně zmálo náladu a všecky výmluvné řeči, které si po týdny pro tento okamžik připravoval.

"Pane řediteli... uvedl jste mne v úplný zmatek... v nehorázny zmatek... opravdu... je to zoufale... prosím vás, co mám dělat?"

Berwitz se již utíšil ze záchravy smichu a zadival se na mladého muže s trohou soucitu.

"Podivejte se, pane hrabě, to je ošemetná věc. Já jako táta nemohu dopustit, aby se s dcerou stalo něco pošetilého. Kdybyste už byl panem na svém panství... Ale tak, jak jste mi to naznačil, je to beznadějně. Uvažte, že kdybyste i před ni předstoupil a vyznal jí svou lásku, jak řeknete hrabě Pallachich, dá se do smichu, protože zná historii vašeho otce se mnou. A smálo by se všechno kolem, protože je to příběh, který koluje ustavičně po šatnách. Smím-li vám něco radit, jedte domů a dejte si od starého grófa vyprávět, jak se vyléčil z té lásky k miss Satanele. Byla to velká láska, opravdový ofrš, jako u vás; a vidíte, přešlo to a gróf si našel štěsti jinde a zajistě je spokojen živ. Tak to bývá v životě, rozumíte. Vy sám patrně za to nemůžete, to už asi mají Pallachichové v krvi, takovou náklonnost k cirkusu..."

"Asi ano. O otci jsem to nevěděl, ale o dědečkově se vyprávělo, že byl náramný člen cirkusových umělců, i koně prý mezi ně rozdával."

Pallachich seděl ochable na židli a dival se do prázdná.

"Já jsem to cítil, že to jaksí nepůjde... já to tušil, proto bylo ve mně takové rozčilení. Ale že se to takto zhroutí... Jak já k tomu přijdu, abych trpěl za hroupý omyle svého otce?"

"Tomu se říká snímat viny svých rodičů," zasmál se Petr Berwitz podávaje mu ruku. "Pozdravujte prosím starého pána od Miss Satanelly. Rekněte mu, že jste se s ní set-

kal a že je z té krasavice starý táta, který má velké soužení se svou dcerou — a s jejími citeli. Sbohem, pane hrabě, těšilo mě. Sbohem."

Když přišel v poledne k obědu, nebyla Helenka ještě doma. Zavolal tedy Anežku, zavřel se s ní do svého pokoje a vyprávěl jí dnešní příhodu. (...)

"Je už potřebí myslet na to, co bude dál. S námi, s Helenou, s Cirkusem Humberto. Už bych byl rád, kdyby se objevil ženich, kterého bych s radostí mohl přijmout. Má snad Helena nějakou náklonnost?"

"Nemá, Petře. Aspoň já nic nevím. A od těch mužských, kteří jí přiležitostně nadbíhají, je lépe být dál než blíz." "

"Hm, pro ni by se nejlépe hodil někdo od profese. Nějaký mladý majitel cirkusu nebo menažérie..."

"Ano, ale žádný takový není. Už jsem probral všechny rodiny. Všude jsou mladí muži ženati, nebo jsou to teprve chlapci."

"To je mrzuté, Anežko, Cirkus Humberto je teď tak veliká firma, že do ní nemohu vzít někoho, na koho není úplně spolehnouti."

"Jednoho takového znám. Ale není z principality."

"Kdo to je? Znám ho taky?"

"Ovšem — Vašku!"

"Vašku! Syn tenitáka... hm, ovšem, Vašku... ano, je to marné, Vašku je klasa. Vašku šel od piky a všemu rozumí. Je to solidní hoch a žádný flamendr. A myslíš, že by ho Helena chtěla?"

"Můj bože, zaručit to nemohu, ale kamarádili spolu od mládí, hoch je to příjemný a účinlivý, myslím, že by si Helena dala říci. Ona má přece také rozum, že do firmy nemůže přivést jen tak někoho z ulice."

"Vašku. Ano, Vašku," pokyvoval si hlavou Berwitz, "to není špatné. Musíme to, Anežko, připravit. A raději hned, než bude pozdě."

A s tímto rozhodnutím šli k obědu, kde už na ně čekala Helena, hlavu plnou Paola.

POKRAČOVÁNÍ V PRÍSTÍM ČÍSLE

Kresba: Empe

Pochod dychových kapiel cez Vyšné Lapše

Každoročne sa v posledných augustových dňoch stretávajú naši krajania pri krajanských vatrách, pri ktorých si pripomínajú odkaz Slovenského národného povstania. Aj tentokrát sa zišli krajania vo Vyšných Lapšoch, aby oslavili 44. výročie tohto najvýznamnejšieho národnoslobodzovacieho zápasu v slovenských dejinách. Vatra symbolizovala a symbolizuje krajanskú prítomnosť, ich aktivitu a odveké tradície na Spiši a Orave. Tohoročnú symbolickú vatru na počesť padlých účastníkov protifašistického odboja zapálili krajanskí odbojári Alojz Galuša, Silvester Moš a Jozef Adamec. Krajanská vatra bola spojená s prehliadkou dychových hudieb a — ako každé tohtoročné podujatie — s 30. výročím existencie časopisu Život.

Slávnosť sa začala pochodom 7 dychových hudieb cez Vyšné Lapše — od klubovne MS KSSČaS na poľanu pri riečke Lapšanke. Tu, v prekrásnom prírodnom prostredí, za pek-

Spišiakov vystriedala dychovka MS KSSČaS z Dolnej Zubrince, ktorej vedúcim je Eugen Kott a kapelníkom Ján Solava. Sú to mladi hudobníci, ktorí spoločne hrajú odnedávna. Predviedli pochod Vítej Poľsko a zahráli viazanku ľudových oravských piesní. Podľa mňa bol to príliš ľahký repertoár pre tak mladých chlapcov. Musia sa ešte veľa učiť a pokiaľ im vystačí trpeznosť, vyрастú z nich dobrí hudobníci. Za svoje vystúpenie obsadili VI. miesto.

Dalej bola v poradí dychovka dospelých z MS KSSČaS v Novej Belej. Novobeňania predviedli valčík Šepot kvetín, polku a pochod. Táto dychovka urobila výrazný pokrok od vlaňajška; vynikla počas vystúpenia dobrá dirigentúra a striedanie hlasitosti. Novobeňania myslia aj na budúcnosť svojej dychovky. V minulom roku urobili nábor do súboru medzi žiakmi základnej školy, ktorých školi a vede kapelník Milan Cervas.

hou, suverénnym vystupovaním a výnym spevom štyroch dievčat, členiek kapely. Vystúpenie Krempašanov bolo najlepšie všetkých hudieb. Právom im porota priznalo prvé miesto. Okrem toho porota každej pele prideliла skromné finančné odmeny 5 tisíc zlôtých.

Na záver krajanskej slávnosti vystúpila známa dychovka Oravanka z Trstenej, jej vedúcim je Miloslav Dušan Rybárik. Svojom repertoári mala pekné slovenské, české polky, čardáše, valčíky. Jej hra vynikajúca, nečudo, že ju diváci odmietli búrlivými ováciami. Za dobrú spoluprácu medzi Spoločnosťou a Mestským kultúrnym strediskom v Trstenej kapelník M.D. bár dostal medailu Za zásluhy pre KSSČaS.

Pohostinne vystúpil súbor Jánošík z Partizánskeho, ktorí predviedol kyticu piesancov z Gemera, Myjavu, Terchovej a chodného Slovenska. Oslavy tiež spestrilo vystúpenie ľlena dixielandovej skupiny z Liptova Jerzyho Božky.

Krajanská vatra a prehliadka dychových hudieb bola vydareným podujatím. Diváci učinkujúci sa neskôr zo poľany prestúpili do klubovne, kde sa ozývala hudba a nec do neskôrých nočných hodín.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Vyhrala dychovka z Nižných Lapšov

HRAJ MUZIKA HRAJ...

ného letného počasia, zaznela pekná, zvukná slovenčina, hudba a spev.

Vzácnym hostom týchto osláv bol srdečne vitaný konzul ČSSR v Katoviciach Zdenek Götz. Okrem toho sa na podujatí zúčastnil dychový orchester Oravanka z Trstenej a súbor Jánošík z Partizánskeho, ktorých podobne, ako odbojárov, učinkujúcich a početne zhromaždených krajanov z celého Spiša, privítal predseda MS KSSČaS vo Vyšných Lapšoch Jozef Krišák. Slávnostný prejav o význame SNP predniesol predseda OV KSSČaS na Spiši Alojz Rusnák. S priležitosťným prejavom vystúpil aj konzul Zdenek Götz.

Potom nasledovala prehliadka siedmich dychoviek zo Spiša a Oravy. Všetky hrali jednu povinnú skladbu — Jara mladí od Františka Kmocha a niekoľko ľubovoľných. Prvá učinkovala dychová hudba MS KSSČaS z Vyšných Lapšov, ktorú viedie krajana Dominika Grigľáka. Okrem povinnej skladby hrali polku Dve ruže a pochod Stok. Ich hra bola dobrá, aj keď mestami príliš plochá, úzkostlivio sa držali nôt a tak celok vyznel trocha monotónne. Porota v zložení: Viktor Liss, Jozef Bartušiak a Dominik Surma udelenia hudobníkom z Lapš tretie miesto.

Na lapšanskej scéne hrali Prší, prší, Medved a Moja Julianka. Žiaci hrali ešte nesmelo, vedľa len poznávajú abecedu dychovky, noty, zvuky a nástroje. Porota dospejely dychovke udelila II. miesto.

Na dobrej úrovni vystúpila dychová kapela MS KSSČaS z Jurgova, ktorej kapelníkom je Ján Haniačik. Jurgov podal zreálny výkon, pričom veľmi dobre hral najmä mladý klarinetista Ján Vojtas, z ktorého vyrastie isto dobrý hudobník. Jurgovčania sú takmer na tej istej úrovni ako Vyšnolapšančania. Na prehliadke získali dobré IV. miesto.

Dalej sa predstavila dychovka hasičského zboru z Nižných Lapšov, ktorej kapelníkom je Stanislav Haber. Zahrala valčík, polku a pochod pomerne dobre. Ale už to nie je tá povestná kapela, ako kedysi. Cítilo sa, že nástroje nie sú zosúladené, trocha zaostávali klarinetisti. Tentokrát obsadili V. miesto.

Ako posledný vystúpil jeden z minuloročných víťazov našej prehliadky — dychová hudba hasičského zboru v Krempachoch s kapelníkom Jánom Kalatom. Upútali dobrou

prehliadku sledovali stovky divákov. Vpred

Záber z vystúpenia súboru Jánošík z Partizánskeho

V dychovke z Dolnej Zubrince účinkujú sami mladí hudobníci

porota v zložení (zľava): Viktor Liss, Józef Bartusiak, Dominik Surma a predseda Spoločnosti Ján Molitoris

ANTON HABOVŠTIAK

MACOCHA

No predsa Barancovcom sa v planých chvíľach pritrafila vše i pomoc. Za Lánmi či na Smoleňovej mali peknú lúku a na nej rok čo rok hodný voz sena. A keď raz Matko práve odšiala viesol aj so sestrami preplnený voz, na strmom svahu im popustila drabinová žrd.

„Musíme vyložiť všetko seno,“ oznamoval nerád Maťko.

„Ale kto nám opraví drabinu? Neskoré predime domov... Macocha bude dovrávať!“ pripomínila pláčlivým hlasom Julka. Na to priam za chrbtom začuli veselý mládenecký hlas:

„Počkajte, pomôžem!“

„No len pod, budeme vykladať!“ zavolala na Magda keď zvedela, kto sa im ponúka.

Mládenec sa pozrel na Magdu i na voz, potom sa oprel o drabinu voza a zavolal:

„Nože skús potiahnuť, azda ho udržím, ten bok...“ A naozaj statný mládenec mocnými rukami opierajúc sa aj plecom o vpučenú stranu voza udržal náklad, kym nezíšli na rovnú cestu.

„A teraz čo? Budeme tu vykladať?“ vyzvedala sa Magda.

„Ech, nie! Možno udržím ho až do dediny. Skúsim...“

Mládenec vydržal farchu nákladu na svojom pleci, a tak voz dotiahli nielen k prvým domom, ale rovno pod šopu. Macocha ich už netrpeživo výčkávala, nuž museli jej chytre vysvetliť, čo sa im stalo, keď sa vračajú neskôr.

„Tuto, Jožko, nám pomohol...“ vysvetľovala jedna z dievok.

„Joj, dobre, dobre!“ pochvalovala macocha pomoc, ale hneď na to aj otázku mala na ústach:

„A čože ti dám, Jožko, za to, čo? Povezd?“

„No ved vašu Magdu!“ zažiadal si odvážny mládenec. Macochu pohotová odpoved' najprv zmietla, netrvalo však dlho a tá o chvíli vysypala, čo mala na srdeci i na jazyku:

„Odslúžim sa ti, odslúžim, ale Magdu ti nedám! Tá už má ženicha. Koľko noci som preto nespala, čo som jej ho v mysli hľadala. Ale aj našla...“

A vravela pravdu, na ženichovi pre Magdu i pre ostatné dievčatá jej veľmi záležalo. Nejednu noc sa umárala pri myšlienke na to, ako sa dievčatá vydajú. A predsa si bola istá, že sa siroti len vtedy dobre povydávajú, keď im ona nájde mládencov.

*

Prešli roky a u Barancovcov sa začal ozývať svadobný ruch. Prvá sa vydávala najstaršia Magda. V osiemnásťich rokoch ju už brali. Výbavu mala ako iné dievky, ba macocha ušetrila aj čosi peňaží, vraj osem tisíc si odnášala do manželstva a čiastku poľa. A prv ako sa skončila druhá vojna a spoza Babej hory sa ozývali výbuchy granátov a striel i ruských kaťuší, vydala sa aj Julka. Bral si ju jeden z najpoprednejších mládencov v dedine. Pekný a majestný a mal sa radi, nejedna dievka jej ho závidela. Ale aj o tri roky po vojne sa v Barancovom

dome kadilo z komína, svadobný ruch bol znova na pričine. Kdeby aj nie, keď sa ženil Maťko a v jeden deň sa aj Žofka s Čirkou.

„Tri svadby naraz. Toľko šťastia v rodine,“ šepkalo sa po domoch a zároveň aj závidelo, že sa môže dať také stať. Macocha oddávala do rúk dvoch žalov „dve dcéry“ a do domu prijímalu nevestu.

Každá z nich mala podľa vtedajšej zvyčaje svoje veno, ani jedna sa nemohla žalovať, že sa jej nedostalo toľko, ako iným deťom v dedine. Macocha ušetrila pre nich viac ako rodičia, čo sa starali o najväčšie deti. Kde-kto jej to zazlieval, že mala viac dbať na stravu, že si mohla siroty za to lepšie chovať. A macocha to nakoniec aj priznala.

Ona však mala pred očami svoj cieľ a ten aj dosiahla: dievčatá sa musia dobre vydať a aj Matko sa má tak oženiť, aby bol spokojný. No viačkrát im opakovala, že hoci kto ich nezoberie, že sa vraj dobre prizrie na tú osobu, ktorú si vyvolia.

*

Keď macocha dosiahla, čo bolo jej snom a keď všetky deti priviedla do človečenstva, začala akoby pamätať aj na seba. Na svoj koniec mysla už dôvnejšie, veď neraz si predstavovala, ako to bude keď jej dôjdu roky. Nikomu však zo svojich túžob nič neprezradila, naisto jej hróst bola v tom veľkom prekážkou. A keď sa jej pýtali pri sobánoch, s kym bude žiť, odpovedala na krátko:

„To sa ešte uvidí.“ Nech sa však akokoľvek zamýšlala, istá si bola v tom, že dom pri potoku so širším dvorom a plôtkom dookola, kde rástli „jej deti,“ prirástol jej k srdcu.

„Len keby ma Maťko chcel,“ rodila sa v nej túžba, no aj pochybnosti, lebo práve on jej kadečo zazlieval. A mal aj pričinu. Prišlo mu neraz na um, že macocha mu vydeliла miesto na spanie v kuchyni, že od chlapca spával na lavici bez poriadnej príkryvky. Nečudo, že poprechládzal. Lenže inde ako v kuchyni nebolo preň, jedného chlapca v dome — ani miesta. Aj roboty iba jemu najviac pridelila, nedovolila mu íst medzi rovesníkov, jednostaj mu hodila dačo pod ruky, aby mal čo robíť. Od tvrdej roboty dostał priesil, vykrútilo mu nohu. Ani ho tak pekne neobliekala ako jeho sestry.

„Na chlapcovi čokoľvek pristane,“ povedala mu raz, „na dievča treba vyberať.“ Preto sa Matko necitil medzi chlapcami ako rovný s rovnými, na muziku sa okúňal íst. Veľmi sa ho dotklo aj to, že kabát po jeho otcovi zazrel raz na jednom chlapcovi z dediny.

„Vy ste mu ho dali, však?“ dovrávala macocha. „Veď by som bol čochvíľu do neho doráštol, časom by sa mi bol veľmi zíšiel...“

„Musela som, chlapče! Nemala som s čím vyplatiť dlžobu, násilu pýtali interes. Nuž som mu zapchávala ústa tým kabátom.“ Chcela ho takto upokojiť, ale zároveň ľutovala, že sa dole aj inakšie urobíť. Chlapec mohol mať pamiatku po otcovi. Hej veru, mala mu častejšie nájať pomoc, nebolo treba toľko sporíť deťom na vená.

Zuza kadečo uznávala, v hlave ukladala myšlienky, opravovala v duchu to, čo sa jej zdalo, že pokazila. Jej srdce mäklo, tie deti ju nevedomky vychovávali, po čase sa všetci pomaly viac ale isto zbližovali.

„Macocha je už iná, akosi viac s nami cíti,“ oznamoval Maťko sestrám a Magda prikývala. Maťko nezabudne, že jedného dňa prišla k nemu a pozrela sa naň ako najväčšiu mat a láskavými slovami, nežnejším hlasom sa ho spýtala bez akýchkoľvek rozpakov:

„Maťko, keď sa oženíš, môžem zostať pri tebe?“ Toho otázka tak zmatila, že nevedel prísť k slovu. Keď však zbadal, že do macochinej tváre sa vkráda smútok, potom všetko pochopil, chytre vysypal zo seba:

„Mamo,“ oslovil ju slovom, ktoré mu vždy šlo ľahko na jazyk, „akože by to bolo, keby sme vás pustili dačde inde bývať. Veď ste nás vychovali, trápili ste sa s nami toľke roky?“

„Naozaj, Maťko, môžem?“ povedala nesmelo. „Nepošlete ma preč, keď vieš dobré, aká som? A sotva už budem iná... Nikto ma už nepreinakší. Len vy deti ste ma trocha okresali. Tak o nechet som už lepšia, ako som bývala.“

„I Magda alebo Julka vás vezme k sebe, ktorákoľvek.“

„Nie, Matko, nie, pri tebe by som radšej. Aj ta rúče oddelím, nahradím, čo som ti nedala,“ priznávala si svoju vinu s bôlom v duchu. Potom sa zjavil na tvári známy rozhonutý výraz ako vždy, keď vydávala rozkaz:

„Aj ženu ti nájdem... Margitu si vezmeš, budeme sa opatrovať ako anjeliky. Uvidíš...“

A tak Maťko i jeho dve sestry so svojimi budúcimi manželmi šli na sobáš. Margita sa stala jeho ženou a zdalo sa, že všetko sa bude odvíjať tak, ako si to každý z nich predstavoval. Pod Barancovou strechou vedľa potoka s červenými muškátkami v oblôžkoch ostal bývať iba Maťko s mladou ženou a — macocha. Dom sa navídmoči vyprázdnil, kadečo v ňom natrvalo utichlo.

Ale rok spoločného života ukázal, že na zemi nikto nedorastie na anjela, že človek ostane človekom, že sa každému zlu nemožno uhnúť, čo by sa kto ako usiloval. Macocha, čo celý život vydávala rozkazy, kde-to ustúpila, ale svoju náтуru nezmenila. To ona dobre vedela, ba sa s tým ani nemala chúť tajíť. Keď sa však jej príkazy hromadili, nevesta sa ohlásila:

„Ale my by sme si radi po svojom...“

„Veď môžete, čože by ste nie...“ skočila do reči macocha. „Lenže staršieho vám treba poslučať. Dieťa má vždy len tak, ako rodič povie.“ Nevesta najprv prikývala i zavrtela hlavou, ale po čase sa ich rozhovory pristrovali a obľáčky nad ich hlavami sa premieňali na chmáry. Maťko cítil, že môže dôjsť k bûrke, násilu jej chcel zabrániť. Tu nevesta nechtiac pripomenula, ako macocha raz deťom do zemiakov vysypala pol a pridala:

„Vlastná mater by to deťom nebola urobiť.“ A to už nemala povedať, tie slová sa veľmi preveľmi dotkli macochy. Možno preto, že prezrádzali kúštek pravdy a odkrývali čosi z toho, na čo sa malo zabudnúť. No dotklo sa jej najviac to, že nepovedala celú pravdu. Koľko raz si neskôr uvedomila, že hnev je zlý kôň, lenže bolo neskoro. Jej oči vtedy zvlhlí, ešte v ten deň nadobudla jej tvár známy akoby kamenný výraz a macocha oznánila svoje rozhodnutie:

„Odidem do Dlhéj Lúky, možno sa už nevrátim.“ Všetky deti ju zdržiaval, ponúkali miesto pri nich, ale macocha odmietla:

„Nie som súča s vami žiť. Lepšie bude, keď odidem, skúsim znova. A sotva sa už vrátim...“

Magde i ostatným deťom prišlo na um, ako sa niekoľkokrát zobraťa do rodnej dediny. Vždy vtedy, keď ju gniavila farcha. Ale ostala tam iba deň-dva, potom sa vrátila. „Azda bude tak aj teraz“ myšeli si deti. Potom pokládla kadečo na voz, vysadila naň a odišla z dediny.

Macocha sa však na druhý deň nevrátila a nevrácalala sa ani o týždeň.

„Tak dlho ešte z domu nebola preč,” stárela sa deti.

A neprišla ani o dva, celý mesiac nebolo o nej chyrovať, darmo po ňu odkazovali. Ale predsa prišiel deň, že sa macocha vrátila so všetkým, čo odviezla.

„Vitajte, mamo!” privítal ju Maťko i ostatné deti k nej pribehli. „Prišli ste, prišli? Veľmi sme radi... Ved' čože by aj Ľudia povedali.”

„Hej, prišla som, vrátila som sa. Musím byť už len pri vás. Vy ste mi najbližší, iba vás mám pred očami. A potom ani jest mi v Dlhých Lúkach tak nechutí ako tu. Musela som.”

„Ved' môžete byť aj pri mne,” ponúkala sa Magda.

„Ech, nie, tvoja testiná so mnou nevydrží.”

„Aj u nás je dosť miesta,” skúšala Julka.

„Ty žiješ v bohatstve, neprivkyňa by som. Ale pôjdem teraz k Čiľke. Žije si sama s mužom, možno tam.”

Ale macocha sa natrvalo neusadila ani pri najmladšej dcére. Po roku jedného dňa oznamila:

„Nehnevaj sa, Čiľka, lenže už som si nášla kvartiel.”

„Och, beda! A či vám zle pri nás?” vytáčali jej mladí manželia.

„Joj, dobre, dobre, deti! Dakujem vám. Lenže ja už nezapasujem do nijakej rodiny, nie som súča žiť s inými ľuďmi. Len s vami som vydržala a vy so mnou. Sama budem teraz bývať, sama. Ondrášoveň je prázdnna, do nej sa utúlim.” Deti zhikli, nechceli pripustiť, že macocha, čo ich vychovala, mala by na starosť dožiť v starom opustenom domčeku. Macocha sa však nedala nahriaknuť, ani viac nezmenila svoj úmysel. Zanovite trvala na svojom a začala ich presvedčovať:

„Dám si sama rády, keď sa teraz už iné časť. Budem dostávať starobný dôchodok a kadečo si ešte prisporím. Veľmi ráda tkám, tam dudem môcť aj naďalej a nebudem nikomu zavadzať. A ved' pridete ku mne, keďkoľvek chcete. I vaše deti môžu prísť, budem ich opatrosť.” A ešte kadečo iné im povedala, dopodrobna povykladala, že bude lepšie, keď bude žiť stranou.

Deti jej pomohli vyčistiť izbičku i poznášali čo to z nábytku, a nadovšetko prenesli krosná. A keď ich usadili v jednom kúte izby, macocha šepla:

„Tie by u vás veľmi zavadzali. Krosná vždy v dome zavadzali, ako stará nevydatá dievka alebo hnoj v maštali.”

Od toho dňa žila macocha v najmenšom domčeku, aký stál v dedine. Teda tam, kde pastieri nocúvali, keď sa vrátili z hole a čo pásli statok či ovce... Žila sama, ale samota ju nezmárala. Deti sa pri nej všetko zastavili, kedykoľvek prechádzali popred niekdajšiu pastiereň. A keď sa začalo stavat na nohy podaktoré z vnúčenie i to rado pripukalo až ku krosnám, kde najčastejšie sedávala:

„Stará mať, a máte medovníček?” pýtaло sa neraz jedno i druhé vnúča.

„Akože, mám... A len príd, dám ti aj druhý raz.”

A tie k starej materi vždy rady pritriedli. Ved' ako im len pekne vše zanotila, porozprávala o kadečom, čo jakživ nepočuli.

Ale macocha ani teraz nerada vyvárala, vždy najradšej jedla iba to, čo mala po ruke a čo mohla čo najskôr pripraviť. A keď sa jej veľmi žiadalo premeniť jedenie, pobraťa sa k deťom. Raz k Magde, potom k Čiľke i Julke, u nich sa vždy našlo, čo jej padlo na chut. Najčastejšie však zašla tam pod Strechu, kde si chovala „tie svoje deti”, do vybielenej izby, čo by o živote macochy vedela tak veľa povedať. Tam jej kadečo prišlo na um, tam na každom kroku sa odvíjal pred jej očami život, ktorý sa iným pre svoju jedinečnosť tak málo podobal.

Kresba: Areta Fedakova

ju už nadišla choroba, no ležať nemohla. Nebolo na to času, všetky neduhy ustavične prechádila alebo zaháňala zelinami. Hej, verejne macocha sem-tam zastonala:

„Akosi mi nedobre... Ale už mi odkvaplo sedemdesiat jeden rokov, pomaly aj ja pôjdem,” počula ju Magda i suseda. Ale ani teraz neležala, každý deň sadla za krosná a jednostaj dačo kutila. Na nič sa nežalovala, len svojim deťom dala vedieť, čo kde má a čo si ktoré má vziať alebo čo treba odovzdať iným. Rozprávala aj o svojom pohrebe, kto ju má niesť na cintorín a ukázala im šaty na úmor. Mali, pravdaže, aj vedieť, kde si ich odloži.

„Oj, mamo, čože zrazu tak!” hriakala ju Magda k deti. „Ved' ešte neumierate.”

„Hej, hej, ale čoskoro pôjdem... Uvidíš!”

Potom vzala misku a pomaly v nej prípravovala cesto na medovníčky. Vonku bol zamračený marcový deň a začal padať hustý sneh. Chumáče ako päste sa vznášali z oblatov nadol. Vnúčence boli na dvore a stavali veľkého snehuliaka. Potom si sadla za krosná a tkala. Večer napiekla medovníčky. Ako vždy aj teraz sa jej podarili. Také isté boli ako tie, čo niesla v košičke, keď sa rozhodla byť macochou a keď sa príšla prvý raz ukázať deťom v Barancovom dome.

Na druhý deň si už nevládala ani sadnúť za krosná ani bidla chytiť do rúk. Zavolala susedku Johanu, ona musela prísť. Ale tá chytrá vybadala, že jej musí byť zle, keď jej dáva do rúk robotu. I odkázala po chlapcovi, čo šiel nadol, aby čo najskôr príšla Magda, že sa mater akosi zle cíti. Magda zaraz pribehla, povypýtovala sa, čo ju boli a či nemá dokohoko volať, doktora...

„Nie, nie, netreba... Mne už nikto nepomôže, nie!” A rukou si pritlačila srdce. Na to zaklopala ktosi na dvere.

„Pod Cyril, pod!” zavolala naň, po klopaní vedela, že je to poštár. Priniesol jej peniaze, dôchodok.

„No, Cyril, už ostatný raz,” povedala vtedy, keď podpisovala papier „Hej, veru, ostatný!” Poštár sa pousmial, možno chcel dať pripomienut, ale Johana spoza krosien sa zamiesala:

„Nieže tak, tetko, nie! Pridie aj inokedy.” Ale macocha ju zavrátila:

„Johana, ty sa neobzerej spoza krosien! Pomýliš sa, radšej rúče tkaj!”

Magda akoby inokedy, aj teraz si posedela pri materi, jedna i druhá sem-tam prevráveli, ale keď videla, že chodí po izbe a upratuje, pobrala sa von z izby.

„Iste jej prejde,” pomyslela si, „ale prídem znova, ak by nebodaj bolo horšie.”

Prv však ako došla domov, ozval sa mestny rozhlas. Chcela aj počuť, čo bude hlašiť, lenže čosi sa v nej akoby ozvalo i pošepkalo, že nemala od matere odísť. I hybaj rýchlo nazad. Prišlo jej vtedy na um, ako jej macocha vravievala:

„Magduška, ja len pri tebe umriem...”

Keď vošla do izby, Johana zatkávala priazu a macocha ešte stála na nohách, pomaly sa prechodila po izbe a vrávila:

„Tie medovníčky sú tam v polici, daj dejom!” Potom sa obrátila a chcela vyjsť von dvermi.

„Joj, nie tam, mamo, nie! Nechoďte!” vrátila ju Magda.

„Ale, keď je tu taká dusnota. Nedá mi dýchat.”

„Otvorím obloky, počkajte!”

„Nie, nie, idem na dvor...” a už sa aj chytila kľučky, ba ešte aj dvere otvorila. Len ich prah už neprekročila. Magda na to zazrie, ako sa zapotácala i ako sa chytá ramu, ale ruky sa jej zošmykli. Priskočila k nej a na šťastie ju zachytila do obidvoch rúk, takže nepadla na zem. Iba to nevie, ako ju mohla sama v náruči tak ľahko odnieť na postel. No dobre sa pamäta, že mal jej ešte dva-tri razy v rukách vydýchla a bol koniec.

Macocha sa v tej chvíli splnila jej dve túžby: aby zomrela pri Magde a prv, než by smrť ešte nebodaj navštívila daktoré z jej sŕdi.

„Maf nám umrela,” išla Magda označiť Maťovi i sestrám „musíme sa pripraviť na pohreb.”

„Tak chytro? híkali jedno za druhým. „Ani sme sa nenaďdali.”

„Veď ešte včera sedela za krosnami. Boli sme pri nej.”

„Hej, sedela, ale navždy dotkala...”

Na tretí deň, ako macocha ostatný raz vydýchla, Barancove sestry s Maťkom a vnúčencami sa zberali k starej pastieri rozlúčiť sa s macochou. Ale aj mnoho iných Ľudí sa zišlo z celej dediny, no aj z Dlhých Lúk došli na pohreb. Hodne bolo takých, čo si pokladali za povinnosť vzdať čest životu, ktorý si zaslhuje úctu a čo hodno obdivovať.

„Hej, veru zaslúži si poklon, prv než ju prijme zem,” povedal jeden z chlapov, čo sa tiež chcel zaradiť do pohrebného sprievodu. Cítili to všetci, čo sa zhromaždili pri jej rakve, ba túto výzvu pochopil aj snehuliak, čo stál vo dvore ako by pripravovaly na rozlúčku. Deň predtým však blesklo slnko, nuž sklonil hlavu pri poklone. Aj on chcel vari takto, hľa, vyjadriť svoj hold životu, ktorý mal cenu.

Na pohrebe sa neplakalo, nebolo pričin. Ved' dosiahol život, čo splnil svoju povinnosť ako najlepšie vedel i vládal. Na viac nemal talentu ani súl.

Na božom obede či skôr kare si rodina i príbuzní na kadečo spomenuli a vnúčence s chutou chrumkali medovníčky, čo im ešte napiekla ich nevlastná stará mať. Vo dvore stál snehuliak, so sklonenou hlavou jednostaj vzdával úctu jednému vzácnemu životu, v nemom tichu pári dni pripomínať, že odišla žena, ktorá ostane v pamäti deťiny.

A tak naozaj je, lebo ľažko je byť dobrou macochou.

KONIEC

NOVÁ BELA

Checel by som dnes poukízať na niektoré problémy našej obce Novej Belej, o ktorých sa už viackrát hovorilo na obecných schôdzach, ale nás Život širšie o tom e-te nepísal.

Prvým z nich je výstavba materskej školy. Je to veľmi potrebná a naliehavá vec, ktorá by veľmi pomohla novobanským ženám. Mnoho žien z Novej Belej pracuje mimo obec, najmä v Novom Targu, v tamom obuvníckom kombináte a na iných pracoviskách. V tom čase musia nechávať deti doma, nezriedka samé. Najhoršie je, keď sú celkom malé, ktoré sa bez opatery nemôžu zaoblíť. Preto sa v Novej Belej začalo uvažovať o materskej škole, ktorá by predsa znamenala pomoc aj ženám pracujúcim na gázodostve. Na jednej z obecných schôdzí padol návrh, aby na materskú školu bola prispôsobená bývalá „agronomovka“. Odtedy však v Bialke pretieklo veľa vody a škôlka ešte stále nie je hotová. Dúfam, že bude na budúci rok. Predtým však treba všetko to, čo sa už o materskej škole nahovorilo, premeniť na konkrétny čin. A vôbec fažko pochopí, preto sa všetci s materskou školou nezačalo oveľa skôr.

Ďalšia vec, ktorú treba v Novej Belej urobiť, je oprava a asfaltovanie cest cez obec. Aj o tom sa už veľa hovorilo, boli popisané zápisnice na zasadanie gminného národného výboru, no cesta je nadáľe deravá. Hovorí sa, že papier veľa uniesie, ale ako dlho ešte má niesť? Myslim si, že richtár, richtárska rada a členovia gminného národného výboru, ktorých sme tento rok volili, by mali aktívnejšie pôsobiť, aby tieto požiadavky boli zrealizované.

A ešte jedna otázka, ktorá si vyžaduje rýchle vyriešenie. Ide o autobusovú dopravu. Mohlo by sa zdať, že keď do Novej Belej prichádza niekoľko autobusov denne, je všetko v poriadku a Novobelania môžu byť spokojní. A predsa nie sú spokojní. Vec je v podstate drobná a podľa mňa riešiteľná bez väčších problémov. Ide o dodatočné spojenie vo Štvrtky, kedy je v Novom Targu jarmocný deň. Vtedy totiž autobusy idúce do Nového Targu sú už v Durst'ne a Krembachoch natoľko preplnené, že v Novej Belej už nikto nemôže do nich nastúpiť. Novobelania musia vtedy chodiť peši do Łopusznej a tam hľadať dopravu do Nového Targu alebo hľadať nejaké iné riešenie.

Ak sa nemýlim, malo to byť vyriešené už včas, no nie je. Dobre chápem, že v dnešnej ekonomickej situácii Poľska aj autobusy môžu znamenať problém. Ale otázku jedného spojenia možno vyriešiť hoci aj racionálnejším plánovaním autobusových premávok na Podhali, racionálnejším využitím autobusového parku, aký má Nový Targ k dispozícii.

Nová Belá patrí k najlepšie hospodáriacim obciam na celom Podhali. Je na poprednom mieste v dodivkach zemiakov, dobytku, mlieka a iných produktov. Preto si myslím, že si plne zaslúží pomoc gminného úradu a iných inštitúcií v riešení svojich skromných potrieb. Potrieb, ktoré by veľmi uľahčili život všetkým obyvateľom našej obce.

JOZEF MIRGA

ZEMŘEL PŘÍTEL KRAJANŮ

MIROSLAV HOLUB, predsedu Československého ústavu zahraničního v sedmdesiatých letech, opravdu přítel krajanů byl.

V příštím roce by se dočil sedmdesáti let. Pocházel ze severočeského Duchcova. Po obsazení českého pohraničí nacisty se rodina odstěhovala do Nelahozevsi, kde Miroslav Holub pracoval až do konce války jako dělník na statku. Pak se vrátil do rodinného Duchcova a pomáhal jako funkcionář národního výboru budovat nové pohraničí. Odtud přivedl do Prahy na ministerstvo zahraničních věcí, kde působil, v různých diplomatických funkcích.

Krajanská problematika mu přirostla k srdci. Začal se o ni zajímat při působení v Jugoslávii a vřelý vztah ke krajanům, tě stále živé věti národu československa, se prohloubil při jeho působení v Československém ústavu zahraničním. By několikrát i v Polsku jako host naší krajanské organizace, spolupracoval s naším krajanským hnutím.

Za všeobecnou životní činnost mu bylo uděleno státní vyznamenání Za zásluhy o výstavbu. Byl rovněž nositelem medaile naší krajanské společnosti Za zásluhy o rozvoj krajanského hnutí a dalších.

Miroslav Holub zemřel 14. srpna. V jeho osobě jsme ztratili opravdového přítele, vřelého stoupence krajanského hnutí. Čest jeho památce!

DOLNÁ ZUBRICA

Dňa 16. augusta 1988 sa konalo zasadnutie Dozornej rady Gminného družstva Roľnícka svojpomoc v Chyžnom, ktorého som sa zúčastnil, ako člen tejto rady. Na zasadnutí predsedu družstva Tadeusz Pakos predstavil správu o činnosti GD za posledných osiem mesiacov. Potom revident, ktorý kontroloval družstvo, prečítal veľmi pozitívne hodnotenie. Napriek fažkej ekonomickej situácii naše družstvo hospodári veľmi dobre. Nemožno tu uviesť všetky výsledky.

V mene našej spoločnosti som na tomto zasadnutí požadal o finančnú pomoc na nákup hudob-

ných nástrojov pre našu hudbu. Dozorná rada nám priznala 100 000 zł.

V mene KSSČaS touto cestou srdečne ďakujem Dozornej rade, výboru GD, ako aj všetkým jeho pracovníkom za vzornú prácu, lebo ak by pracovníci si svoje úlohy dobre nesplnili, družstvo by nedosiahlo tak dobré výsledky a nemohlo by nám poskytnúť pomoc. Peniaze, ktoré sme dostali, využijeme o.i. na nákup klarinetu a trúbky. Sú pre nás skutočne veľkou pomocou. Mimoriadna vďaka patrí predsedovi T. Pakosovi, ktorý družstvo dôležito vedie a udržuje disciplínu medzi pracovníkmi.

— klasik slovenskej literatúry. Exponáciu, ktorú si pozreli viacerí krajania z Nedeca, tvoria medzinárodné fotografie ľudu a miest spojených so životom Júna Hollého, dokumenty a xerokópie rukopisov a titulných strán jeho diel, ako aj ukážky z tvorby tohto vynikajúceho básnika. Tak teda výstava sa z Krakova (písali sme o nej v č. 6/88) prešťahovala na Spiš a bude možno expozíciu na Orave.

BRATISLAVSKÝ ZBOR UČITEĽOV V MIKOŁOWE

Výbor miestnej skupiny KSSČaS na Slezsku ihneď po období dovoleniek začal opäť pracovať. Veľmi nám, krajanom na Slezsku záleží na upevňovaní našich vzťahov s Československom. Preto popri bežnom styku s československou tlačou, ktorú dostávame vďaka Matici slovenskej a Československému ústavu zahraničnému (napr. Slovensko, Československý svet, Krásy Slovenska, Slniečko a pod.) snažíme sa nadvážovať i priame kontakty s ľuďmi, ktorí k nám prichádzajú na podujatia organizované našou Spoločnosťou, samozrejme aj s našimi príbuznými a známymi. V súvislosti s tým členovia našej MS stále častejšie cestovali do ČSSR, zožnamovali sa s novými ľuďmi. Je to predsa pochopiteľné, že krajania túžia po stykoch so starou vlastou. Organizovali sme i zájazdy na Slovensko, konkrétnie na Oravu a do Tatier, počas ktorých sme sa oboznamili s týmto prekrásnymi krajinami.

Pre mňa to bola vzpruha, aby sme mohli ďalej viac. Už viac rokov som členom spevokolu Harmonia v Mikoloweho. Z času na ďalších koncertujeme aj v zahraničí napr. v okrese Karviná. Preto viem, aký je to zážitok pre poslucháčov, keď si môžu vypočuť piesne priamo v koncertnej sále. Keďže som mal možnosť pomôcť, usiloval som sa nadviazať styk medzi našou Harmoniou a Bratislavským zborom učiteľov. Dúfal som, že dôjdzie k výmené spevokolov a že slovenský zbor bude môcť zaspievať v Mikoloweho aj pre našich krajanov, bývajúcich na Slezsku. Po troch rokoch sme vďaka pomoci výboru MS KSSČaS na Slezsku dosiahli vytvorený cieľ. Koncom augusta pri priležitosti 80. výročia existencie spevokolu Harmonia, Bratislavský zbor učiteľov spieval v Mikoloweho.

Harmonia bola predtým na týždennej návšteve v Tatrách a v Bratislave. Z pobytu na Slovensku som si odnesol bohaté dojmy. Medzi 50 ľuďmi spevokolu bolo aj niekoľko našich krajanov. Slovenskú pohostinnosť a srdečnosť si dodnes milo spomíname.

Na jubilejný koncert v Mikoloweho sme pozvali našich krajanov zo Slezska. A hoci pre dovolenky nepršli všetci, hľadisko bolo preplnené a diváci d'akovali spievajúcim učiteľom vrelym pot-

SÚŤAŽ O ZLATÉ PERO

Na porade dopisovateľov i spolupracovníkov Zivota a aktívnu Spoločnosť v Novej Belej boli rozdelené ceny v každoročnej súťaži O zlaté pero, organizovanej pre najlepších dopisovateľov našeho časopisu. Vítazom našej súťaže za rok 1988 sa stal kraján Anton Pivovarčík z Kacviny pred Eugenom Kottom z Dolnej Zubricke. Ďalšie miesta obsadili: Bronislav Knapčík z Mikolowa, Jozef Mirga z Novej Belej a Zenon Jersík zo Zelova.

Laureátom srdečne blaženáme a všetkých dopisovateľov požívame už dnes na ďalšiu súťaž O zlaté pero v roku 1989.

REDAKCIA

VÝSTAVA JÁNA HOLLÉHO V NEDECÍ

V klubovni Miestnej skupiny KSSČaS v Nedeci bola 25. septembra tr. otvorená zaujímavá výstava pod názvom Ján Hollý

leskom. Naši krajania mohli nie len počúvať, ale si spolu so spevokolom aj zaspievať.

Snažili sme sa prijať slovenských učiteľov čo najlepšie. Boli príjemne prekvapení pôsobnosťou našej Spoločnosti na Slezsku. My sme sa tešili z toho, že sme ich mohli privítať v našich domovoch, porozprávať sa spolu a zaspievať si. Všetci nám hovorili, že sa u nás cítili veľmi dobre a naši krajania s nimi ešte lepšie. Vďaka patrí kr. J. Ciongovi, ktorý nám veľmi pomohol.

V tomto období chceme zorganizovať krajanský výlet do Bratislavu. Budeme veľmi radi, keby sa to uskutočnilo ešte v tomto roku.

Našich milých hosti srdečne zdravíme na stránkach nášho krajanského Života.

STEFAN ADAMČÍK

PODÁKOVANIE

Organizačný výbor 19. celopolského zletu po stopách kuriérov podzemného Poľska, ktorý zorganizoval kružok PTTK č. 8 majora Hubala pri spoločnosti PAX, ako aj ZZG „INCO“ v Skaryszewie, chcel by prostredníctvom Života vyjadriť podčakovanie ríchtárovi v Novej Belej na Spiši.

Ríchtár Jozef Bryja nám pomohol v organizačných práciach (v Novej Belej bolo slávnostné ukončenie zletu a posledný nocťah) a prispel k tomu, že obyvatelia obce boli mimoriadne srdeční k účastníkom a organizátorom zletu. Túto srdečnosť budeme dlho spomínať a vždy sa radi budeme vracať do mimoriadne pohostinnej Novej Belej a jej obyvateľov.

mgr JANUSZ SMÓLKA
predseda krúžku č. 8 maj. Hubala

NÁRODOPISNA EXKURZIA

V dňoch od 28. júna do 7. júla 1988 sa poslucháči tretiego ročníka národopisu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského zúčastnili desaťdňovej národopisnej exkurzie. Jej trasa viedla južnou Moravou a južnými Čechami a nakoniec sme boľli niekoľko dní aj v Prahe. Počas exkurzie sme mali možnosť prehliobiť si vedomosti získané na štúdiach. Trasa bola veľmi zaujímavá a umožnila nám oboznámiť sa s mnohými historickými pamiatkami. Exkurziu viedol a slovom sprevádzal PhDr. Jozef Ušák.

Prvou zastávkou na našej ceste bola obec Veľké Leváre, nachádzajúca sa v okrese Senica, kde sme sa zoznámili s kultúrou bývania Habánov. Habáni-potomci nemeckých a švajčiarskych novokrstencov (anabaptistov) sa v 16. storočí pristáhvali na Moravu a západné Slovensko. Zo svojej vlasti museli sa vystáhať pre náboženské presvedčenie. Prví prišli na južnú Moravu v roku 1526 do Mikulova, a odtiaľ prešli na Slovensko, kde založili obec Sobotište (1546) a Veľké Leváre (1588).

Spoločensko-hospodársky život Habánov mal základ v prísnom kolektívnom princípe: nemohli mať súkromný majetok a nesmeli používať zbrane, ani žiť v prepychu. Rozklad habánskej spoločenskej jednotky je spojený s koncom tureckých vojen, kedy začali postupne splývať so slovenským etnikom, ktoré od nich prevzalo vysoko rozvinuté hrnčiarstvo. Ich hrnčiarsku prácu charakterizovala starostlivosť v príprave farieb a glazúr. V prvej fáze svojho majstrovstva používali rastlinné ornamenty s rozmanitými variáciami kvetov, listkov a pod. Od 17. storočia do habánskej hrnčiarskej tvorby prenikajú vzory tureckých fajáns (strmé skaliská, rozbúrené more).

Tieto motívy sa preplňajú s rastlinnými, neskôr i figurálnymi motívmi.

Ve Veľkých Levároch sa po Habánoch zachoval dvor zvaný Izerov dom, ktorého niektoré časti sú práve v rekonštrukcii. Do habánskeho obydlia sa vchádzalo zo štítovej strany cez žudro. Strechy domov pokrývali slamou omazanou hlinou, čo čiastočne chránilo pred prípadným požiarom.

Ďalšou zastávkou bol Lednický zámok, ktorý vznikol na mieste bývalej pevnosti, ktorú v písomných pramenoch spominajú už v roku 1222. Pevnost bola oporným bodom v bažinatnej pohraničnej oblasti. Od roku 1544 jej majiteľmi boli Lichtensteinovci, ktorí ju začali upravovať. Už v rokoch 1544–88 za Hartmana Lichtensteina došlo k prestavbe pevnosti na renesančný zámok. Koncom 17. storočia zámok opäť prestaval, tentokrát v barokovom slohu. Z tohto obdobia sa zachovala jazdiareň a koniareň. Autorom barokovej prestavby bol Jan Fischer z Erlachu. Roky 1766–72 priniesli ďalšiu úpravu zámku, tentokrát v klasicistickom slohu. V období Napoleona a napoleonských vojen bol zámok upravený podľa projektu Jozefa Kornhäusa v emp.rovom slohu, ale už v roku 1846 došlo k ďalším architektonickým zmenám. Podľa projektu Juraja Wingelmüllera bol zámok upravený v neogotickej slohu. V zámockých interiéroch sa nachádzajú bohaté zberky z oblasti poľovníctva, rezbarstva a výzbroje. Zámok sa nachádza v malebnej záhrade, ktorá tiež podlieha slohovým zmenám: pôvodne renesančná, neskôr baroková, nakoniec nadobudla vzhľad anglického prírodného parku. Konečnú úpravu navrhol architekt Fanti a botanik Van der Schottem. Pri zámku sa nachádza skleník, ktorý v roku 1843 vybudoval anglický konštruktér Dovien a je jednou z prvých liatinových konštrukcií v Československu. V skleníku sa nachádzajú mnohé tropické rastliny.

Do malebného prostredia zámku zapadá neobyčajné dielo romantizmu — minaret, Apolónov chrám, Hraničný a Rybničný zámok. Minaret je v súčasnosti rekonštruovaný, pochádza z rokov 1798–1802 a projektoval ho J. Hardmuth. Páni ho používali ako filagóriu. Lednický zámok, záhrada a ostatné stavby poskytujú turistom mnoho umeleckých a estetických zážitkov.

Cestovali sme ďalej a zastavili sme sa v Znojmě. Začiatok mesta sa datuje do 12. stor., už vtedy bolo dôležitým obranným bodom na rakúskej hranici, sídlom Přemyslovcov. Na podhradí vyrástlo mesto, ktoré v roku 1228 dostalo od Přemyslava Otakara II. kráľovské privilegia. V husitskom období mesto patrilo k prívržencom Zigmunda Luxemburského, ktorý v Znojmě v roku 1437 umrel. Počas tridsaťročnej vojny mesto obsadili Švédi a v

19. storočí legionári cisára Napoleona. V meste sa zachovali pozostatky opevnenia zo 14.–16. stor. Na námestí sú gotické, renesančné a barokové stavby. Na mieste hradiska bol vybudovaný gotický hrad, ktorý bol neskôr upravovaný v rôznych slochoch. V predhradi je romanská rotunda, z 11. storočia, v ktorej sú nástenné maľby z rodokmeňom Přemyslovcov. Dnes je na hrade Múzeum mesta Znojma. Znojmo je okresný mestom, strediskom elektrotechnického, keramického, sklárskeho a potravnárskeho priemyslu.

Už v 17. storočí v okoli Znojma boli vinohrady a neskôr sa začali pestovať uhorky, ktoré sem priviezli z Uhorska v roku 1571. Doviezol ich louky opäť Šeb z Čepiroh. Znojmo je vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu.

(Pokračovanie nasleduje)
JOZEF PIVOVARČÍK

TATRANSKÉ ZBOJNÍCTVO V MALIARSTVE NA SKLE

300-sté výročie narodenia legendárneho Jánošíka, našlo živý odraz v súťaži Tatranské zbojníctvo v maliarstve na skle. Súťaž organizoval Odbor politiky a kultúrnej výchovy Ministerstva kultúry a umenia, Tatranská kultúrna spoločnosť v Zakopanom, ako aj oddelenie kultúry Úradu mesta Zakopané a tatranskej gminy a Cepelia.

O súťaži bol veľký záujem, zúčastnilo sa jej 24 tvorcov a kolektív mládežníckeho domu kultúry Jutrzenka zo Zakopaného. Prihlásených bolo 90 obrazov

POKRAČOVANIE NA STR. 22

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 9. septembra 1988 umrela v Novej Belej vo veku 98 rokov krajanka

TEKLA CHALUPKOVÁ

Zosnulá bola členkou našej Spoločnosti od jej vzniku. Patrila k najstarším obyvateľom obce. Odišla od nás dobrá krajanka, vzorná matka, babička a prábabička.

Cest jej pamiatke!

* * *

Dňa 14. septembra tr. umrel v Novej Belej vo veku 61 rokov krajana

JOZEF DLUHÝ

Zosnulý bol členom našej Spoločnosti od jej založenia. Odišiel od nás zaslúžilý kraján, dobrý manžel a otec.

Cest jeho pamiatke!

MS KSSCaS
v Novej Belej

Novembrové dni nás nútia zamyslieť sa a zaspomínať na svojich najbližších, pribuzných, známych a všetkých ľudí, ktorí navždy odišli spomedzi nás. Chvíľu spomienok venujme aj našim slovenským rodákom, krajanom, činiteľom a členom Spoločnosti. Na snímke: slovenský náhrobok nápis pred koštom v Nedeci na pamiatku vojakov padlých počas I. svetovej vojny. Foto: AMK

Jury pod vedením prof. dr. Romana Reinfussa v skupine ľudových umelcov nepriznalo prvú cenu. Druhé ceny udelili Wojciechovi Bachledovi-Žolnierczykovi zo Zakopaného a Anne Szyzdekovej zo Zakopaného, dve tretie ceny Janovi Bachledovi-Žolnierczykovi zo Zakopaného (otec Wojciecha) a Władysławowi Walczakovi-Banieckemu zo Zakopaného. Čestné uznanie bolo udeľené Janine Jaroszovej zo Zakopaného.

V skupine profesionálnych umelcov tiež nebola udelena prvá cena, dve druhé ceny obdržali Ewa Fajkoszová a Marek Więcek, obaja zo Zakopaného. Tretiu cenu získal Jan Kosinski zo Zakopaného. Dve čestné uznania priznali Zofii Forteckej a Magdalene

Marusarzovej-Gačekovej (obidve zo Zakopaného).

Jury sa rozhodlo udeliť čestné uznanie tiež v skupine iných umelcov. Obdržali ich Anna Liscarová a Krystyna Gąsienicová-Szostaková zo Zakopaného. Jury sa tiež rozhodlo udeliť mimoriadne odmeny Władysławovi Trebuni-Tutkovi z Bielého Dunajca a Jerzemu Gocałovi za použitie novej maliarskej techniky odlišnej od techniky používanej v maliarstve na skle. Vernisáž výstavy sa uskutočnila počas inaugúracie XXVII. Tatranskej jesene a XX. medzinárodného festivalu folklóru horských zemí v Zakopanom.

Výstava je otvorená v sídle Tatranskej kultúrnej spoločnosti

v pamätkovom dome Turnia na ul. Kościuszki.

STANISLAW KALMACKI

NOVOTARGSKÉ OTÁZKY

(...) Nastolené otázky neboli nové, niektoré očividne a viac ráz riešené (snáď len s neuspokojivými výsledkami): o spôsobe dodávok nevyhnutného množstva pitnej vody mestu príslušné orgány uvažujú už dlhší čas a veľa v tejto veci urobili; nevyhnutnosť výstavby čistiarne odpadových vôd a usporiadania hospodárenia s odpadovými vodami v

celom sútokou Dunajca nikto ne-podceňuje, ale zatiaľ tiež nikto nenašiel metód na prekročenie územno-právnej bariéry a získa-nie fondov zaistujúcich rýchlu realizáciu náročného programu ochrany horských vôd; spory okolo výstavby smetiska, kompo-stovne a utilizačného závodu pre celé Podhalie z Novej Belej pri-pomínajú už epochu liberum veto, opreli sa o ministerstvá a dávno dospeli k riešeniu, ale na-dalej chýbajú definitívne roz-hodnutia, tažko dokonca povedať, kto by mohol prefať tento uzol. (...)

(Dunajec, Nowosądzský týždeník PZRS, č. 29 (402); 17.VII. 1988)

NOVOZVOLENÉ VÝBORY MS KSSČaS

JURGOV

VÝBOR MS

Jozef VOJTAŠ — predseda, č.d. 54

Andrej VOJTAŠ — podpredseda, č.d. 218

Anna MAČIČÁKOVÁ — tajomníčka, č.d. 23

Mária IZDEBSKÁ — pokladnička, č.d. 82

Mária GOMBOŠOVÁ — členka, č.d. 78

Ján SILAN — člen, č.d. 7

Ján TIBOR — člen, č.d. 140

Ján VOJTAŠ — člen, č.d. 192

REVÍZNA KOMISIA

Alojz ŠOLTÝS — predseda, č.d. 141

Sebastián PLUČINSKÝ — tajomník, č.d. 207

Valent CHOVANEC — člen, č.d. 224

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Valent CHOVANEC, č.d. 224; Anna MAČIČÁKOVÁ, č.d. 26; Andrej VOJTAŠ, č.d. 218

DELEGÁTI NA VIII. ZJAZD

Jozef VOJTAŠ, Alojz RUSNÁK, č.d. 185, Anna MAČIČÁKOVÁ, František ŠOLTÝS, č.d. 159.

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÓDZU

Jozef VOJTAŠ, Alojz RUSNÁK, Mária GOMBOŠOVÁ, Ján SILAN, Alojz ŠOLTÝS, Andrej VOJTAŠ.

KREMPACHY

VÝBOR MS

JÁN PETRÁŠEK, ul. Kamieniec 16 — predseda

FRANTIŠEK KOVALČÍK, ul. Dluga 58 — podpredseda

ALŽBETA KLUKOŠOVSKÁ, ul. Nadmlynówka 5 — tajomníčka

JOZEF ŠVEC, ul. Kamieniec 65 — pokladník

VALENT KRIŠTOFÉK, ul. Dluga 70 — člen

ALBÍN SLOVÍK, ul. Dluga 19 — člen

DOMINIK SURMA, ul. Tatrzańska 2 — člen

JAN ŽIGMOND, ul. Dluga 72 — člen

JOZEF ŽIGMOND, ul. Tatrzańska 22 — člen

REVÍZNA KOMISIA

JOZEF PETRÁŠEK, ul. Kamieniec 61 — predseda

FANTÍŠEK LUKAŠ, ul. Dluga 130 — člen

JOZEF SURMA, ul. Dluga 82 — člen

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÓDZU

JÁN PETRÁŠEK, FRANTIŠEK KOVALČÍK, DOMINIK SURMA, JOZEF ŠVEC, ALŽBETA KLUKOŠOVSKÁ, JÁN ŽIGMOND, ALBÍN SLOVÍK, JOZEF KAPOLKA, ul. Polna 1, JOZEF SURMA, JOZEF PETRÁŠEK, ul. Kamieniec 24.

DELEGÁTI NA VIII. ZJAZD KSSČaS

JÁN PETRÁŠEK, FRANTIŠEK KOVALČÍK, DOMINIK SURMA, JOZEF ŠVEC, ALŽBETA KLUKOŠOVSKÁ, ANNA KRIŠTOFEKOVÁ, JÁN ŽIGMOND

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

ALŽBETA KLUKOŠOVSKÁ, VALENT PETRÁŠEK, ul. Kamieniec 16

LAPŠANKA

VÝBOR MS

MÁRIA HOLOVÁ, č. 13 — predsedníčka

FRANTIŠEK ŠOLTÝS, č. 9 — podpredseda

FRANTIŠEK ŠOLTÝS, č. 10 — pokladník

MÁRIA ŠOLTÝSOVÁ, č. 12 — tajomníčka

LUDVIK ŠOLTÝS, č. 9a — člen

ŠTEFAN ŠOLTÝS, č. 5 — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

LUDVIK ŠOLTÝS, č. 9a, MÁRIA ŠOLTÝSOVÁ, č. 12

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÓDZU

MÁRIA ŠOLTÝSOVÁ, č. 12, FRANTIŠEK JENDRUŠIAK, č. 17

DELEGÁTKA NA VIII. ZJAZD KSSČaS

MÁRIA HOLOVÁ, č. 13

NOVÁ BELA

VÝBOR MS

JÚLIA ŠCUREKOVÁ, č. 44 — predsedníčka

FRANTIŠEK CHALUPKA, č. 119 — podpredseda

JÁN GRONKA, č. 91 — podpredseda

VOJTECH KOLODEJ, č. 121 — pokladník

JÁN KURNÁT, č. 77 — tajomník

JOZEF BRYJA, č. 109 — člen

ANDREJ CHOVANIEC, č. 58 — člen

FRANTIŠEK KURNÁT, č. 60 — člen

JÁN FRANKOVIČ, č. 15 — člen

FRANTIŠEK LOJEK, č. 105 — člen

ĽUDMILA MAJERČÁKOVÁ, č. 61 — členka

JOZEF MAJERČÁK, č. 81 — člen

MÁRIA NIEMIECOVÁ, č. 80 — členka

ANDREJ SKUPÍN, č. 33 — člen

HELENA ŠCUREKOVÁ — členka

REVÍZNA KOMISIA

JÁN VINCEK, č. 201 — predseda

CECILIA LOJEKOVÁ, č. 190 — tajomníčka

SILVESTER LOJEK, č. 71 — člen

MÁRIA KURNÁTOVÁ, č. 123 — členka

FRANTIŠEK BRODOVSKÝ, č. 11 — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

JOZEF MIRGA, č. 155, JOZEF BRYJA, č. 109, ŽOFIA CHALUPKOVÁ, č. 119, JÁN FRANKOVIČ, č. 15

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÓDZU

JÚLIA ŠCUREKOVÁ, MONIKA KURNÁTOVÁ, FRANTIŠEK KURNÁT, ŽOFIA CHALUPKOVÁ, FRANTIŠEK CHALUPKA, VOJTECH KOLODEJ, JAN KOLODEJ, JOZEF BRYJA, ANDREJ SKUPÍN, JÁN FRANKOVIČ

DELEGÁTI NA VIII. ZJAZD KSSČaS

JÚLIA ŠCUREKOVÁ, FRANTIŠEK KURNÁT, FRANTIŠEK CHALUPKA, ANDREJ SKUPÍN, JÁN FRANKOVIČ, JOZEF MAJERČÁK

REPIŠKA

VÝBOR MS

Ján REPIŠČÁK — predseda, č.d. 44

Ján TROP — podpredseda, č.d. 47

Anna SLABYOVÁ — tajomníčka, Č. Hora, ul. Nadwodnia 5

František MADEJA — pokladník, č.d. 48

František BRYJA — člen, č.d. 56

Jozef MAČIČÁK — člen, č.d. 13

Mária MILANOVÁ členka, č.d. 39.

REVÍZNA KOMISIA

Vladislav MLYNARČÍK — predseda, č.d. 51

Vojtech BRYJA — tajomník, č.d. 16

Andrej BUDZ — člen, č.d. 39.

DOPISOVATEL ŽIVOTA

Alojz RUSNÁK, Jurgoš č.d. 185

DELEGÁTI NA VIII. ZJAZD

Ján REPIŠČÁK, Ján TROP, č.d. 47

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÓDZU

Ján REPIŠČÁK, Jakub MILAN, č.d. 39, Ján TROP.

Zhasol olympijský oheň

Zhasol olympijský oheň a 24. hry v Soule — hoci ich ešte máme v živej pamäti — už prešli do dejín. Niektorí športovci a ich tréneri myslia už vlastne na ďalšie hry o štyri roky v Barcelone, kde by mohli využiť současné skúsenosti.

Aké však boli tie posledné olympijské hry? Bolo to nepochybné znamenie organizované podujatie, ktoré z viacerých hľadisk predstavilo predošlé hry. Zúčastnil sa na nich rekordný počet športovcov — vyše 10 tis. zo 160 krajín. Vysoká bola tiež úroveň športového súťaženia (33 svetové rekordy), hoci termín hier bol pre viaceré druhy športu príliš neskorý.

Podľa očakávania v olympijskom zápolení zvíťazil suverénne Sovietsky zväz, ktorý vybojoval až 132 medaili, v tom 55 zlatých. O druhé miesto súperili športovci NDR — 102 medaily (37 zlatých) a USA — 94 medaily (36 zlatých). Športovci ČSSR s 8 medailami (po 3 zlaté i strieborné a 2 bronzové) skončili na 17. mieste, kym poľskí s 2 zlatými, 5 striebornými a 9 bronzovými — na 20. mieste, čo sa v situácii badateľného poklesu poľského športu považuje za úspech.

Ako každé veľké športové podujatie, aj hry v Soule mali svojich hrdinov, ktorí sa dosiahnutými výsledkami a niekedy priam neuveriteľnými výkonomi natrvalo zapísali do dejín olympijského zápolenia. Patri k nim nepochybnie plavkyňa NDR Kristin Ottová, ktorá je vari prvou olympioníkou, čo vybojovala až šesť zlatých medailí (3 individuálne a 3 v štafetách). Hned za ňou je plavec USA Matt Biondi, ktorému sa sice nepodarilo vyrównať rekord Marka Spitzu z OH v Mnichove (7 zlatých medailí), ale aj on dosiahol úctyhodný výsledok — 5 zlatých, 1 strieborná a 1 bronzová.

Soulské hry mali, pochopiteľne, viac multi-medalistov. Patrili k nim najmä sovietski gymnasti Vladimír Arťomov (4 zlaté, 1 strieborná) a Dmitrij Bilozercev (3 zlaté, 1 bronzová), maličká rumunska gymnastka Daniela Silivasová (3 zlaté, 2 strieborné, 1 bronzová) a plavkyňa USA Janet Evansová — 3 zlaté.

Mňa osobne najviac uchvátila fenomenálna šprintérka USA Florence Griffithová-Joy-

nerová, ktorá vyhrala v znamenitom čase nielen stovku, ale v dvojstovke dvakrát prekonala svetový rekord a významne prispeala aj k prvenstvu americkej štafety 4 × 100 m. Startovala tiež, na všeobecné prekvapenie, v štafete 4 × 400 m, v ktorej získala striebornú medailu. Ďalší veľký sprintér Carl Lewis si ešte pred OH slúboval získať 4 zlaté medaily. Vybojoval len dve — na 100 m (po diskvalifikácii Johnsona) a v diaľke a na 200 m získal striebro. Očaril ma tiež malý velikán činky, turecký vzpierač Naim Süleymanoglu (bývalý reprezentant Bulharska), ktorý v hmotnosti do 60 kg prekonal v priebehu niekoľkých hodín až 6 svetových rekordov. Pozornosť si zaslúži americký skokan do vody Greg Louganis, ktorý napriek zraneniu počas skoku z trojmetrovej dosky, obhájil dva majstrovské tituly z predošlých olympijských hier. Listina olympijských hrdinov je dlhá. Čestné miesto má na nej i 54-ročný Švéd Ragnar Skanaker, ktorý v streľbe z lúbovnej pištole získal striebro, Jackie Joynerová-Kerseová (2 zlaté za sedemboj a skok do diaľky) a ďalší.

Poľskí športovci so 16 medailami dopadli v Soule nad očakávanie dobre. Znamenite si počíali najmä gréckorímskimi zápasníkmi, v tom zlatý medailista Andrzej Wroński, strieborný Andrzej Głąb a bronzový Józef Tracz. O príslušnosti k svetovej elite presvedčili poľskí džudisti ziskom zlatej (Waldemar Legień) a striebovej medaily (Janusz Pawłowski). Vysoko treba tiež oceniť štart kajákov (striebro a bronz Marka Łbika i Marka Dąbrowskiego), bronz Izabely Dylewskiej, družstvo cyklistov (striebro na 100 km družstiev), päťstiarov, ktorí dovezli 4 bronzové medaily a šermiarov, najmä strieborného medailistu v šermie šabľou Janusza Olecha. Veľmi sklamali ľahkí atléti, zápasníci vo voľnom štýle, veslári a ďalší.

Z československých športovcov zvlášť vysoko treba oceniť najmä tenistov. Zlatá medaila v dvojhre Miloslava Mečíra, strieborná v ženskej štvorhre Heleny Sukovej a Jany Novotnej a bronzová Mečíra so Šrejberom v štvorhre mužov dokázali, že Československo

Zlatý medailista v gréckorímskom zápasení na OH v Soule, Poľák Andrzej Wroński (sprava). Foto: CAF

je naďalej tenisovou veľmocou. Uchvátil ma Jozef Pribilínek, chodec, ktorý už mnoho rokov patrí k najlepším a v Soule zaslúžene zvíťazil v chôdzii na 20 km. Čakal som viac od atlétov (napriek striebovej medaile Jána Železného v hode oštěpom), strelec (aj keď zlatú medailu v lúbovnej malokalibrovke vybojoval Miroslav Varga) a najmä cyklistov na dráhe.

V celku veľmi vydarený priebeh olympijských hier v Soule narušili však neprijemné momenty s dopingom. Veľkou senzáciou bola najmä diskvalifikácia kanadského sprintéra Benja Johnsona za použitie anabolických steroidov, podobne ako bulharských i maďarských vzpieračov a ďalších. Nebyť toho, mohli to byť najúspešnejšie Olimpijské hry.

JÁN KACVINSKÝ

Hviezdy svetovej estrády

Elektronicky orientovaná hudba si už pred niekoľkými rokmi získala trvalé miesto na medzinárodnej hudobnej scéne. K jej najvynikajúcejším predstaviteľom patrí anglická skupina Depeche Mode. Založili ju v roku 1981

dvaja 19-roční chlapci Vince Clarke a Martin Gore a popri nich členmi novej formácie boli aj Andrew Fletcher a David Gahan.

Skupina si veľmi rýchlo získala popularitu. Sotva prešiel rok, už nahrala prvy album nazvaný Speak and Spell, ktorý obsahoval také známe hity ako New Life alebo The Meaning of Love. Zanedlho však jeden zo zakladateľov Vince Clarke opúšťa skupinu, aby s Alison Moyetovou (pisali sme o nej v č. 4/88) začal ďalšiu formáciu nazvanú Yazoo a po nej The Assembly. Na jeho miesto nastúpil do Depeche Mode Alan Wilder a v tomto zložení skupina pôsobi podnes.

Úspech prvého albumu veľmi povzbudil mladých hudobníkov. Už v r. 1983 im vychádza druhý album A Broken Frame a o rok neskôr tretí — Construction Time Again, ktorý jasne naznačoval, že si skupina vypracovala vlastný, originálny štýl. Oproti počiatčnej hre sa v ňom zjavne zdôraznil rytmus, ktorý všetkým skladbám dodáva silný sound. Veľmi vydarene je spojenie zvukov

elektronických nástrojov s teplým hlasom speváka Davida Gaha. K tomu treba ešte spomínať pôsobivý spôsob prezentácie skupiny na verejnosti, čo jej prinieslo ešte väčšiu popularitu, nie len v Anglicku. Zaradila sa nepopierateľne k popredným hudobným formáciám na ostrovoch. Potvrdil to i ďalší album Some Great Reward nahraný v roku 1984, v ktorom texty venovali predovšetkým medziľudskejmu vzájomu. Podobne ako predošlý, bol rýchle vypredaný.

V roku 1986 skupina Depeche Mode absolvovala veľké a úspešné turné po Európe a práve v tom čase sa v predajniach objavil jej ďalší, už šiesty album Black Celebration, ktorý podľa mienky skupiny je určitým zlomom v jej tvorbe. Jednotlivé skladby sa vyznačujú veľmi intenzívnym napäťím, ktoré vyúsťuje takmer do erupcie. Treba ešte spomenúť posledný, siedmy album vydaný pred necelým rokom, ktorý má bohaté aranžman a je veľmi nápaditý. Skupina tu po prvý raz siahla po bežných rockových nástrojoch: M. Gore hrá na gitaru a D. Gahan na bicích nástrojoch. (jš)

DEPECHE MODE

Pletka za osem mincí

Za dávnych čias žil jeden človek. Bol veľmi hlúpy a veľmi miloval svoju ženu. Keď jeho žena mala porodiť, stále za ňou chodil a vypytoval sa jej, čo si želá. Sluboval jej, že kúpi to najchutnejšie a najdrahšie mäso.

Žena sa necitila dobre, rozprávala sa jej vobec nechcelo, a muž ako na zlosť stále dobedzal, preto nečudo, že stratila trpeznosť, nahnevala sa a povedala:

— Sputuj sa, čo chcem? Na aké mäso mám chut? Keď ti tak veľmi na tom záleží, kúp mi teda pletku!

Muž sa začudoval, nikdy predtým nepočul o takom zvierati, ale vzal osem minci a vbral sa rovno na trh. Obišiel všetky stánky: horné, dolné, východné i západné, hľadal a prezvedal sa, či niekto nepredáva pletku, ale veru nikto o takom zvierati ani nechyroval.

Už sa zmrákoval a násť tučnák zosmutnel, že obišiel naprázdno. Pobral sa teda domov. Ako tak išiel, zrazu zbadal rieku s čistou a priezračnou vodou. Zachelo sa mu vykúpať, vyzliekol si bedrový pás a skočil do vody.

Keď sa vykúpal, vysiel na breh, ale bedrový pás nikde nebolo. Hned sa pobral hľadať svoj bedrový odev. Blíži sa k jednej dedine a vidí — oproti ide nejaký človek, nesie zástavku a za ním dôstojne kráva zástup ľudí — kohosi pochovávajú. Tučnákomu zislo na um, že to na palici nesú jeho bedrový pás. Pribehol k nim a kričí:

— Nešťastníci! Ako ste sa opovážili s mojim bedrovým pásom vyprevádzat nebožtíka?

Ludia si pomysleli, že z nich robí posmech, zhľkli sa a nakládli hlupákovi, koľko sa naňho zmestilo. Ten pribehol domov, pláče a žaluje sa žene.

— Vzal som si osem minci, reku — hnedť ti kúpim to zvieri, tú pletku, zarežeme ho, uvaríme a urobíme si hostinu na twoju počesť. Kúpiť sa mi ho však nepodarilo, zložil som si teda bedrový pás a vošiel som do rieky osviežiť sa. Vrátim sa na breh, pozerám — môj bedrový pás nikde, zmizol. Siel som k

dedine, myslie som si, že možno tam nájdem svoj pás, ale kdeže, len ma zbili, všetko ma boli...

— Ach to je nešťastie! A prečo ťa tak doradili? — opýtala sa žena.

Muž si utrel slzy a odpovedal:

— Myslel som si, že si z môjho bedrového pásu urobili zástavku a s ňou pochovávajú nebožtíka. Pribehol som, vynadal im a pýtal som si svoj pás nazad.

— Ach, ty nešťastník. — povedala žena. — Ktože by z bedrového pásu robil zástavku? A takého, čo na pohrebe začne nadávať, treba veru zbit. Keď nabudúce uvidíš sprievod ľudi, priblíž sa k nim a tri razy nahlas smutným hlasom povedz: „Och! Och! Och!“ Nie lenže ťa nezbijú, ale možno ťa aj na kar pozvú, aby si si zajedol a vypil si.

Hlúpy muž oľutoval svoj čin a sám pre seba si opakoval: — Och! Och! — Videlo sa mu to zábavné.

Na druhý deň zavčasu ráno sa znova vbral kupovať zviera pletku. Chodil, chodil, ale kúpa sa mu nepodarila. Zberal sa už domov, keď videl oproti zástup ľudi. Bola to svadba. Spomenul si na slová, ktoré ho včera naučila žena, pretlačil sa pomedzi hostí a so smútkom v hlase tri razy za sebou zvolal: — Och! Och! Och!

Ludia si domysleli, že je to asi blázon, obstúpili nešťastníka a poriadne mu naložili na chrbát.

Tučnák sa chytil za hlavu, doteperil sa domov a s pláčom sa vyžaloval žene. Tá sa len zasmiala a hovorí:

— Svadba — to je veľká radosť, a ak na nej začneš ochkať, potom nečudo, že dostaneš na chrbát. Nabudúce, ak stretnes svadobný sprievod, vezmi betel, chod a mladým takto zaželaj: — „Nech je vaše dnešné šťastie navždy s vami!“

Keď hlupák počul ženiny slová, znova oľutoval svoj čin. Želanie si neprestajne opakoval, aby ho nezabudol. V nasledujúci deň sa znova vbral hľadať zviera pletku. Ani tentoraz nič nekúpil, zato cestou nazad uvi-del hromadu ľudu hasiť požiar. Nestratal duchaprotomnosť, vzal betel, pribehol k úbohom majiteľom domu a zaželal im: — Nech je vaše dnešné šťastie navždy s vami! — Nešťastný majiteľ, ktorý aj tak nevedel, kde mu stojí hlava, si pomysel, že to je dozaista podpalač. Schmatol hlupáka, vylepil mu poriadne zauchu a ešte ho chcel aj zviazať a odviesť na súd. Nešťastník sa na smrť vystrašil a začal prosiť o zlúčovanie. Ludia sa nakoniec dovtípili, že je to iba hlupák, a pustili ho, nech si ide po svojom. Dobitý muž sa s pláčom vrátil domov a znova sa vyžaloval žene.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho polského divadelného a filmového herca, tvorca viacerých znamenitých úloh. Hral medziiným v takých filmech ako Nôž vo vode buď v seriáli Blízko, čoraz bližšie, ktorý vlastne vysielala Poľská televízia. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 364/88 sme uverejnili snímku Małgorzaty Braunekovej. Knihy vyžrebovali: Angela Hosaniaková z Podsklia, Roman Kovalčík z Krempach, Margita Klukovská z Novej Belej, Krištof Paciga a Kristína Vidová z Kacvínna, Alžbeta Pionteková a Žofia Willmanová z Nedeca, Beata Martinčáková a Alžbeta Dziadoňová z Jurgova a Kristína Bryjová z Nižných Lapšov.

VESELO SO ŽIVOTOM

ČO JE TO?

Katkina kabela
Marienke vravela:
Vendo je maškrtník!
Co lúbí? ...
(kínvokáM)

Hrebeň ako čln
brázdi krásu vln.
Stužka sa mu chichoce:
Rozpletieš aj...?
(čtokrV)

Večer zo sna šumí:
„Mesiac, tvár si umy!“
Nezavierať viečka!
Vieš, čo šumi?..
(abfV)

Otec mal troch synov. Každý z nich mal jednu sestru. Koľko detí bolo spolu?
(iryťS)
Ktorý mesiac má 28 dní?
(ýdžaK)

STEFAN MORAVČÍK

Matriošky

Matrioška, matrioška,
pod' sa so mnou pohrať troška!

Budeme sa kolísat,
cingilingi-bom!
To sa nedá opísať,
ako je nám dvom!

Prvá, druhá, tretia, štvrtá,
už sa každá v tanci zvŕta.

Pekne sa mi pohojdať,
neudri sa, pozor dať!

JOZEF KAŠMADÁN

Slepka a gunár

Vídala slepka gunára, vídala,
najradšej by sa zaňho vydala.
Vydala by sa, vraj sa to nedá.
Gunár je biely a ona hnedá.

Keby len hnedá! Strakatá!
A gunár — celý od blata!

Ako šiel list do sveta

Text: Kamil Peteraj
hudba: Igor Bazlik

Vybral sa list do sveta,
nemal štyri nohy,
vybral sa list do sveta,
mal len štyri rohy.

Tri rožky mal čisté, biele,
v jednom rožku známky,
vhodili ho ako perie
do poštovnej schránky.

A tak išiel po svete,
ani nevie, ako,
a tak išiel po svete,
lietadlom i vlakom.

Vo vreciach mu bolo dobre,
s listami si šepkal
o tom, že ho kdesi v Modre
napísala tetka.

A tak išiel po svete
na adresu známu,
a tak išiel po svete,
hladal našu mamu.

Jedného dňa prišiel k nám
starý ujo poštár,
ten list išiel celkom sám,
až sa k mame dostal!

Allegro moderato

Noty prekresľuje Jozef Klochán

Uybral sa list do sveta, nemal štyri no-hy, vybral sa list do sveta,
mal len štyri ro-hy. Tri rožky mal čisté, biele, v jednom rožku známky,
vhodili ho ako perie do poštovnej schránky. A tak išiel po svete
na adresu známu, a tak išiel po svete, hladal našu ma-mu.

Jedného dňa prišiel k nám starý ujo poštár, ten list išiel celkom sám,
až sa k mame dostal, ten list išiel celkom sám, až sa k mame dostal.

ILJA HURNÍK

KOMÁR

„Pozor, bude koncert!“ hlásaly plakáty po městě. Měl na něm hrát jeden houslista.

Večer se lidé nahrnuli do sálu. Když se usadili, houslista se uklonil na všechny strany a spustil první kousek. Šlo mu to pěkně, ale najednou slyší hned u ucha nějaké slabounké, tenounké: píí, píí.

„To přece nehraju já,“ pomyslil si. „Tady se mi někdo plete do muziky.“ Vtom ho protivně zašimralo na nose, chlév se podrbat, přitom mu vypadl smyčec na zem a bylo po hraní. V první řadě někdo zamručel. Seděl tam starý pán, asi nějaký vážený profesor.

Náš houslista musel začít znova, zas mu to pěkně ladilo, když tu spatří, jak se kolem ochomejtá komár, už už si mu zas sednout na nos. I máchl po něm smyčcem, přitom porazil pult, noty se rozletily po podlaze a zas byl konec.

„Asi to dál neumí,“ řekl ten profesor v první řadě a protože na něm bylo vidět, že se v muzice vyzná, všichni pokyvovali hlavou: „Asi to dál neumí.“

Houslista všecky nešťastný posbíral noty, začal zas od počátku, když tu ho něco pichlo na bradě. Zas ten komár. Vyskočil, máchl smyčcem a vykřikl: „Jedeš odsud, darebo!“

Tu se zvedl ten profesor a řekl: „Já nejsem žádný dareba, pane umělce. Abyste věděli, já jsem vážený profesor. A vyhánět mne odsud nemusíte. Já půjdu sám, jestli se nevpamatujete a konečně nám pořádně nezahrajete. Zatím se půjdu napít do bufetu soudkovy.“

„Aha, přestávka,“ pomysleli si posluchači a šli se taky napít soudkovy.

Zatím náš houslista seděl smutný v šatně, když tu slyší u ucha: „Já jsem asi něco proved, viď?“

„Tos tedy proved,“ řekl houslista.

„Já nerad. Chtěl jsem jen okouknout, jak to děláš, že ti to tak krásně bzučí. Já bych to chtěl umět také tak.“

„To je od tebe hezké,“ řekl houslista, „jenže jsi mi pokazil už půl koncertu.“

JOSEF KŘEŠNIČKA

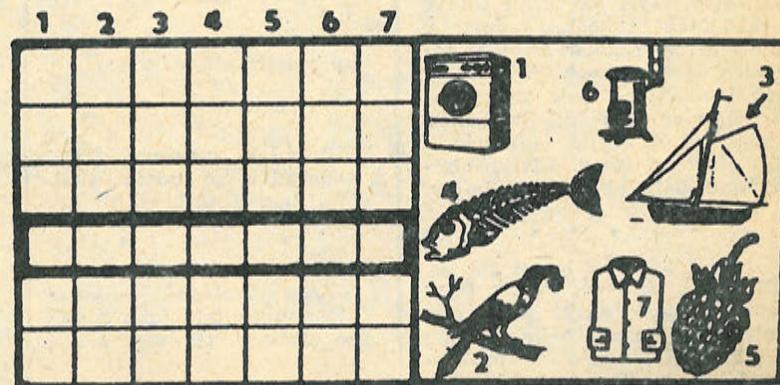
Každý den něco chybí..

Beránky draci děsí
a vzduch je průzračný — tak čistý.
Ve škole malujem na výkresy
žluté a rudé javorové listy.

Lesy jsou celé do strakata.
Děda už shání beranici.
A najednou je moře bláta
z rybníka, co byl za vesnicí.
Každý den venku něco chybí:
jablka, listí, květy strání,
brambory, tráva — i ty ryby.
Bliží se časy sáňkování.

KRIŽOVKA. V tajničke sa skrýva názov slovenského hradu, ku ktorému sa viažu povesti o Alžbete Báthoryovej. Prvá zmienka o hrade je z 13. storočia. V 18. storočí vyhorel. Hrad mal výhodnú polohu. Strážil dôležitú cestu z Považia na Moravu. Medzi autorcami správnych tajničiek rozlosujeme slovenské knihy. Nezabudnite však uviesť svoj vek a presnú adresu.

ZO ŠÍREHO SVETA

ROCK A GLASNOST. Sovětská rocková skupina Autograf získala velké uznání na turné po Spojených státech. V New Yorku se setkala s bouřlivými ovacemi. Basista souboru Leonard Gutkin řekl, že pro jeho skupinu „rock and roll není jen hudebním výrazem citů, ale životní cestou.“ Kytarista Andrej Sitovčekij řekl, že od roku 1981 do 1985 byl rock and roll v SSSR zakázán. „Oficiální činitelé tvrdili, že rock and roll je produktem dekadentní západní společnosti. K obratu došlo v roce 1985, kdy Autograf získal druhé místo v oficiální soutěži. Dokázali jsme, že rock and roll je dobrou hudbou, stejně dobrou jako hudba klasická nebo lidová. od té doby je Autograf nejpoužívanějším souborem v SSSR,“ dodal Sitovčekij.

S ODHODOM vzdelaných mladých kádrov sa stretávame nie len v Poľsku. Spôsobuje straty, cieľne dokonca v bohatých krajinách, ako je Dánsko. Stát nemôže vydávať každý rok miliardu korún (asi 140 mil. dolárov) na vzdelávanie 1000—1500 lekárov, ktorí hned po skončení štúdia začínajú pracovať v nórskom alebo švédskom zdravotníctve, — konštatovala jedná z vyšších úradníčok ministerstva školstva Berit Hansenová. Škandinávske krajinu majú spoločný pracovný trh a dánski absolventi lekárskych vysokých škôl sa môžu ľahko prestavať do susedných krajín, kde na dôvažok chybujú lekári.

Pohyb v opačnom smere skoro neexistuje najmä preto, že v Dánsku je príliš veľa lekárov. Preto strata peňazí, určených na vzdelávanie lekárov, tak rozčahuje dánske ministerstvo. Hovorí sa, že v budúcnosti budú na medicínu prijímať obmedzený počet kandidátov.

GENERÁLNY TAJOMNÍK OSN, Javier Perez de Cuellar v prejave v ženevskom Ústave pre medzinárodné výskumy predložil otriasný obraz dnešného sveta. Ozbrojené konflikty, ktoré vznikajú až ukončenia druhej svetovej vojny, zaplatilo životom už 17 miliónov ľudí. Do konca r. 1986 zaznamenali 36 takýchto konfliktov, štyri sa začali ešte v štyridsiatich rokoch, sedem v sedesiatich rokoch a 17 v sedemdesiatich rokoch. V zbrojenných konfliktoch bolo zaangažovaných viac ako 5,5 miliónov vojakov zo 41 krajín, teda z každého štvrtého štátu. Civilné obyvateľstvo bolo obeťou 4/5 bojov.

PEKING. Hlavné mesto Číny má rôzne spoločenské problémy, vyplývajúce zo značného prírastku obyvateľstva. Počet obyvateľov tohto mesta sa každoročne

zvyšuje a dnes značne prekračuje 9 miliónov. Zvýšený príliv pracovných sil prospeva ekonomickej rozvoju Pekingu, rozširovaniu mestského obchodu, ale zároveň vznikajú problémy so zabezpečením pre obyvateľov strechy nad hlavou, výživy, problémy v doprave a iných službách, na úseku zásobovania potravinami a pod. Pozoruje sa tiež zvýšenie trestnej činnosti.

* * *

POČÍTAČ O POČASI. Počasie zaujíma dnes tak isto roľníkov, letcov, námorníkov, energetikov, vedeckov, ako aj pracovníkov iných odvetví, v tom samozrejme meteorológov. Japonská firma NEK vypracovala systém odberu údajov z meteorologických sputnikov v Rubovoľnom mieste zemegule. Po obdržaní dávky informácií zaznamenáva ich tento systém na magnetickej páske a na 16-farebnom monitore demonštruje úseky Zeme zo sputnika.

* * *

NAJBEZPEČNEJŠIE Z NAJNEBEZPEČNEJŠÍCH. Za najnebezpečnejšie pre moreplavcov je považované miesto na oceáne v okolí Drakovho prielivu. Vejúce tadiaľ vetry, často sa rozvajú silne uragánu, v nárazoch do 200 mil za hodinu. Vlny dosahujú výšku 30 metrov a dĺžku (od chrábáta k chrábu) 1 morskej milie. Tieto vlny majú názov: „šetrobrad“ alebo „honci z Cape Horn“.

Karol Darwin, počas pobytu v r. 1833 na Ohňovej zemi, takto popisoval rozbúrené vlny: „Ten-to pohľad úplne stačí, aby potkan z pevniny týždeň sníval o smerti, záhubine a vrakoch lodi!“

Ale ešte nebezpečnejšie sú morské vlny, ktoré vznikajú následkom tektonických otrásov a výbuchov sopiek v Tichom oceáne. Majú japonský názov tsunami. Takto vlna dosahuje priam obrovskú rýchlosť — 800 km na hodinu a máva výšku od 20 do 60 metrov. Ničí všetko, čo jej stojí po ceste, veľké obchodné loďe často vyhadzujú na pevninu niekoľko metrov od brehu.

Víra v autority pôsobí, že chýby autorit se přijímají jako vzor. (Lev Tolstoj)

* * *

Matematika je abeceda, s jejíž pomocí Bůh popsal vesmír. (Galileus)

* * *

Člověk zakopne o krtinu, ne o horu. (Konfucius)

* * *

Pořádek musíme dělat, nepořádek se udělá sám. (Tadeusz Kotarbiński)

* * *

Zena vyslýchá milovaného muže tak, ako soudce zločince. (Balzac)

VIEŠ, ŽE...?

Odbornici z Ústavu tradičnej čínskej medicíny v Pekingu vynášli zvláštnu voňavku určenú pre boj s fajčením. 10 — 15-minútové vdychovanie tejto príjemne voňajúcej voňavky, vyrobenej z 36 aromatických tráv, vytvára v organizme odpór k cigaretovému dymu. Čínski lekári tvrdia, že v 98 prípadoch zo 100, po takejto kúre pacienti zanechávajú fajčenie. Ak je efekt nevystačujúci, kúra môže byť predĺžená na 1 týždeň, účinok je istý. Samozrejme, fajčiar musí sám rozhodnúť o vdychovaní tejto voňavky.

* * *

S cigaretami bojujú aj americké firmy. Jedna z nich ohlášila, že koncom tohto roka dá na trh cigarety bez dymu. Spoločnosť, ktorá je výrobcom nových cigaret sa zúčastňuje experimentu trvajúceho už tri roky „operácia čierna diera“. Ale konkurenčia na trhu tejto firme nedovoľuje, aby prepradila zloženie nových cigaret.

* * *

Podľa údajov Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) je dnes na svete 10,6 miliónov ľudí, ktorí trpia na malomocenstvo, v tom 62% v Ázii a 34% v Afrike.

* * *

Snáď sa blíži koniec parodontózy. Vo Forsyth Dental Center v Bostonе (USA), zdá sa, vynášli účinný prostriedok proti parodontóze, chorobe, ktorá prenasleduje dnes ok. 70% dospelých ľudí v civilizovaných krajinách. Parodontóza, čiže distrofická choroba prizubia, ktorú vyvolávajú najčastejšie baktérie zubného kazu, doposiaľ bola liečená prostriedkami proti baktériam. V ľahšich prípadoch boli nevyhnutné chirurgické zákroky a podávanie antibiotík. Metóda, ktorú v Bostonе vynášiel dr. Max Goodson, spočíva v zakladaní na niekoľko dní do infikovaných dásien tenuekých polymerových vlákien s tetracyklonom. Toto antibiotikum zabija baciely a likviduje zápal dásien výlučne na mieste, preto nevyvoláva vedľajšie následky. Snáď tento liek zvíťazí nad parodontózou a možno ho budeme mať aj u nás.

TAKOVÝ JE ŽIVOT

* * *

Pred troma lety vláda Sri Lanky uzala slona Raja za „nejuctívnejší pohyblivý národní pamätník“. Raja získal slávu tím, že na každoročných náboženských slavnostech ve meste Kandy nosil relikvii — Budhuv Zub. Slon nedávno pošel ve věku 81 let. Prezident Junius R. Jayewardene nařídil, aby byl slon vypáčen a zachován ako cenný exponát.

* Filipínske ministerstvo v r. 1986 prací oznámilo, že se si státnich silnic podivným způsobem zkrátila o 1700 km. Okázalo se, že vláda každoročne plati asi 8 miliónu peso (400 tisíc dolarů) za údržbu neexistujúcich silnic. Peníze chovali úředníci do vlastní kapsy.

* Britská královna Alžběta II. podle staré tradice ako každoročně rozdávala dary duchodcům v katedrále Lichfield. Obdarovaní na slavnosti spojené se mísia dostali kožené peněženky obsahující 62 pení — jednu minci za každý rok královna života. Dostalo je 62 mužů a 62 žen. Den, kdy se toto ceremonie koná, se jmenuje Maundy Thursday. Obdarovaným osobám musí být nejméně 65 let, musí mít dobrý charakter a být věrné církvi.

* Západní Berlin, ktorý má necelých 1,9 miliónu obyvateľov, se stává mnohonárodnostním státem. Žije zde už 270 tisíc cizincov; nejpočetnejší jsou Turci, ktorých je približne 120 tisíc. Druhou skupinou jsou Jugoslávci — približne 16 tisíc. Na ďalších miestach jsou Italové, Řekové, Irové, v poslednej dobe pribývajú Poláci. V niektorých čtvrtiach pôsobia cizinci, predovšetkým Turci, ktorí tu mají vlastné obchody, restaurace, ba dokonce i závody. Približne 60 proc. všech zaměstnaných cizího pôvodu žije v Západním Berlíně už více než 10 let a tretina zde narodila.

* Na mnohonárodnostní charakter Západného Berlína mají též vliv príslušníci spojeneckých vojsk a jejich rodiny, i když nejsou zahrnuti statistikou. A k tomu ještě musíme pripočíti turisty, kteří tu zůstávají často celé měsíce s nadějí, že dostanou práci a právo na stálý pobyt.

DROBNIČKY

V Káhire má byť rekonštruovaná slávna alexandrijská knižnica, ktorú v r. 640 vypálili arabskí vatreli pod vedením kalifa Omara.

* * *

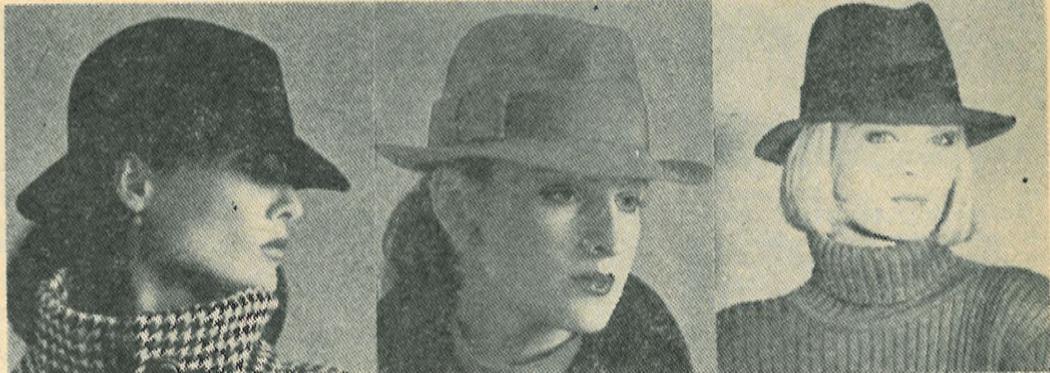
Vedecky z Technologickej inštitútu v Illinois skúmajúci mesačný prach, ktorý im odovzdala NASA objavili, že môže byť výbornou surovinou pre výrobu cementu. Mesačný prach je bohatý na vápník a hliník; jeho čiastočky majú drsný povrch, následkom čoho materiál z neho vyrobený má veľkú zlučovaciu silu. Betón, ktorý vyrobili v laboratóriu z mesačného prachu, má lepšie parametre než betón, získaný z „pozemského“ cementu. Samozrejme nik nebude prepravovať prach z Mesiaca, ale objav amerických vedeckov môže mať význam vtedy, keď sa človek rozhodne budovať trvalé základne na Mesiaci.

* * *

Najkratší pápežský pontifikát je spojený s osobou Stefana II., ktorý v r. 752 zomrel dva dni po zvolení na pápeža.

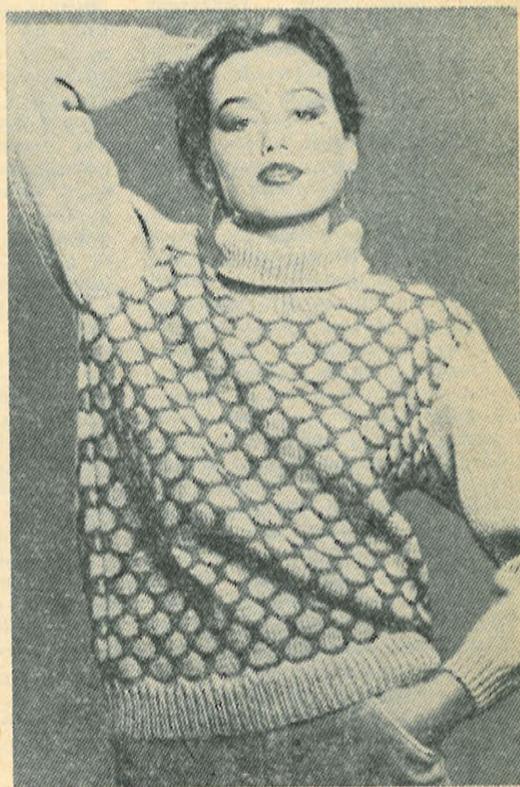
JESEŇ '88

Milé čitateľky, je tu jeseň a pred nami zima. Tentokrát sme vybrali teplé oblečenie. Mnohí z vás si obľúbili ľahké a teplé termokabáty. Sú ideálnym oblečením v horách, ale aj v meste, keď je tuhšia zima. Ľahko sa udržiavajú a dajú sa i doma prati. Ponúkame vám model kabáta a bundy, ktoré môžete ušiť z ľahkej nepremokavej syntetickej tkaniny a taktiež kombinovať s úpletom. Kabát má jednoduchý strih, predĺžené rameňa, je dostatočne široký, takže pod neho si môžete oblieciť i viac vrstvené oděvy. Rovná netvarovaná línia pristane štíhlym aj plnoštíhlym ženám. Bundu odporúčame dievčatám, ktoré majú rady športový štýl.

V túto zimnú sezónu veľmi módnym doplnkom ku kabátom sú klobúky, baretky a čiapky. Prinášame vám tri druhy klobúkov, z ktorých si zaiste niečo vyberete pre seba. Pre ženy, ktoré samy pletú ponúkame modely svetrov, ktoré pridu vhod na toto zimné obdobie a prípadne môžu byť príjemným vianočným darčekom.

Detský čierno-biely pulóver s originálnym pop-artovým geometrickým vzorom pristane tak pre dievča ako aj pre chlapca. Pulóver možete urobiť zo zvyškov priadze z dvoch kontrastných farieb. Rolák odporúčame najmä pre dievčatá a mladé ženy. Upletenujte jednoduchou hladkou vzorkou s kombináciou dvoch farieb. Hodi sa k sukňam a nohavičiam.

Nazwa tego schorzenia pochodzi od wywołującego go pasożyta, zwanej motylicą wątrobową. Dorosła motylica żyje w wątrobie owiec, koni i bydła. Bydło zaatakowane przez dużą ilość pasożyta jest bardzo wychudzone, mięso z takich sztuk często nie nadaje się do spożycia. Choroba występuje w okolicach podmokłych, zwłaszcza tam, gdzie bydło jest na pastwiskach zalewowych. Motylica rozmnaża się jedynie wtedy, kiedy jajeczka jej znajdują się na takich podmokłych terenach. Z jajeczek wydalonych wraz z kałem chorej krowy, rozwijają się larwy, czyli niedorosłe jeszcze pasozyty. Przebywają one w klużach, gdzie polują je żyjące tam ślimaki. W organizmie ślimaka larwa rozwija się dalej i po pewnym czasie opuszcza go, pływa jeszcze przez pewien czas po wodzie, a następnie przyczepia się do żółdzień trawy. Bydło zjadą pasożyta z trawą lub polują z wodą. Z przewodu pokarmowego krowy larwa dostaje się do wątroby i tu z niedorosłego pasożyta rozwija się dżirzała motylica atakującą organizm zwierzęcia, uszkadzającą wątrobę. Po pewnym czasie motylica składa jaja, które wydostając się z kałem na zewnątrz, stają się przyczyną zarażania coraz to większej ilości zwierząt.

Przy niewielkiej ilości pasożyta chorze zwierzę może nie zdradzać żadnych objawów choroby, natomiast przy dużej ich ilości w wątrobie, zwierzę chudnie, ma nastroszoną sierść i zmieniony apetyt. Z czasem traci apetyt całkowicie, występują biegunki i niewielkie powtarzające się wzdeścia. W czasie choroby wydajność mleczna krowy znacznie spada. W celu stwierdzenia choroby, kai chorego zwierzęcia trzeba zbadać w laboratorium. W czasie choroby nie wolno przekarmiać zwierząt, należy unikać nagiej zmiany karmy, gdyż pogarsza to stan zwierzęcia. Właściwa walka z ta chorobą polega przede wszystkim na odrobaczeniu zarówno zwierząt chorych jak i pozornie zdrowych. Środki do odrobaczenia są w lecznicy. Po odrobaczeniu zwierzęta muszą przez 7 dni pozostać w pomieszczeniu, gdyż przez tyle czasu wydalane są z kałem jaja pasożytów. Po 7 dniach nawóz należy zakopować i trzymać tak przez cztery tygodnie. W zapobieganiu konieczne jest osuszanie pastwisk i łąk w celu zniszczenia ślimaków, bez których pasożyt nie może się rozwijać. Ślimaki są wrażliwe na działanie siarczanu miedziowego (siny kamień), wapna lub soli, dlatego tam gdzie jest to możliwe należy małe zbożniki wody odkażeć solą, a ląki i pastwiska polewać świeżo przygotowanym mlekiem wapiennym w ilości 1000 kg na 1 ha łąki lub pastwiska, albo roztworem siarczanu miedziowego (1 kg na 5000 l wody). Po tym na mokrych ląkach trawę koszą się nieco wyżej niż nor-

malnie, gdyż larwy motylicy przyczepiają się do trawy tuż nad ziemią.

ODSZCZURZANIE

Szczury i myszy są przenosicielami wielu zarazków niebezpiecznych dla ludzi i zwierząt. Prócz tego wyrządzają one wiele szkody w gospodarstwie. 10 szczurów zjadą w ciągu dnia około pół kg ziarna, co w ciągu roku wynosi przeszło 180 kg. Poza tym myszy i szczury niszczą jeszcze więcej środków spożywczych niż same zjadają. Płodność tych szkodników jest olbrzymia. Jedna para szczurów w ciągu roku w sprzyjających warunkach może rozmnożyć się do przeszło 600 sztuk. Szczury znajdują sprzyjające warunki w takich gospodarstwach, gdzie nie ma należytego porządku, gdzie nie uprząta się odpadków, pozostawia nie dojęzione resztki karmy w korytach i żłobach, nie zabezpiecza się ziarna w magazynach i spiżarniach. Należy systematycznie przeglądać pomieszczenia, aby wykryć miejsca, w których gnieździą się szczury lub myszy, zasypywać ich nory szklem tlucznym, zalewać cementem. W przypadku braku tych środków — stosować glinę z dodatkiem dziegciu. Dobre wyniki daje również sypanie do nor wapna chlorowanego i zatykanie gruzem zmieszany z gliną i dziegciem. W razie pojawiania się szczurów lub myszy w gospodarstwie należy jak najszybciej przystąpić do ich tępienia. Zwalczenie ich przez łowienie za pomocą różnego rodzaju pułapek może być bardzo skuteczne. Pułapkę przed nastaniem trzeba zawsze oblać wrzątkiem, a następnie nasmarować smalcem. Bardzo ważny jest odpowiedni dobór przynęty. Przynęta powinna być całkowicie świeża. Szczury najchętniej podchodzą do smażonego mięsa lub słoniny, surowych jaj, głów rybich, a zimą — do owoców. Szczury lubią też bardzo zapach anyżu. Przynętę należy zmieniać codziennie. Jeżeli szczury przestają przychodzić do przynęty, należy przerwać nastawianie pułapek na okres 15 dni. Bardzo wskazane jest trzymanie kotów i jeży w pomieszczeniach dla zwierząt. Jeże oswajają się szybko. W ciągu kilku dni jeż może wypełnić szczury w całym pomieszczeniu. Najskuteczniejszym sposobem jest zwalczanie myszy i szczurów przez zakładanie trutek. Aby kolejne zakładanie trutek było skuteczne, musi ono być przeprowadzone po-wszchnie i obowiązkowo na większym terenie, gdyż tylko jednoczesne tępienie tych szkodników we wszystkich zabudowaniach może dać dobre wyniki. Dlatego też władze administracyjne nakładają na wszystkich użytkowników budynków, zarówno gospodarskich jak i mieszkalińskich, obowiązek zakładania trutek na myszy i szczury. Przy zakładaniu trutek trzeba pamiętać, że są one trucizną zarówno dla ludzi jak i zwierząt gospodarskich. Dlatego należy zachować następujące środki ostrożności 1) nie dotykać trucizny rękami, 2) nie kłaść trucizny w miejscach dostępnych dla dzieci i zwierząt gospodarskich, 3) trutkę umieszczać w

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

POLIEVKA Z BARANIEHO MÄSA. Rozpočet: 400 g predného baranieho mäsa, soľ, 100 g koreňovej zeleniny, kúsok kelu, pór, 40 g masti, 1 cibuľa, 30 g masla a 30 g hladkej mýky na záprážku, 1 dl mlieka, 1 žltok, zelená petržlenová vŕňať.

V osolenej vode povaríme koreňovú zeleninu, pór a kúsok spareného kelu, všetko pokrájané na rezance. V kastróle na masle alebo masti oprážime cibuľu pokrájanú nadrobno, vložíme do nej baranie mäso pokrájané na menšie kúsky, osolíme a udusíme do mäkkia. Uvarené mäso ešte pokrájame nadrobno a díme do zeleninovej polievky. Z nasucho opráženej mýky a masla pripravíme svetlú záprážku, zamiešame ju do polievky a dobre povaríme. Pred podávaním prilejme do polievky za stáleho miechania mlieko rozšľahané so žltkom a okoreníme ju posekanou zelenou petržlenovou vŕňaťou.

PALACINKY S TVAROHOM. Rozpočet: 150 g hladkej mýky, soľ, citrónová kôra, 1 vajce, 2,5 dl mlieka, 40 g masla na vymástenie panvice, 50 g masla na vymástenie misy alebo pekáča, 1,25 dl mlieka, 1 žltok a lyžička

práškového cukru na zaliatie, vanilkový cukor na posypanie. Plinka: 40 g masla, 60 g práškového cukru, 2 žltky, 300 g tvarohu, vanilkový cukor, citrónová kôra, 2 bielky, 40 g hrozienok.

Do osolenej mýky dáme kúsok postrúhané citrónovej kôry, prilejeme v mlieku rozšľahané vajce a vymiešame redšie cestíčko. Zahriatia omelotovú panvicu vymáštame roztopeným maslom a pečieme na nej z obidvoch strán tenké palacinky. Upečené potrieime tvarohovou plinkou, stočíme, každú prekrojíme napoly a urovnané do vymástenej sklenej misy alebo pekáča. Potom palacinky zalejeme mliekom, v ktorom sme rozhabarkovali žltok a trochu cukru, a v dobre vyhriatej rúre zapečíme. Hotové pospreme vanilkovým cukrom a hneď podávame.

Plinka: maslo, žltky, práškový a vanilkový cukor vymiešame, pridáme postrúhaný alebo zomletý tvaroh, postrúhanú citrónovú kôru, hrozienku a nakoniec primiešame z bielkov ušľahaný tuhý sneh.

PIKANTNÍ RYBÍ GULÁŠ. Rozpočet: 500 g mořské ryby, 60 g sásla, 100 g cibule, 1 mražená polévková zelenina, paprika, sůl, zelená petrželka.

Na sídle osmahneme drobně usekanou cibuli, přidáme papriku a mraženou zeleninu, osolíme a asi 20 minut společně dusíme.

Pak přidáme na kousky nakrájenou očištěnou rybu a společně dusíme dalších 15 minut. Porce na talířích zdobíme usekanou petrželkou.

DUŠENÉ TELECI KOLENO. Rozpočet: teleci koleno, 6 lžic oleje, 2 lžice mouky, 2 cibule, 2 mrkví, 500 g rajčat, 300 g celeru, 5 dl vývaru z polévkové kostky, sůl, mletý pepř, lžíčka mleté papriky, 0,5 lžíčky tymánu nebo majoránky, 2 stroužky česneku.

Teleci koleno si při nákupu necháme rozsekat na 3–4 cm díly. Osolíme je, opepríme, popräšíme moukou, opečeeme na rozechátem oleji a vyjmeme. Na zbylém tuku zpěníme nadrobno nakrájenou cibulkou. Přidáme mrkev a celer, oboje nakrájené na kostky, rozteřený česnek a koření, a za stálého míchání osmahneme. Potom přidáme rajčata nakrájená na díly, vložíme zpět opečené koleno, zalijeme vývarem, přikryjeme pokličí a v horké troubě pečeme nejméně hodinu, až je maso měkké a křehké. Před koncem pečení pokličku odkryjeme. Pokrm podáváme s rýží.

ŠALÁT

FRANCÚZSKÝ ZELENINOVÝ ŠALÁT. Rozpočet: 200 g uvare-

ných zemiakov, 100–150 g šunku, 100 g uvarenej mrkví, 100 g sladkokyslých uhorků, 1 cibuľa, trocha konzervovaného hrášku, sůl, mleté čierne koreniny, 250 g majonézy.

Studené uvarené zemiaky, šunku, uvarenú mrkvú a sladkokyslé uhorky pokrájame na malé kocky, cibulu na rezance a premiešame so zeleným hráškom. Všetko osolíme, okoreníme, přidáme majonézu a zláhka, ale dôkladne premiešame. Ak je šalát veľmi hustý, rozriedime ho nemastnou studenou hovädzou polievkou a citrónovou šavou.

OSLAVENCÚM

TELECI ŘÍZKY PLNĚNÉ ŠUNKOU A SÝREM. Rozpočet: 4 silnější (asi 20 mm silné) teleci řízky, 4 plátky šunky, 4 plátky sýra ementil, 2 lžice hladké mouky, sůl, mletý pepř, 1/2 citrónu, 2 vejce, stružanka, tuk na smažení.

Opláchnuté a osušené teleci řízky lehce naklepeme a rozřízne me tak, aby se vytvořila hlubší kapsa. Maso osolíme, opepríme, naplníme plátky šunky a sýra a okraje kapas sepne jehlami na závitky. Takto připravené řízky obalíme v mouce, rozšeňaných

skrzynkach z otworami po bokach. Trutkę na szczury można zrobić samemu w następujący sposób: 30 dkg sproszkowanego niegaszonego wapna rozcięta się dokładnie z 20 dkg topionej słoniny. Z masy tej robi się kuleki, które wkłada się do nor. Mieszanina ta wywołuje u szczura silne zapalenie żołądka i śmierć. Można również zastosować przynętę z gipsem: 40 dkg gipsu, 80 dkg podsmażonej mączki kostnej i 10 dkg cukru wymieszać dokładnie drewnianą lopatką. Przynętę tą stawia się w czystych naczyniach w sklebach pasz i innych miejscach nawiedzanych przez szczury i myszy, lecz nie dostępnych dla zwierząt gospodarskich. W pobliżu musi stać naczynie z wodą, gdyż po zjedzeniu przynęty szkodniki dużo piją, wskutek czego gips w żołądku i jelitach twardniejąc powoduje śmierć gryzoni.

OBRZEKI U CIEŻARNYCH KRÓW

Zdarza się, że w ostatnim okresie ciąży serce krowy jest osłabione. Wtedy wskutek utrudnionego krażenia krwi na tylnych nogach, wymieniu i podbruszu powstają ciastowate obrzęki (po naciśnięciu palcem powstaje wolno wypełniający się dolek). Skóra w miejscach obrzęku jest napięta, błyszcząca. Aby zapobiec tym objawom, cielę krowę należy codziennie wypuszczać na spacer, gdyż w czasie ruchu lepiej krażę krew i wtedy obrzęki ulegają wessaniu.

H. MACZKA

vejčích a struhance, vložíme do rozechřátého tuku a po obou stranách osmažíme dozlatova. Podáváme s brambory a zdobíme plátky citrónu.

ŠETŘÍME V KUCHYNI

KRUPICOVÝ ZVITOK. Rozpočet: 1,25 dl mléka, 50 g krupice, 30 g masla, sol', 2 vajcia, zelená petržlenová vňať, 10 g masla a 10 g hrubéj mýky na vymästenie a vysypanie panvice.

Do masla vymiešaného so solou pridáme žltky, posekanú zelenú petržlenovú vňať a všetko spolu dobre premiešame. Potom pridáme studenú uvarenú krupicovú kašu a nakoniec do zmesi zliahka zamiešame z bielkov ušľahaný tuhý sneh. Veľkú panvicu vymästíme maslom a vysypejeme mýkou, rozotrieme na ňu pripravené cesto a v rúre upečieme do ružova. Pred podávaním zvitok nadrobno pokrájame.

ODPOVED:

Magický štvorec — áno

POROZUMIENIE STRON

„Czy dyrektor uspołecznionego przedsiębiorstwa ma demokratyczne prawo nie wyrażać zgody na przejście jego pracownika do innego zakładu na zasadzie tzw. przeniesienia z porozumieniem obu stron (zakładów)? Młode małżeństwo (4 lata po ślubie) pracuje nieprzerwanie od kilku lat w tym samym zakładzie. Oboje mają opinię wzorowych pracowników, ale zdecydowali się na odejście, bo aktualny pracodawca nie jest w stanie zapewnić im mieszkania. Dyrektor nie wyraził zgody na przeniesienie swoich wzorowych pracowników na warunkach przeniesienia z porozumieniem obustronnym (brak motywacji?). Oboje zostaną zatem zwolnieni z pracy na podstawie wypowiedzenia umowy o pracę po złożeniu podania z prośbą o zwolnienie. Czy istnieje w Polsce żelazny przepis prawnego, którym musiał się kierować dyrektor uniemożliwiając przejście pracownikom do innego zakładu na zasadzie przeniesienia z porozumieniem stron?” — pisze p. Bogdan M. z Bełchatowa.

Oczywiście nie ma żadnych przepisów regulujących zasady rozwiązywania umów o pracę na mocy porozumienia stron. Jest to jedynie jedna z form rozstania się z aktualnym pracodawcą i jak sama jej nazwa wskazuje strony umowy o pracę, zatem zarówno pracownik jak i pracodawca zgodnie muszą zatwierdzić rozwiązanie stosunku pracy w takim trybie. W tym zakresie nie ma też żadnego przymusu. Pracodawca może wyrazić zgodę na odejście pracownika z pracy na zasadzie porozumienia stron, ale może też zgody tej nie wyrazić. Przy czym wcale nie musi się tłumaczyć, dlaczego jej nie wyraża. Bez znaczenia jest również motywacja pracownika składającego wniosek o rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron.

Jest to w ostatnich latach najbardziej popularna forma rozstania się z zakładem pracy. Wszyscy pracownicy zapominają jednak o tym, że porozumienie stron, czy porozumienie między zakładami pracy nie jest jedyną możliwością pożegnania się z aktualnym pracodawcą. Jest to tryb na ogół najbardziej dla pracownika korzystny, ale jednocześnie jest to tylko jeden z trybów rozwiązywania umów o pracę, wśród pięciu innych, o których mówi art. 30 par. 1 kodeksu pracy.

Umowę o pracę rozwiązuje się bowiem: na mocy porozumienia stron, przez oświadczenie jednej ze stron z zachowaniem okresu wypowiedzenia (rozwiązywanie umowy o pracę za wypowiedziem przez pracownika bądź przez zakład pracy, przez oświadczenie jednej ze stron bez zachowania okresu wypo-

wiedzenia), rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia, z upływem czasu na jaki była zawarta, z dniem ukończenia pracy, dla której wykonania była zawarta.

KOSZTY PRYWATNEGO LECZENIA

Jedna z naszych Czytelniczek po paru smutnych doświadczeniach ze swoją przychodnią rejonową zaczęła leczyć się prywatnie. Zdarza się, że lekarz zleca przeprowadzenie badań i za badania te, które pani W. robi w przychodni, płaci ona tak jak osoba nie ubezpieczona. Czytelniczka (osoba od lat pracująca i od lat opłacająca składki na ubezpieczenie społeczne) za każdym razem protestuje i za każdym razem słyszy, że ma w ogóle szczęście, że przychodnia przyjmuje zlecenia od prywatnego lekarza.

Pani W. wolałaby nie czuć się jak intruz i wolałaby do tego nie dopłacać. Rozumiemy i podzielimy oburzenie Czytelniczki, ale wszysko odbywa się zgodnie z prawem. Od 1979 r. obowiązuje instrukcja ministra zdrowia, która mówi, że placówki społecznej służby zdrowia mają obowiązek robić badania i analizy zlecone przez lekarzy ze spółdzelniami. I te badania są bezpłatne. Ubezpieczenie traci moc, gdy badania zleci lekarz prywatny.

Zwracamy jednak uwagę, że istnieje w Polsce wiele miejscowości, w których przychodnie zamknięte są o godz. 15.00, miejscowości, w których spółdzelnia ani pogotowia nie ma, a pomocy można szukać wyłącznie w prywatnych gabinecie, czynnych na każde wezwanie.

I wreszcie — prywatne gabinety nie są chyba nielegalnym podziemiem, czarnym rynkiem służby zdrowia. Te gabinety są zarejestrowane, opodatkowane i zupełnie legalne. Skąd więc pomysł dyskryminacji pacjentów lekarzy prywatnych?

NOSTRYFIKACJA I „LEGALIZACJA” DYPLOMÓW

Jedna z naszych Czytelniczek pyta: „Czy stopień naukowy uzyskany w NRD podlega zatwierdzeniu w Polsce?”

Z informacji uzyskanych na temat od pani Czesławy Włodarczyk, starszego wizytatora w Departamencie Kadr i Spraw Socjalnych Ministerstwa Edukacji Narodowej wynika, że zgodnie z tekstem porozumienia rządowego zawartego pomiędzy PRL i NRD opublikowanym w Dzienniku Ustaw nr 3/1978 poz. 5, istnieje równoważność dyplomów i stopni uzyskanych na wyższych uczelniach obu państw.

Podobne umowy rząd PRL zawarł z ZSRR, Czechosłowacją, Bulgarią, Węgrami, Jugosławią, Syrią i Libią (dotyczy to tylko dyplomów magisterskich). MEN zbiera materiały i pracuje nad przygotowaniem projektów kolejnych porozumień z danymi państwami.

W przypadku osób przybyłych z krajów, z którymi Polska nie podpisała analogicznych umów, nostryfikację świadectw szkolnych można uzyskać w Ministerstwie Edukacji Narodowej, natomiast równoważność dyplo-

mów i stopni naukowych uzyskanych za granicą ustalają rady wydziałowe polskich uczelni lub rady naukowe instytutów, mające uprawnienia nadawania tytułów naukowych doktora i doktora habilitowanego. MEN wydaje rocznie ok. 500 zaświadczeń o równoważności studiów wyższych i stopni naukowych. Przy wydawaniu tego rodzaju zaświadczeń niezbędne są: oryginalny dyplom, jego tłumaczenie dokonane przez tłumacza przysięglego, dokument tożsamości i obecność osoby zainteresowanej.

Wyjazdy osób z wyższym wykształceniem udających się za granicę na dłuższy pobyt powodują, że ok. 500 osób rocznie stara się o dokumenty mogące potwierdzić ich wykształcenie za granicą, czyli o tzw. zaledgalizowanie posiadanego dyplomu i stopni naukowych, by nie wzbudzały one w innych krajach żadnych wątpliwości.

Procedura tzw. zaledgalizowania posiadanego dyplому wyższej uczelni w Polsce przebiega następująco:

1. w Ministerstwie Edukacji Narodowej stwierdza się autentyczność dokumentu, podpisów rektorów i osób upoważnionych (z 51 uczelni w kraju); 2. dokonuje się tłumaczenia na język obcy przez tłumacza przysięgłego z zamieszczeniem klauzuli o autentyczności dokumentu; 3. Sąd Wojewódzki musi stwierdzić, że tłumacz jest tłumaczem przysięgły; 4. MSZ stwierdza, że osoby, które dokonaly legalizacji, są do tego uprawnione. W niektórych państwa wymagane jest potwierdzenie ambasady. Nie legalizuje się odpisów, kserokopii itp., tylko oryginały dyplomów i dokumentów.

KŁOPOTY Z TYTULEM

— Jestem inżynierem telekomunikacji. Mam ukończone studia pedagogiczne i tytuł magistra pedagogiki oraz stopień doktora nauk humanistycznych. Chciałbym wiedzieć, czy mam prawo, zgodnie z istniejącymi w Polsce przepisami, używać łącznie stopnia doktora i tytułu inżyniera. Niektórzy moi znajomi są zdania, że tak, ale w sposób następujący: dr n.h. inż. Jak jest naprawdę?

Jak nas poinformował główny specjalista ds. legislacji w Ministerstwie Edukacji Narodowej, brak jest przepisów prawnego, które regulowałyby kwestie związane z używaniem uzyskanych tytułów naukowych i zawodowych w sposób bezpośredni. Istnieją jedynie przepisy, które określają sposób i tryb uzyskiwania stopni naukowych i tytułów naukowych oraz tytułów zawodowych.

Ponieważ stopnie i tytuły naukowe stanowią odrębną kategorię w stosunku do tytułów zawodowych, osoba posiadająca tytuł zawodowy i tytuł (stopień) naukowy w tej samej czy w innych dziedzinach może według własnego uznania posługiwać się oboma tytułami łącznie lub jednym z nich.

Przyjął się zwyczaj korzystania jedynie ze skrótu samej nazwy stopnia czy tytułu naukowego bez bliższego określania dziedziny, w której stopień został nadany. (dr. prof. itp.).

HVĚZDY O NÁS

 STŘELEC
23.XI. - 21.XII.

Spontánně, emocionálně se zaangažuješ do profesionálních problémů. Objeví se nové perspektivy a plány, které ti nechávají stále méně času na osobní život. Nezapomínej, že tvůj organismus potřebuje také trochu odpočinku a uvolnění, a tvoji blízci touží po tvé pozornosti a po srdečných slovech. Zdraví máš dobré, ale ani ty nejsi ze železa.

 KOZOROŽEC
22.XII. - 20.I.

V práci tě čekají dobré dny a úspěchy. Není vyloučena velmi výhodná služební cesta, která by ti přinesla nové zkušenosti a značný finanční prospěch. V osobním životě to nebude nejlepší měsíc. Uděláš smutné zkušenosti a ztratíš důvěru k dosud spolehlivé osobě. Doma dojde k nepříjemnostem a nedorozuměním, zato zdraví a finance v nejlepším pořádku.

 VODNÁŘ
21.I. - 18.II.

Tvoje úspěchy jsou solí v očích tvým protivníkům. Musíš se dokonale soustředit, jednat metodicky a důsledně a zároveň diplomaticky, abys své úspěchy upevnil. Nebude ti zatěžko, jsi plný energie a chuti jednat. Nezapo-

men pro nával práce odepsat na dopis, který už dlouho čeká na odpověď. Neočekávané setkání ti přinese nové dojmy.

 RYBY
19.II. - 20.III.

V práci roste tvoje autorita a upevňuje tvé postavení. Budeš mít mnoho práce a ještě budeš muset zastoupit nemocného kolegu. Složité osobní a finanční problémy se ti podaří úspěšně vyřešit; rovněž srdcni komplikace se blíží ke šťastnému konci. Doma dojde k velkému rodinnému setkání, na které přijdou příbuzní, s nimiž ses neviděl řadu let.

 BERAN
21.III. - 20.IV.

Musíš se energicky pustit do dila! Tolik věci čeká na rychlé, energické vyřešení, že už nemůžeš déle čekat. Nedokážeš-li to, mnoho ztratíš. Věc, která té už dávno trápí, ti nedá pokoj ani teď; nedáš to po sobě znát, ale bude tě neustále doprovázet. Teprve koncem měsice se všechno vyjasní. A na závěr tě čeká setkání ve společnosti milých osob.

 BÝK
21.IV. - 20.V.

Nekomplikuj si zbytečně život. To, co budeš muset v nejbližší

době vyřídit, je vlastně jednoduché, nebudeš-li si sám vymýšlet těžkost. Něči pomoc a dobrá rada ti usnadní situaci. Koncem měsice se setkáš s okouzlující osobou. Jdi na domluvené setkání, nebudeš litovat! Náladu ti zlepší i dobrá finanční situace.

 BLÍŽENCI
21.V. - 21.VI.

Zkus se znova vrátit k záležitosti, kterou jsi nedávno odložil a která čeká na vyřešení. Právě teď bude nejvhodnější okamžik. Překvapí tě něči neočekávaná přízeň a srdečnost. Doceň situaci a projev stejně srdečně svou radost a vděčnost zainteresované osobě. Dobré zprávy ti pomohou jednat účinně a rychle.

 RAK
22.VI. - 22.VII.

Začátek měsice uplyne v dobré náladě. Máš nové plány, ale chceš je opravdu uskutečnit? Rozmysli si všechno ještě jednou od začátku. A také vyslechni, co si o tvých plánech myslí jiní. V osobním životě musíš vyřešit dilemat: bud lákavé milostné dobrodružství, nebo udržení dosavadních solidních, srdečných rodinných svazků.

 LEV
23.VII. - 23.VIII.

Přicházejí dobré dny. Především můžeš počítat s úspěchem v záležitostech, které se dosud nehnaly z místa. Tvoje pracovní náplň se změní; nebudeš mít méně práce, ale zato rozmanitější a zajímavější. Rozhovor s oso-

bou přátelsky nakloněnou ti pomůže mnohé pochopit. Finanční situace, v minulém měsíci dost kritická, se rapidně zlepší.

 PANNA
24.VIII. - 23.IX.

Po neklidném začátku měsice, který přinese řadu soukromých nesnášek a sporů, přijdou klidnější dny. Získáš vnitřní klid a zábavíš se agresivního postoje k svému okoli. Budeš mít příležitost upravit i některé sporné záležitosti v zaměstnání, především finanční. Neustupuj — za dobrou práci máš právo na dobrou odměnu!

 VÁHY
24.IX. - 23.X.

Příjemný, klidný měsíc. V práci příjemné ovzduší a zajímavé perspektivy. V osobních stycích se objeví nové společenské kontakty. Budeš mít příležitost vyniknout ve společnosti vtipem a inteligencí. Cesta, kterou plánuješ, značně naruší tvůj domácí rozpočet; rozmysli si, zda ti stačí peněz na všechny výdaje. Se zdravím všechno v pořádku.

 ŠTÍR
24.X. - 22.XI.

Počátek měsice dost namáhavý a náročný, zejména v zaměstnání. Nejvice tě unavuje odpovědnost, nával práce a nedostatek času. Vydržíš-li tvoje nervy do poloviny měsice, situace se zlepší a uklidní a budeš moci uskutečnit i jiné plány. Doma nával hostů a s tím spojené značné výdaje.

NÁŠ TEST

Vieš byť šťastná?

Šťastie? Je to sila, ktorú každý má v sebe: v srdeci, v hlave, v celom tele. Treba ju len nájsť a oblúbiť si ju. Naša psychozábava, určená len pre ženy, má vám pomôcť poznáť samé seba a nájsť šťastie.

1. Ktorá kombinácia farieb sa ti páčí najviac?
 - a) fialová-zelená — 1 bod; b) žltá-hnedá — 2 b.;
 - c) čierne-modrá — 3 b.
2. Akо sa chováš pred dôležitým rozhodnutím?
 - a) prosím o radu najblížších — 2; b) nie je to pre mňa problém — 1; c) som chorá, keď musím rozhodovať — 3.
3. Ty a dom:
 - a) rada sa sľahujem a mením byty — 1; b) občas robím malé presuny nábytku — 2; c) môžem celé roky nič nemeniť — 3.
4. Aká si ráno?
 - a) nenávidím skoré vstávanie — 1; b) vstávam bez ťažkostí — 3; c) cítim sa dobre až keď sa osprchujem a vypijem šálku čaju — 2.
5. Ako reaguješ na ťažkosti a problémy?
 - a) desia ma aj najmenšie — 2; b) povzbudzujú ma k činnosti — 3; c) prijímac ich kľudne — 1.
6. Za koho tă považujú priatelia?
 - a) za pozorovateľa a napodobňovateľa — 3; b) za spolupracovníka — 2; c) za vodcu — 1.
7. Ako prijímaš nutnosť verejných vystúpení?
 - a) mám ich rada — 1; b) považujem ich za niečo normálne — 2; c) obávam sa ich a desia ma — 3.
8. Ktoré z perekadiel sa ti najviac páči?
 - a) Učel svätí prostriedky — 1; b) Odvážnemu šťastie praje — 2; c) Keď chceš vyhrať všetko, musíš všetko vsadiť na jednu kartu — 3.
9. Čo robíš, keď nájdeš štvorlistkovú d'atelinu?
 - a) odhadzujem — 1; b) dávam blízkej osobe — 2; c) starostlivovo uschovávam — 3.

10. Ako reaguješ na neočakávaný telefon alebo zvonček pri dverách?
 - a) som rozčulená — 2; b) cítim milé vzrušenie — 3; c) som ľahostajná.

14. S čím sa ti spája slnko?
 - a) s nehanebnosťou — 2; b) so zlatom — 3; c) s láskou — 1.
15. Tvoje najväčšie želanie:
 - a) mať čo najviac známych — 2; b) žiť rýchlo a intenzívne — 3; c) žiť v šťastnom zväzku — 1.

Na každú otázkou si vyberte jednu odpoveď a spočítajte, pri akom písmene máte najviac bodov.

PREVAHA A. Tvojou typickou črtou je extraverzia. Spontánně sa delíš s okolím svojimi plánmi, zážitkami a citmi. K činnosti ťa najviac podnecujú prekvapujúce situácie. Tvoj život musí plynúť rýchlo, chceš byť vždy v jeho centre. Väčší význam dávaš činom ako slovám. Vieš byť opatrňá a myslíš trievzo, aby si neprepásala žiadnu príležitosť k spoločenskému postupu. Šťastie znamená pre teba možnosť konania a neustálu pripravenosť prispôsobiť sa okolnostiam. Túžba po úspechu je u teba tak silná, že vždy musíš mať posledné slovo. Keďže si logická a konkrétna, ludia sa na teba radi obracajú, keď treba vyriešiť nejaké otázky.

PREVAHA B. Veľmi ti záleží na dobrých stykoch a to je hlavnou pohnútkou tvojho konania. Si prevažne sentimentálna, ale vieš ovládnu svoju náladu buď emócie. Ľahko sa dorozumievaš s ľuďmi, ktorých dobre poznáš. Na druhej strane si málo dôveruješ. Známi ťa považujú za duchaplnú ženu. Si znamenitou diplomatkou a dokážeš sa prispôsobiť ľuďom, s ktorými sa zhováraš. Šťastím pre teba je citový úspech — v láske a priateľstve. Zväčša ho dosiahneš. Možno ti v tom pomáha intuícia a znalosť psychológie. Vieš veľmi dobre spájať činnosti s mûdrov reflexiou.

PREVAHA C. Si veľmi uzavretou osobou. Kým niečo začneš robiť, musíš si všetko dôkladne premyslieť lebo sa obávaš čokoľvek začínať, keď si nie istá, že dosiahneš úspech. Všetky novoty a oživenosť ťa vždy znepokojujú. Trvá ti dlho, kým sa prispôsobiš novým podmienkam. Tvoja nesmelosť ti stáže styk s ľuďmi a obmedzuje tvoj citový život. Ak chceš byť šťastná, musíš sa pozrieť na skutočnosť bez obáv. Viac ti vyhovuje práca osamote ako v kolektive. Nezanedbáv svoj výzor v domenie, že doležitejšie sú duševné hodnoty. Nie je ešte neskoro, aby si sa naučila smiať a zdolávať prekážky. Zbav sa pocitu viny a menej cennosti. Nájdi v sebe radost zo života a uvidíš, že sa na teba usmeje nielen osud, ale aj ludia.

Trabant zrazil o-
pilca. Vystrašený
vodič mu pomáha
vstať zo zeme a
veľmi sa mu os-
pravedlňuje. Opi-
lec ho upokojuje:
— Nič sa nestalo,
ja by som sa i tak
o chvíľu zvalil.

Nadriadený o po-
driadenom:

— Nesiahá nám
ani po páty, ale
mám ho až po
krk!

Chlapec otcovi v električke:
— Ten pán, ktorý teraz nastúpil,
je určite učiteľom.
— Ako si na to prišiel?
— Pretože kym si sadol, veľmi
starostlivo si poobzeral sedadlo.

KROKODÝL — Moskva

V parku na lavičke sedí párik.
Prisadne si k nim pán a niekoľkokrát sa ženy opatrne dotknne. Milenec si to všimne a kričí na muža:
— Co si to dovoľujete!
— Prepáčte, — prehovorí muž —
chcem iba manželku požiadat, aby
mi dala kľúče od bytu.

MENO VEŠTÍ

MILAN. meno, ktoré v posledných rokoch začína byť na Spiši a Orave čoraz populárnejšie. Milan má miernu, usmieievavú a dobrosrdečnú povahu. Je to dobrý organizátor, plný iniciatívy. Toto meno nosia obyčajne ľudia dobrí, úprimní, priateľski, šlachetní a ochotní pomáhať iným. Milan pochádza obyčajne z mnohodetnej roľníckej bud' robotníckej rodiny. Najčastejšie máva hnede hnedé blond vlasy, okrúhlú tvár a sviežu pleť. Od detstva je bystrý, všímačný, zvedavý, hoci zdánlivovo vzbudzuje dojem pomalého. Dokáže sa boriť s rôznymi prekážkami a statočne ich zdoláva. Učí sa dobre, ale jeho vzdelanie sa veľmi často končí na úrovni strednej školy. Máva organizačné a obchodné schopnosti, dokáže veľmi dobre zarábať, ale peniaze nepokladá za najdôležitejšie. Nie sú pre neho cieľom samým osebe, rád ich miňa a pomáha iným. Je bezstarostný, žije dnešným dňom a nerobí si problémy s tým, čo bude zajtra. Žení sa spravidla s pekným, sviežým a inteligentným dievčaťom, ktoré je dobrou gazzinou a má podobne ako on obchodné a organizačné schopnosti. Milan býva najčastejšie dobrým manželom a otcom. Vzorne sa stará o rodinu, snaží sa jej zaistiť blahobyt a deťom vzdelanie. V tomto jeho úsili mu potešivo pomáha manželka. Milan niekedy trpí na reumatizmus. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote pripadá medzi 18. a 30. rokom. Je to človek verný svojim blízkym a priateľom, ktorí si ho za to veľmi cenia.

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodí podivat se občas do snáře. Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo

se vám o:

Stuze — nalezené věrné přátelství; zelené — pěkné naděje; červené — tanec, radost; žluté — zloba; modré — věrná láska; černé — smutek; nekonečné — budeš dělat dluhy; měrené — dobrý výdělek; zavázane — uzavřeš přátelství; našivané — zamiluješ se a zasnoubíš.

Stříbrném náčiní — dobré majetkové poměry; koupeném — zažijes velkou změnu; v dražbě — počítej s dobrým ziskem; darem obdrženém — prokážeš někomu velikou laskavost.

Sukně jemném — blahobyt; hrubém — neúspěch.

Svahu hornatém — starosti a strádání; zeleném — pokoj a spokojenost; zalesněném — tvým podnikům se staví překážky v cestu; příkrém — nevydávej se zbytečně v nebezpečí.

Spaní pod širým nebem — budeš konat dalekou cestu; v besídce — nadějná budoucnost; v hostinci — nějaké tvé přání se splní; ve voze — navážeš dobré obchodní spojení; v kostele — budeš obelhán; v chůzi — hrozící nehoda; u rodičů — čest, štěstí, spokojenost; u milenky nebo milého — mág závistivce; v posteli — lenost.

Spodničce barevné — výsměch a hanba; bílé — získáš zvláštní požitky; roztrhané — zanedbáš nějakou záležitosť, která by se dala lehko vyřídit.

DOKÁŽEŠ TO?

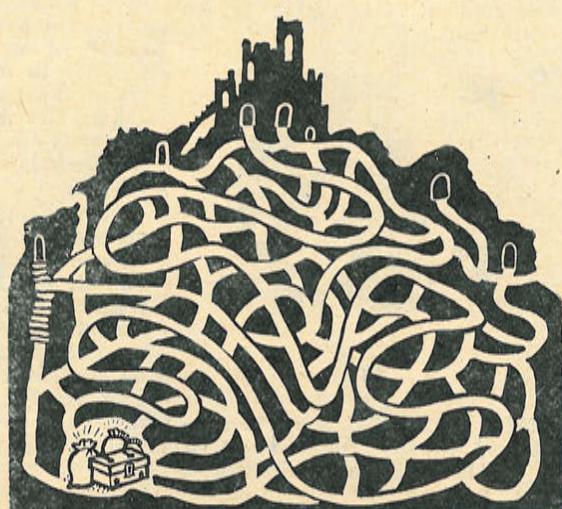
MAGICKÝ ŠTVOREC

Súčty čísel v každom riadku, stĺpcu a uhlopriečke magického štvorca a tiež v štyroch rohoch každého štvorca 3×3 je rovný 264. Uchová si tieto vlastnosti, keď ho otocíš o 180° ?

96	11	89	68
88	69	91	16
61	86	13	99
19	98	66	81

PRO VOLNOU CHVÍLI

V našem rébusse se
pokuste zjistit,
ktorou chodbou
pod starým hradom
se dostanete
k pokladu.
(Odpověď na str.
29)

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-50

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krystofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alżbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Bogaciuková, Józef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupková, Bronisław Knapčík, Eugen Kott, Eugen Mišinec, Lídia Mšalová, Vladimír Hess.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje Oddział RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 lutego na trzy kwartały, a do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartałowa 150 zł, roczna 600 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO BP XV Oddział w Warszawie Nr 1658-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-372 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 561.

Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddany do składu 10.10.1988, podpisano do druku 12.12.1988.

NOVÁ NÁSLEDNICKA. Pri písaní týchto riadkov sme obdržali správu o narodení malej princeznej, dcéry mladšieho syna kráľovnej Veľkej Británie Andreja a jeho manželky Sarah. Dievčatko väzí 3 kg, volá sa Beatrice a bude v poradí piate na anglický trón. Posledné chvíle pred narodením malej princeznej boli pre oboch manželov veľmi rozrušujúce. Princ mal službu na vojenskej lodi Edinburgh a bol v blízkosti pobrežia Austrálie. Každý deň však mal rádiové spojenie s domovom, veľmi sa bál o zdravie manželky a ešte nenarodeného dieťaťa. Lekári totiž zistili, že dieťa má nesprávnu polohu a matku čaká ťažký pôrod alebo cisársky rez. Keď princ Andrej dostal správu o prvých bolestiach manželky, ihneď opustil loď Edinburgh a helikopterou, neskôr súkromným tryskovým lietadlom odlefel do Londýna. Boli to skutočné preteky s časom. Ale princ to predsa len stihol! Princezná má už vlastnú ošetrovateľku, Alison Wardleyovú, absolventku školy pre detské ošetrovateľky, na ktorej sa učila aj... karate. To pre pripad pokušu o únos kniežacieho alebo milionárskeho nemluvňaťa. Na snímke: Andrej a Sarah.

Záujem o Soniu Bragaovú je o to väčší, že už dlhší čas sa klebeti o jej ľubostnom vzťahu s Robertom Redfordom, ktorý vraj po 30 rokoch manželstva pre ňu opustil manželku. Ale tak Sonia, ako aj Redford energicky protestujú: nespája ich nič okrem priateľstva a vzájomnej úcty. Na snímke: Sonia Bragaová.

PRINC HARALD, norský následovník trónu, pred dvaceti lety veľmi prohlásil, že nemá v úmyslu oženiť sa s žádnou princeznou, s ktorou ho chtějí zasnoubit, protože miluje jakousi Sonju, dceru majitele velkého obchodu v Oslo. Evropská aristokracie se urazila, kráľ Olaf V., ktorý neměl nic proti tomu, aby se jeho dcery provdaly za muže bez šlechtického titulu, protestoval proti manželským plánom svého syna, protože — jak tvrdil — si to žádá dobro dynastie. Harald však nepovolil. Jíž 20 let jsou se Sonjou štastnou manželskou dvojicí. Mají dve děti, které jsou v Norsku velmi oblíbené: sedmnáctiletou Martu Luisu a patnáctiletého Haakona Magnusa. „Vždycky jsme se snažili vychovat svoje děti tak normálně, jak

to jen bylo možné,“ ríká Sonja. Děti chodily do normální školy a neměly žádné zvláštní úlevy. Haakon Magnus dodnes dostává kapesné, které není vyšší než dosťavají průměrné norské děti. Když nedávno našel na ulici peněženku s větší částkou peněz, bez váhání přidal nálezné. Haakon podobně jako jeho sestra má rád sport. Je mistrem v surfingu, dostal už ceny v několika závodech. Norové říkají: „Naš malý princ bude jednou dobrým králem!“ Na snímku: Haakon Magnus na surfingu.

LEDOVÉ HVIEZDÉ JE 22 LET, byla osmkrát mistryní NDR v krasobruslení, šestkrát mistryní Evropy a čtyřikrát vyhrala svetové mistrovství. Dvakrát se vrátila do rodného Karl-Marx-Stadt se zlatou olympijskou medailou. Jedná se samozrejme o Katerinu Wittovou, proslulou krasobruslačku. Katerina je kromě toho hezkou, svižnou dívou, což také zvyšuje její popularitu.

Již pred poslední zimnou olympiádou bruslačka z NDR prohlásila, že končí sportovní kariéru. Zarmoutilo to její cítitele, ale budou ji i nadále moci obdivovať na kluzišti v bruslařské revue Holiday on ice, s níž Katerina podepsala smlouvu, zatím na pôl

rok. Udělala to se souhlasem sportovních orgánov NDR a značnou časť svých dost vysokých příjmů bude odevzdávat na rozvoj sportu ve své vlasti. Bude vystupovat v mnoha evropských mestech, ale nadále bude študovat herectví v berlínskej hereckej škole „Ernst Busch“. Chce rovnako často přijíždět do Karl-Marx-Stadt, kde bydlí její rodiče (matka fyzikoterapeutka, otec agronom). A ještě něco: krasobruslařka má přítele, mladého člověka, ktorý se jmenuje Ingo Politz, a je hudebníkem. Neví to ještě oficiálne zasnoubení, ale kdo ví? Na snímku: Proslulá bruslařka v jiné roli — ráda vaří, a především peče různé sladkosti.

PRINCEZNÁ DIANA, manželka britského následníka trónu, bola ostro kritizovaná Scotland Yardom. Casto totiž nedodržíava predpisy, ktoré jej majú zaistiť, ako členke kráľovskej rodiny, bezpečnosť. Diana o.i. nesmie nakupovať v obchodoch v čase, keď sú otvorené pre normálnych zákazníkov. Riaditeľstvá obchodov a obchodných domov sú pocetené, ak skôr ohľásení kráľovskí zákazníci navštívia ich firmy po zatváracom čase. Ak princezná chce ísť na návštěvu k známym, Scotland Yard musí mať vopred úplný zoznam hostí. Výhrady majú aj k stykom Diany s jej nevlastným bratom Adamom. Casto siahal po poháriku a bol na liečení. Tajné hlásenia, hociať ich pozná, hovoria, že Diana, ktorá neznáša všetky tieto obmedzenia, je tou členkou kráľovskej rodiny, ktorá najčastejšie nedodržíava bezpečnostné predpisy. Zaznamenali až 32 prípadov, kedy princezná prekročila predpisy. Jej manžel, princ Karol, nedodržal predpisy iba 14-krát. Na snímke: fotomontáž, na ktorej je Diana na muške teroristu. Na šťastie žiadom atentát sa neuskutočnil, fotomontáž je iba výstrahou...

MUŽ — ŽENOU. Pred 10 rokmi pani Simone Budzynski z NSR sa volala Wolfgang Budzynski a bola... mužom. Ano, silným chlap-

com, členom majstroskej veslárskej osmičky NSR. Tento Wolfgang sa dokonca oženil, mal dieťa a manželstvo trvalo doveddy, keď ho manželka prichytila ako sa maľuje a oblieka si jej šaty. Vysvitlo, že Wolfgang je transvestitom čiže jedincom so ženskou psychikou a mentalitou „uvážnenou“ v mužskom tele. Po niekoľkých rokoch sa Wolfgang rozhodol zmeniť pohlavie. Dlhé hormonálne liečenie a séria chirurgických zádrokov „zmenili“ na ženu — dlhovlasú blondínu s veľkým poprsím a inými detailmi ženskej anatómie. Zmena bola tak veľká, že mu boli zmenené i oficiálne doklady a Wolfgang je teraz Simonou. Keď Simone bola mužom, pracovala ako litograf, teraz je malíarkou. Dnes má 44 rokov, veľmi by sa chcela vydáť, nemôže však nikoho nájsť. „Nechápam mužov“ — stáhuje sa zlatovlasá dáma — bola by som predsa veľmi dobrou manželkou...“

MÓDA PRE KYPRÉ. V Paríži sa o nich hovorí „les rondes“ — okrúhlučké. A práve tie okrúhlučké sú stále módnejšie! Prednedávnom získala značnú populárnu francúzska modelka Marcie Lagache, ktorá s váhou nad 70 kg a 110 cm v bedrách je skutočnou hviezdom medzi modelkami, pracujúcimi pre slávnych parížskych „módnich diktátorov“. Tých okrúhlejších modeliek je stále viac, vznikli už aj agenty, špecializujúce sa vo výhľadávaní pekných, driečnych, ale vôbec nie štíhlych dievčat.

Je známe, že doposiaľ na celom svete modelky museli byť štíhle, takmer chudé — prevládalo presvedčenie, že šaty na nich vyzerajú najlepšie. Teraz sa zasa hovorí, že tie okrúhlejšie majú viac sexappealu a väčším pritahujú pozornosť ako modelky štíhle — sú novinkou! Nemá význam tu majú ekonomicke činitele: každá tretia potenciálna zákazníčka domov módy má totiž nadváhu, preto modelky pre tie okrúhlejšie sa výborne predávajú.

Novou hviezdou parížskych módnich prehliadok je 20-ročná Valerie Roussezová pôvodom z Tulúzy. Má 100 cm v prsiach, v bedrách je trocha štíhlejšia, má iba 98 cm. Snímky tejto modelky uverejnili už najpopulárnejšie francúzske žurnále a týždeníky pre ženy a onedlho Valerie odcestuje do Spojených štátov, pretože jej ponúkajú spoluprácu tamoxi módni tvorcovia. Na snímke: Valerie Roussezová.

